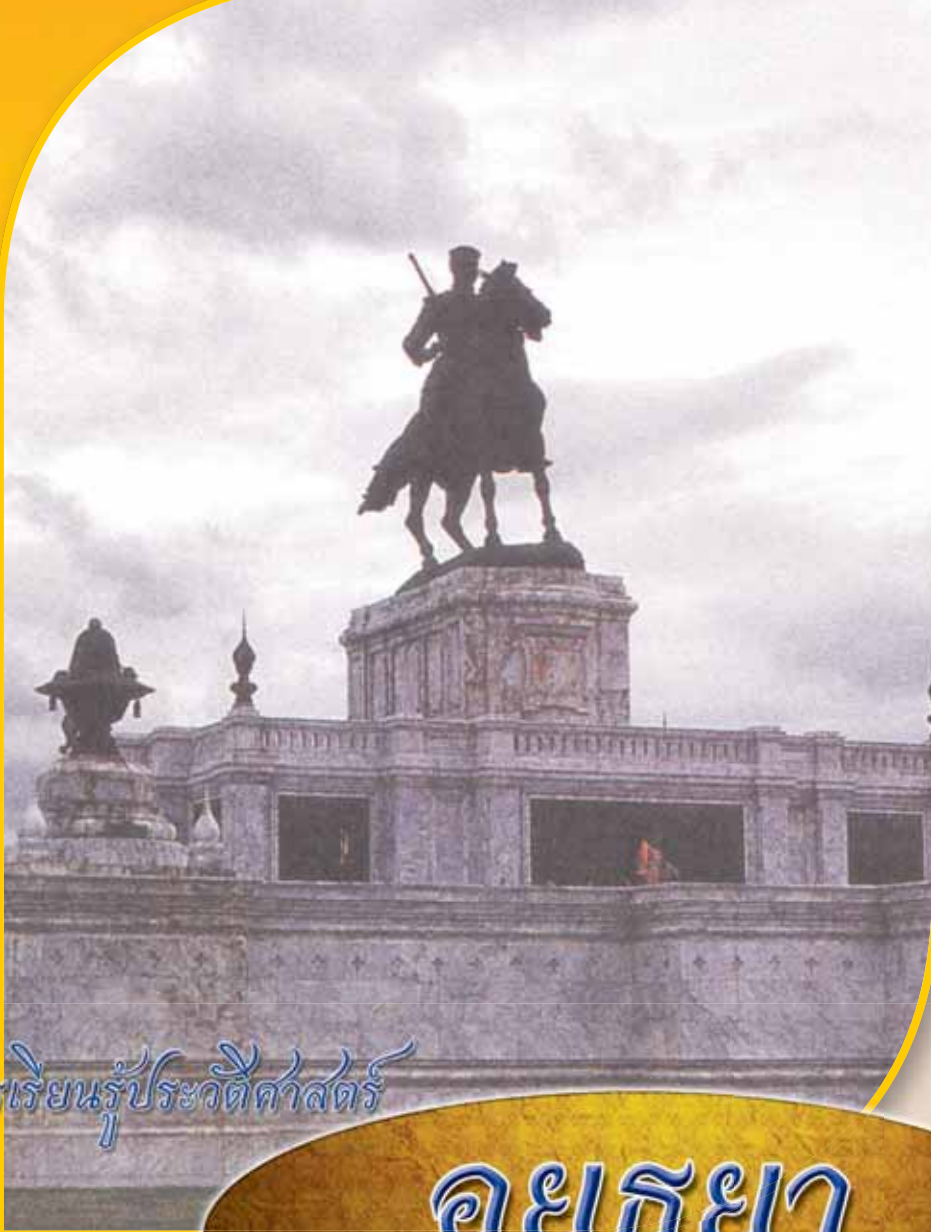

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อยุธยา

ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อยุธยา

ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 0 2288 5735 โทรสาร 0 2281 2602

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดพิมพ์

ISBN 978-616-202-859-5

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2556

จำนวนพิมพ์ 34,000 เล่ม

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพมหานคร 10900

โทร. 0-2561-4567 โทรสาร 0-2579-5101

นายโชคดี ออดุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

คำนำ

คุณค่าในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย คือ การก่อให้เกิด “การเข้าใจรากเหง้าความเป็นไทย รักและภาคภูมิใจในชาติไทย” ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าว ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องเข้าใจและสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามธรรมชาติของวิชา หลักการ หลักคิด และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาเรื่องราวสำคัญที่เกิดขึ้นในอดีตด้วยการสืบค้นจากหลักฐานร่องรอยทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ ผ่านการคิด วิเคราะห์ วินิจฉัยบนพื้นฐานของความเป็นเหตุและผลจากข้อเท็จจริงที่หลากหลาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำสื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ เป็นสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ที่เสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบที่หลากหลายทั้งวีดิทัศน์ สารความรู้เพิ่มเติมจากวีดิทัศน์ ภาพ 360° แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน มุมสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นสื่อที่ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกเวลาทุกสถานที่ตามความสนใจ อีกทั้งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจใฝ่เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของชาติไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในอดีตที่ได้สร้างสรรค์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

เอกสาร “การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อโยธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip” เป็นส่วนหนึ่งของสื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อรองรับกลุ่มผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ได้ ภายในเล่มแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อโยธยาสำหรับครู และส่วนที่ 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อโยธยาสำหรับนักเรียน ในส่วนของเนื้อหานำเสนอ 5 ประเด็นหลัก คือ การสถาปนากรุงศรีอยุธยา วัชรชัยแห่งอโยธยา อโยธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ ประณีตศิลป์แห่งอโยธยา และนครประวัติศาสตร์อโยธยา : มรดกโลก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ตรวจ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำเอกสารนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อยุธยา

ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

หน้า

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับครู

◆ แนวทางการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	2
◆ คำชี้แจงการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	9
✿ กรอบเนื้อหาสาระของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	10
✿ การวิเคราะห์หลักสูตรสาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	11
✿ การวิเคราะห์เนื้อหาและการนำเสนอในชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	16
✿ โครงสร้างของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	19
✿ วิธีการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	20
◆ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา	23

ส่วนที่ 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับนักเรียน

◆ ความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์อยุธยา	32
✿ ชุดที่ 1 การสถาปนากรุงศรีอยุธยา	35
✿ ชุดที่ 2 วิศวกรรมศาสตร์แห่งอยุธยา	52
✿ ชุดที่ 3 อยุธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ	73
✿ ชุดที่ 4 ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา	89
✿ ชุดที่ 5 นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก	100
◆ บรรณานุกรม	113
◆ คณะผู้จัดทำ	114

บางครั้งในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ นักเรียนหลายคนมักตั้งคำถามว่า “จริงหรือไม่” “เชื่อถือหรือไม่” “รู้ได้อย่างไร” ทั้งสงสัยกลางแครงใจว่าที่เรียนกันมาในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์นั้น เป็นเรื่องถูกต้องหรือไม่

อันที่จริงเรื่องราวในประวัติศาสตร์แม้ได้ผ่านระยะเวลามาเนิ่นนานมานานมาก บางเรื่องยาวนานมากกว่า 10,000 ปี แต่ยังคงปรากฏร่องรอยบางประการหลงเหลือให้ได้ศึกษาร่องรอยที่หลงเหลือให้ศึกษาได้ในปัจจุบันนี้เราเรียกว่า **หลักฐานทางประวัติศาสตร์** ซึ่งมีทั้งสิ่งของเครื่องใช้ อาวุธ เครื่องประดับ โครงกระดูก ร่องรอยคันน้ำ คูดิน กำแพงเมือง แสดงร่องรอยการสร้างบ้านเมือง สิ่งก่อสร้างที่ทรุดโทรมปรักหักพัง รูปเคารพ เช่น เทวรูป พระพุทธรูป ภาพตามผนังถ้ำหรือตามศาสนสถาน เหล่านี้คือ **หลักฐานโบราณคดี** ซึ่งนักโบราณคดีที่มีความรู้ได้ศึกษาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และโบราณคดี แล้วจึงตีความอธิบายให้เราได้เข้าใจ นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานที่เป็นตัวหนังสือ เรียกว่า **หลักฐานลายลักษณ์อักษร** เช่น ศิลาจารึก เอกสารโบราณเขียนในใบลานหรือวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งจารึกตามเสา ที่ต้องใช้**นักภาษาศาสตร์**ที่เชี่ยวชาญทางตัวหนังสือโบราณชาติต่าง ๆ ศึกษาและวิเคราะห์ตีความอธิบายให้เราได้รับรู้เรื่องราวที่บอกเล่าผ่านวัตถุนั้น ๆ **ส่วนนักประวัติศาสตร์** คือผู้ที่สืบค้นความจริงในอดีต โดยรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่มีทั้งหลักฐานของนักโบราณคดี นักภาษาศาสตร์ นักภูมิศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ รวมทั้งบันทึกที่เป็นจดหมาย แผนที่ ภาพวาดหรือเอกสารในภาษาต่าง ๆ ของนักเดินทางที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาทั้งหมดมาประมวลเข้าด้วยกัน และศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่เรียกว่า **วิธีการทางประวัติศาสตร์** เพื่อให้ได้ความจริงในอดีตที่มีเหตุผลเชื่อถือได้ เป็นประวัติศาสตร์ให้อนุชนรุ่นต่อมาได้เรียนรู้

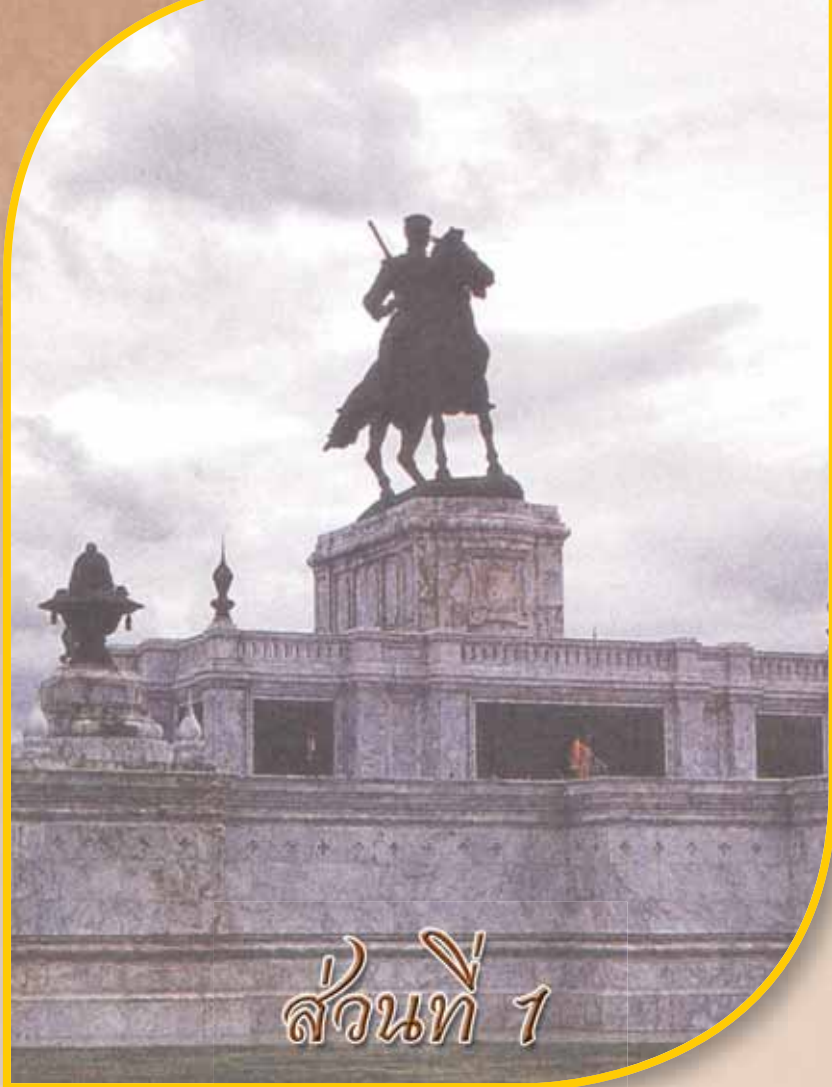
ดังนั้น เรื่องราวที่นักเรียนได้เรียนรู้จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่เชื่อถือไม่ได้ เพราะแต่ละเรื่องได้ผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์มาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น แต่บางเรื่องอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ หากมีการพบหลักฐานใหม่ หรือการศึกษาวิเคราะห์ใหม่ที่น่าเชื่อถือมากกว่า

วิถีทัศน์ชุดสื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip และเนื้อหาสาระประเด็นต่าง ๆ ที่เพิ่มเติมในเอกสารการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เล่มนี้ จะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจประวัติศาสตร์อยุธยาได้ดียิ่งขึ้น เพราะได้เห็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนความสามารถและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในอดีตที่ได้สร้างสรรค์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อมาจวบจนปัจจุบัน

“

บางครั้งในการเรียนประวัติศาสตร์
นักเรียนหลายคนตั้งคำถามว่า
“จริงหรือไม่” “เชื่อถือหรือไม่” “รู้ได้อย่างไร”
รวมถึงสงสัยกลางแครงใจว่าที่เรียนมานั้น
เป็นเรื่องถูกต้องหรือไม่

”

ส่วนที่ 1

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อยุธยา

ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

สำหรับครู

แนวทางการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า คุณค่าทางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์คือการก่อให้เกิด “การเข้าใจรากเหง้าความเป็นไทย รัก และภูมิใจในชาติตน” ซึ่งประโยชน์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครูผู้สอนประวัติศาสตร์เข้าใจและสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามธรรมชาติของวิชา หลักการ และหลักคิด (Concept) และวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาเรื่องราวสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ในอดีต ด้วยการสืบค้นจากหลักฐานร่องรอยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ผ่านการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ และคิดวินิจฉัยบนพื้นฐานของความเป็นเหตุและผลจากข้อเท็จจริงที่หลากหลาย

จากวิทัศน์ประกอบสื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์ เป็นสื่อการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจความเป็นมาของชาติบ้านเมือง และ การศึกษาจากเอกสาร “การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip” อันเป็นเนื้อหาสาระ ที่เสริมความรู้เพิ่มเติมจากสาระประวัติศาสตร์ที่นำเสนอในวิทัศน์ จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูผู้สอน ประวัติศาสตร์สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

อันที่จริงองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นั้นเหมือนกับสาระอื่น ๆ คือ ประกอบด้วย (1) หลักสูตร (2) ครูผู้สอน (3) วิธีสอน (4) สื่อการเรียนการสอน และ (5) การวัดและ ประเมินผล ทั้งนี้ เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยาชุดนี้ จะมีบทบาทเป็นสื่อการเรียนการสอน ที่ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ หรือมอบหมาย ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจ

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ครูผู้สอนนับว่ามีความสำคัญ ที่สุดที่จะต้องเป็นผู้จัดการตั้งศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการสังเกต การศึกษาจากสถานการณ์จริง และการคิดวิเคราะห์เพื่อบูรณาการความรู้ ได้ด้วยตนเองโดยสอดคล้องกับระดับวุฒิภาวะที่เหมาะสม

คุณสมบัติสำคัญที่สุดที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์พึงมีอย่างน้อยที่สุด 3 ประการ **ประการแรก** คือ ความเข้าใจหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปี **ประการที่สอง** คือ การมีพื้นฐานความรู้ในเรื่อง เนื้อหาสาระ และ Concept ทางประวัติศาสตร์ที่ตีพอสมควร ซึ่งในกรณีนี้หากครูผู้สอนมิได้มีพื้นฐานมาก่อน

ก็สามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ในที่นี้ขอแนะนำหนังสือ 2 เล่ม ที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดพิมพ์และแจกให้สถานศึกษาทุกแห่ง รวมทั้งแจกให้ผู้เข้าประชุมสัมมนาประวัติศาสตร์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 2545 - 2554 คือ เอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2543) และคู่มือครู การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ (เอกสาร โรเนียว, 2554) และประการสุดท้าย คือ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บรรลุตามหลักสูตร (เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์) และคุณค่าของประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความเข้าใจดังกล่าวจึงได้วิเคราะห์หลักสูตรให้เห็นชัดเจน ดังนี้

1. เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน

เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งความใน “ทำไมต้องเรียน สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม” ที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว ดังนี้

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

ภารกิจของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

- 1) พัฒนาตนเองเป็นปัจเจกบุคคลที่มีคุณภาพ เช่น ใฝ่เรียนรู้ เพิ่มศักยภาพตนเองให้ก้าวหน้าทันสมัยทันเหตุการณ์
- 2) สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การยอมรับในความสามารถของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเคารพในความแตกต่าง อดทนอดกลั้น
- 3) เข้าใจและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่มีประสิทธิภาพ มีจิตสำนึกในความเป็นชาติ มีจิตสาธารณะ เสียสละส่วนตนและพวกพ้อง เพื่อรักษาประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ

4) เข้าใจและเห็นคุณค่าทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การมีจิตสำนึกและจิตอาสาในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5) รู้เท่าทันและปรับตัวในโลกปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โลกปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ที่ก้าวไกล และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านข้อมูลและการสื่อสาร ที่มีทั้งเท็จและจริงปะปนกันอยู่ ดังนั้น นอกจากการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้แล้ว ยังควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เป็นบุคคลที่รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารด้วย

2. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุว่าการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
- 2) ความสามารถในการคิด
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

สมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรกำหนดดังกล่าวเป็นสิ่งที่หลักสูตรคาดหวังว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทั้ง 5 ด้าน ในที่นี้ขอยกตัวอย่างสมรรถนะสำคัญเพียง 1 ด้าน เพื่อแสดงให้เห็นว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจะนำไปสู่การออกแบบการจัดการจัดการการเรียนรู้ได้อย่างไร

ความสามารถในการสื่อสาร ประกอบด้วย

1. การรับสาร เช่น การฟัง - การอ่าน จับใจความสำคัญได้
การดู - การเห็น - การสำรวจ แยกแยะรายละเอียดของเรื่องราวได้
2. การส่งสาร เช่น การเล่าเรื่อง การเขียนเรื่อง การจัดนิทรรศการ
3. การต่อรอง เช่น การแสดงเหตุผล การใช้ภาษาโน้มน้าวเพื่อลดความขัดแย้ง
4. การเลือกรับ - ไม่รับข้อมูล เช่น การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาข้อมูล

จะเห็นว่าข้อพิจารณาดังกล่าว จะทำให้ครูผู้สอนได้กรอบแนวคิดนำมาซึ่งวิธีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในการฝึกทักษะผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ศึกษาวิดิทัศน์ และให้ตอบคำถามตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากคำถามที่เป็นข้อเท็จจริง (เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร) อันเป็นการทบทวนเรื่องที่ได้อ่านจากสื่อ จากนั้นจึงเป็นคำถามวิเคราะห์ (ทำไม) ตามด้วยการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่ได้อ่านอย่างมีเหตุผล (นักเรียนคิดว่า) หรืออาจแสดงความคิดเห็นต่อสื่อวิดิทัศน์ทางด้านคุณภาพหรือความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐาน เป็นต้น

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรได้ระบุไว้ชัดเจนถึง “คุณลักษณะอันพึงประสงค์” อันเปรียบเสมือนเจตคติ ค่านิยมที่สำคัญในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลกไว้ 8 ข้อ คือ

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ล้วนเป็นสิ่งที่คาดหวังว่าจะปรากฏในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนในทุกสาระวิชา เพื่อให้ “บรรลุผลตามหลักสูตร” ส่วนคุณค่าของประวัติศาสตร์ที่หวังว่าจะเกิดในตัวผู้เรียน คือกระบวนการสร้างภูมิปัญญาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นปัญญาชนของชาติ ได้แก่

- 1) ส่งเสริมจิตใจใฝ่รู้ (Inquiring Mind) ในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และสังคมมนุษย์อื่น ๆ
- 2) มีทักษะในการจัดระบบข้อมูล ตรวจสอบ และประเมินค่า เพื่อหาข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์
- 3) ปลุกฝังแนวคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) คติวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 4) มีทักษะในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากข้อสนเทศที่หลากหลาย ที่สืบค้นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 5) มีทักษะในการเขียนความเรียง การเล่าเรื่อง และการนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล กระชับชัดเจน น่าสนใจ และเชื่อถือได้

ที่สำคัญประวัติศาสตร์ในยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกของข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อค่านิยมและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างกว้างขวางนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้จักใช้วิจารณญาณในการรับรู้ และประเมินความน่าเชื่อถือหรือความไม่น่าเชื่อถือของข้อมูลต่าง ๆ ในขั้นตอนที่เรียกว่า “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ด้วยการที่ครูผู้สอนตั้งคำถามเพื่อประเมินแหล่งที่มาของข้อมูลของผู้เรียนทุกครั้ง เช่น “ข้อมูลมาจากแหล่งใด ใครทำขึ้น ผู้ทำมีความรู้ด้านใด หรือรู้เรื่องนั้นดีหรือไม่ ทำขึ้นทำไม ของจริงหรือของปลอม” ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวิพากษ์ตัวหลักฐาน ก่อนที่จะตรวจสอบว่าข้อเท็จจริงที่ได้นั้น

สอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักฐานอื่น ๆ หรือไม่ ทำไมจึงเหมือนกัน ทำไมจึงแตกต่าง สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นกระบวนการศึกษาข้อมูลที่เป็น อันเป็นการพัฒนาภูมิปัญญา เพื่อที่จะฝึกฝนผู้เรียนให้ยึดถือเหตุผลเป็นสำคัญ จัดความอคติส่วนตัวและความเชื่อดั้งเดิมออกไป

อย่างไรก็ตาม ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ควรเข้าใจด้วยว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ดี โดยเน้นกระบวนการพัฒนาภูมิปัญญาดังกล่าว จะก่อให้เกิดคุณค่าด้านเจตคติและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียนด้วย ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ ตอบสนองคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ระบุไว้ในหลักสูตร คือ “ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และรักความเป็นไทย” (ข้อ 1 และข้อ 7) นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างเจตคติและค่านิยมอันเป็นคุณค่าสำคัญของประวัติศาสตร์ได้ด้วยดังนี้

1. รักและภูมิใจในบรรพบุรุษ
2. ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต
3. สร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม
4. ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ
5. ยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของมนุษยชาติที่เป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์

และสังคม

6. อยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข และมีจิตสำนึกต่อสังคมไทยโดยรวม

แม้ว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สามารถทำได้หลายรูปแบบ ทั้งการอ่านหนังสือด้วยตนเอง การฟังคำบรรยายจากครูหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา การสำรวจและศึกษาจากสถานที่จริง การวิเคราะห์จากเส้นเวลา (Time - Line) การชมภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ การสืบค้นโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษา เช่น การบรรยาย การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การศึกษานอกสถานที่ หลากหลายวิธีที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ การพัฒนาภูมิปัญญาของผู้เรียนให้เข้าถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง ซึ่งจะเกิดได้จากการจัดการของครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพเป็นสำคัญ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสภาพสังคมในความเป็นจริง ที่ปรากฏในปัจจุบันซึ่งล้วนเป็นผลมาจากอดีตทั้งสิ้น ดังนั้น การกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สนใจเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบัน แล้วหันมาสืบค้นว่าปัญหาและสิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุใด อันเป็นการย้อนศึกษาอดีตเพื่อสร้างความเข้าใจปัจจุบัน และหาแนวทางก้าวสู่อนาคตที่ดีกว่า จึงนับเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อประวัติศาสตร์ได้อย่างแท้จริง

วิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจสภาพสังคมไทยในปัจจุบันทำได้หลายวิธี เช่น มอบหมายให้เด็ก รวบรวมภาพเหตุการณ์ในสังคมแล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ หรือมอบประเด็นศึกษาให้ผู้เรียนไปสำรวจชุมชน หรือสถานที่ที่มีผู้คนหลากหลาย เช่น ตลาด สำนักงานอำเภอ สำนักงานเทศบาล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน หรือนำวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การศึกษานอกสถานที่ รวมทั้งการจัดนิทรรศการภาพเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ ล้วนเป็นวิธีที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น และนำไปสู่การสืบค้นอดีตได้เป็นอย่างดี

สำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยการศึกษาจากสถานที่ แม้ว่าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดความต้องการสืบค้นเรื่องราวในอดีต ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้ ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดประสบการณ์ตรง มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลภายนอกโรงเรียน ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนความรู้ไปในตัวด้วย อีกทั้งยังได้รับความสนุกสนานจากการเรียนรู้ แต่ก็ยังมี ข้อจำกัดหลายประการ เช่น แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อยู่ไกลทำให้ประสบปัญหาในการเดินทาง การดูแลนักเรียน การประกันความปลอดภัย มีการลงทุนสูง รวมถึงขาดวิทยากรที่มีความรู้ที่จะขยายประสบการณ์ ที่เกี่ยวเนื่องกับแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวคิดในการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการ จัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จึงได้จัดทำสื่อ Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์สุโขทัย อโยธยา และ รัตนโกสินทร์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และรับประสบการณ์ต่าง ๆ จากนอกห้องเรียน โดยมีการออกแบบ ให้เสมือนได้เรียนรู้ในสถานที่จริง เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนได้ก้าวพ้นข้อจำกัดของการเรียนรู้นอกสถานที่ ที่ต้องเดินทางไปแหล่งเรียนรู้จริง ซึ่งการเรียนรู้เสมือนจริงมีจุดเด่นดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน ได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่แตกต่างหลากหลาย
2. ผู้เรียนสามารถย้อนกลับไปศึกษาสถานที่นั้นซ้ำได้อีกจนกว่าการเรียนรู้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ของผู้เรียน
3. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในแง่มุมที่ไม่สามารถสนใจได้ตามปกติ อาจเนื่องมาจากเหตุผล ด้านความปลอดภัย ความห่างไกล
4. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สถานที่ต่าง ๆ ที่เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา
5. ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ประหยัดปลอดภัย จากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการเดินทางได้
6. ผู้เรียนสามารถซักถามความรู้จากวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญโดยการออนไลน์ได้

เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อโยธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ส่วนนี้ เป็นเครื่องมือ สำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์อโยธยาได้ตามศักยภาพ ซึ่งอาจนำไปใช้เป็นสื่อหลักในการจัดกิจกรรม หรือนำไปเป็น สื่อกระตุ้นการนำเข้าสู่บทเรียน สื่อที่ใช้ในระหว่างจัดกิจกรรมการสอนอื่น ๆ สื่อที่แสดงความคิดเห็น หรือ เป็นสื่อสรุปความเข้าใจก็สามารถทำได้ ทั้งนี้ สื่อวิทัศน์จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรไทยในอดีต ผ่านร่องรอยทางสถาปัตยกรรมและประติมากรรม อันเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยในแต่ละยุคสมัยที่มี เอกลักษณะทางศิลปกรรมที่แตกต่างกัน รวมทั้งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรื่องราวที่เป็นนามธรรมให้เห็น เป็นรูปธรรมได้ ส่วนเอกสารที่เป็นเนื้อหาเสริมความรู้นั้น ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็น “ใบความรู้” หรือเพิ่มพูนความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติม

แม้ว่าสาระสำคัญจะเป็นประวัติศาสตร์อยุธยา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ชั้นอื่นสามารถนำไปใช้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ ที่จะกระตุ้นให้เด็กเข้าใจถึงความเป็นชาติไทยที่บรรพบุรุษไทยได้ก่อร่างสร้างตัวจนเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

อนึ่ง เนื้อหาสาระที่น่าสนใจในเอกสารการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยาฉบับนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสื่อการเรียนรู้ Virtual Field Trip ที่จัดทำขึ้น ซึ่งสามารถเป็นสื่อหรือเครื่องมือสำหรับครู นักเรียน และผู้สนใจใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ Virtual Field Trip ที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจได้ตลอดเวลา เป็นสื่อที่น่าสนใจในรูปแบบสื่อที่หลากหลายทั้งวิถีทัศน์ในรูปแบบของสารคดีสั้น เนื้อหาสาระซึ่งเป็นความรู้เพิ่มเติมจากวิถีทัศน์แต่ละตอน กิจกรรมแบบทดสอบ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และสื่อประสมแบบ 360 ทั้งนี้ คาดหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจใฝ่เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาและสืบค้นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทยได้ด้วยตนเองต่อไป

คำชี้แจง

การใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด คือ

1. วัตถุประสงค์ประกอบสื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์
สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์

สำหรับประวัติศาสตร์อยุธยา มีเนื้อหา 5 ตอน คือ

- 1) การสถาปนากรุงศรีอยุธยา
- 2) วรรณคดีแห่งอยุธยา
- 3) อยุธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ
- 4) ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา
- 5) นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก

2. เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน
คือ

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับครู

ส่วนที่ 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูผู้สอนและผู้เรียนใช้สื่อวัตถุประสงค์ฯ และเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ
Virtual Field Trip ประกอบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา
ทั้งด้านเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล

3. เพื่อให้เด็ก เยาวชน และคนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของ
ประวัติศาสตร์ชาติไทย เกิดความรัก ความผูกพัน ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในแผ่นดินไทย

กรอบเนื้อหาสาระของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับครู ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- การวิเคราะห์หลักสูตรสาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการนำเสนอสาระเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรประวัติศาสตร์กับสาระที่ปรากฏในสื่อวีดิทัศน์การเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์อยุธยา เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน
- โครงสร้างของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เพื่อให้ครูผู้สอนเข้าใจภาพรวมของเอกสารทั้งหมด จะได้นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- วิธีการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เป็นการนำเสนอสาระเกี่ยวกับวิธีการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม

ส่วนที่ 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับนักเรียน ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระที่จะเสริมความรู้เพิ่มเติมจากสื่อวีดิทัศน์ทั้ง 5 ตอน โดยจำแนกเนื้อหาเพิ่มเติมจากวีดิทัศน์ออกเป็นประเด็นย่อยเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระของแต่ละตอนดังนี้

1. การสถาปนากรุงศรีอยุธยา

- 1) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยา
- 2) แผนที่กรุงศรีอยุธยาของชาวตะวันตก
- 3) พระราชประวัติและความเป็นมาของพระเจ้าอู่ทอง
- 4) ทำเลที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยา
- 5) การขยายอำนาจของอาณาจักรอยุธยา

2. วิถีชีวิตในอยุธยา

- 1) พระเจ้าอู่ทอง : กษัตริย์ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทย
- 2) ขุนหลวงพะงั่ว : กษัตริย์ผู้เสริมสร้างอำนาจอาณาจักรอยุธยา
- 3) สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ : กษัตริย์ผู้ปฏิรูปการปกครอง
- 4) พระสุริโยทัย : วีรสตรีไทย
- 5) สมเด็จพระนเรศวรมหาราช : วีรกษัตริย์ผู้กอบกู้เอกราช
- 6) สมเด็จพระนารายณ์มหาราช : กษัตริย์ที่ส่งเสริมวรรณกรรมและการต่างประเทศ
- 7) ออกญาโกษาธิบดี (ปาน) : ราชทูตไทยไปฝรั่งเศส
- 8) พันท้ายนรสิงห์ : ผู้รักษากฎระเบียบยิ่งกว่าชีวิต
- 9) ชาวบ้านบางระจัน : กลุ่มผู้รักษาดินร่วมตัวสู้กองทัพพม่า

3. ออยุธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ

- 1) ปัจจัยส่งเสริมให้ออยุธยาเป็นเมืองท่าการค้านานาชาติ
- 2) การค้านานาชาติกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- 3) ชาวต่างชาติที่สำคัญในสมัยอยุธยา
- 4) ชุมชนชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา

4. ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา

- 1) ช่างสิบหมู่และการสร้างสรรค์งานประณีตศิลป์
- 2) งานประดับมุก
- 3) งานเครื่องถมและเครื่องลงยาสี

5. นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก

- 1) มรดกโลก (The world Heritage)
- 2) พระราชวังโบราณในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 3) โบราณสถานที่สำคัญในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 4) พระพุทธรูปสำคัญในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์หลักสูตรสาระประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ปัญหาของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งมาจากการที่ครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักสูตรว่าจะให้สอนอะไร สอนแค่ไหน สอนไปทำไม หรือเป้าหมายในการสอนแต่ละเรื่องคืออะไร ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังไม่รวมถึงคำถามที่มักเกิดขึ้นในใจครูผู้สอนตลอดเวลาว่าจะสอนอย่างไร (ในเนื้อหาแต่ละเรื่อง) ให้บรรลุผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง คือ รักถิ่นรักชาติ ภูมิใจในชาติตน ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

ดังได้กล่าวแล้วว่าคุณสมบัติสำคัญที่สุดที่ครูผู้สอนประวัติศาสตร์พึงมีประการแรก คือ ความเข้าใจหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปี สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุหลักการสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในมาตรฐานการเรียนรู้ 3 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ส 4.1 เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

จะเห็นว่ามาตรฐาน ส 4.1 ว่าด้วยเรื่องประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้เรียนเนื้อหาสำคัญ 2 เรื่อง คือ

1. เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์

เนื่องจากครูผู้สอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษามาทางประวัติศาสตร์โดยตรงจึงอาจไม่เข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรในมาตรฐาน ส 4.1 ซึ่งมีลักษณะเป็นหลักการหรือ Concept ประวัติศาสตร์อยู่บ้าง จึงขออธิบายสั้น ๆ ดังนี้

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ มีเป้าหมายดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ การเข้าใจเรื่องเวลาจะทำให้เข้าใจเรื่องราวในเอกสารนั้น ๆ แม้ว่าจะอยู่ต่างพื้นที่ก็จะทำให้เชื่อมโยงได้ว่ามีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร จนสามารถเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเส้นเวลา (Time Line) ได้

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การเข้าใจเรื่องเวลาจะทำให้เข้าใจเหตุการณ์ว่าแต่ละเหตุการณ์มีความสำคัญอย่างไร ปัจจัยใดเป็นเหตุ (เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน) ปัจจัยใดเป็นผล (เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลัง) นอกจากนี้ ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ยังแสดงภาพรวมของเหตุการณ์ในแต่ละช่วงเวลาได้ชัดเจน หรือแสดงลักษณะเด่นในแต่ละช่วงเวลานั้น

3. เครื่องมือบอกเวลาเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ อันเนื่องมาจากมนุษย์ต้องปรับตัวให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การสอนเรื่องนี้อย่างถูกต้องจะสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาติได้ด้วย

4. เพื่อให้ผู้เรียนใช้คำบอกเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ บอกเล่าเรื่องราวได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะกลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ การเรียนรู้เรื่องเวลา เนื้อหาสาระในแต่ละปีของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันไป สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไม่ได้มีเนื้อหาให้เรียน

วิธีการทางประวัติศาสตร์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงในอดีตของสังคมมนุษย์อย่างเป็นระบบ ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานประเภทเอกสารเป็นหลัก และศึกษาหลักฐานอื่น ๆ ประกอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความมีเหตุผล

วิธีการทางประวัติศาสตร์ มีเป้าหมายดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ออกนอกห้องเรียนไปสู่โลกแห่งความเป็นจริงด้วยการสืบค้น (สำรวจ สอบถาม ลงมือปฏิบัติ ศึกษาด้วยการอ่าน ฟัง สังเกต จัดบันทึกข้อมูล) เรื่องราวที่ตนอยากรู้ด้วยตนเอง

2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารในโลกยุคโลกาภิวัตน์ด้วยการตรวจสอบ กลั่นกรองข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ก่อนวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต โดยนำกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียนไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักแก้ปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ การเรียนรู้เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ในแต่ละชั้นปีของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันไป สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้กำหนดไว้ในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ดังนี้

ตัวชี้วัด

1. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ
2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
3. เห็นความสำคัญของการตีความ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำหรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
2. ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเองหรือหลักฐานสมัยอยุธยา (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3)
3. ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยาและธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) เช่น ข้อความบางตอนในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา จดหมายเหตุชาวต่างชาติ
4. การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
5. ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี
6. ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความทางประวัติศาสตร์

มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

จะเห็นว่ามาตรฐาน ส 4.2 ว่าด้วยเรื่องพัฒนาการของมนุษยชาติ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องตามกาลเวลาและมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งรวมทั้งความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดสงคราม การล่มสลายของอาณาจักรหรือแว่นแคว้นต่าง ๆ รวมทั้งความร่วมมือทางด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ ดังนั้น หลักสูตรกำหนดให้เรียนเนื้อหาสำคัญ 2 เรื่อง คือ

1. วัฒนธรรมและอารยธรรมของสังคมมนุษย์ในพื้นที่ต่าง ๆ
2. การเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ

เป้าหมายในการเรียนรู้เรื่องพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ

เนื่องจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคตแสดงธรรมชาติของสังคมมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และแม้ในช่วงเวลาเดียวกันสังคมมนุษย์ในแต่ละพื้นที่ยังมีความเหมือนและความต่าง ประวัติศาสตร์จึงให้ความสำคัญอย่างมากกับความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะในสังคมมนุษย์ที่เกิดจาก

สาเหตุปัจจัยของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ ในสังคมด้วย (ทั้งการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม) ดังนั้น เป้าหมายในการเรียนรู้พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของ มนุษยชาติ คือ

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยเริ่มต้นด้วยการสืบค้นหาข้อเท็จจริง ว่า “มีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร” เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า ทำไมจึงเกิด เหตุการณ์นั้นขึ้น เหตุการณ์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และมีผลกระทบทางด้านใดบ้าง “ทำไม และอย่างไร” จึงเป็นคำถามสำคัญ

2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสังคมมนุษย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งมีพัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างกัน เพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมอันส่งผลให้เกิดความแตกต่าง ทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

3. เพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันโลกในยุคปัจจุบัน สามารถคิดวิเคราะห์ถึงความร่วมมือและความขัดแย้งที่ก่อให้เกิด “พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง” ของสังคมมนุษย์ สามารถปรับเปลี่ยนตนเอง

4. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม (ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ศาสนา และวิถีการดำเนินชีวิต) ที่มีความแตกต่างและคล้ายคลึงกันในสังคมมนุษย์ การสอนเรื่องนี้ อย่างถูกต้องจะทำให้นักเรียนมีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นและความเป็นชาติไทย รวมทั้งแหล่งอารยธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญของมนุษยชาติ

ทั้งนี้ การเรียนรู้เนื้อหาสาระในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กำหนดไว้ในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลาง ดังนี้

ตัวชี้วัด

1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป
2. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

ตัวชี้วัด

2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมตะวันออกและแหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย
2. อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน

มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

จะเห็นว่ามาตรฐาน ส 4.3 ว่าด้วยเนื้อหาสำคัญ 3 เรื่อง คือ

1. ความเป็นมาของชาติไทย ซึ่งรวมวีรกรรมของบรรพบุรุษไทย และผู้ทำคุณงามความดี
สร้างสรรค์ความเจริญให้ประเทศ
2. วัฒนธรรมไทย
3. ภูมิปัญญาไทย

สาระการเรียนรู้ในเรื่องนี้ได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรตั้งแต่เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบ
ตามแบบตะวันตก ซึ่งน่าจะเป็นความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนที่น่าจะมีพัฒนาการด้านการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนให้ต่อเนื่องและดียิ่งขึ้นได้ แต่กลายเป็นว่าเนื้อหาดังกล่าวกลับเป็นปัญหาของสังคมไทย
ในปัจจุบันที่ “ความเป็นไทย” กลายเป็นเรื่องล้าสมัย “บรรพบุรุษไทย” ที่ได้เสียสละเพื่อชาติ ก็ได้เสียใจ
ที่จะนำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติที่สำคัญ อดีต “ความบกพร่องหรือความสำเร็จ” ที่น่าจะเป็น
บทเรียนของปัจจุบัน ก็ได้ถูกนำพาหรือหยิบยกมาเป็นอุทาหรณ์ได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ เข้าใจว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดสภาพดังกล่าวมาจากโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเศรษฐกิจ
แบบทุนนิยมหรือตลาดเสรี ทำให้เยาวชนไทยนิยมชมชอบวัฒนธรรมของชาติที่เจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ
คนเก่ง คนรวย ได้รับความชื่นชมมากกว่าคนดีมีจริยธรรม อย่างไรก็ตาม น่าจะเป็นเรื่องทำหายนครมีออาชีพ
ที่จะนำเยาวชนของชาติให้เข้าถึงเป้าหมายของหลักสูตร คือ “มีความรัก ความภูมิใจ และสร้าง
ความเป็นไทย” การเรียนรู้เรื่องความเป็นชาติไทยนี้ หลักสูตรกำหนดเนื้อหาสาระในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ให้เรียนเรื่องประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และพัฒนาการของอยุธยาและธนบุรีทางด้านต่าง ๆ
โดยกำหนดไว้ในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ดังนี้

ตัวชี้วัด

1. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2. การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช
3. การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี
4. วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย เช่น
 - สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2
 - พระสุริโยทัย
 - พระนเรศวรมหาราช

- พระนารายณ์มหาราช
- สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ดั่ง)
- สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (บุญมา)

ตัวชี้วัด

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

ตัวชี้วัด

3. ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

1. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคนและศิลปวัฒนธรรม
2. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี

การวิเคราะห์เพื่อหาและการนำเสนอ ในชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

ประกอบด้วย

1. สื่อประกอบการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง ซึ่งเป็นวิดีโอที่ค้นเรื่อง ประวัติศาสตร์อยุธยา
2. เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

ชุดสื่อการเรียนรู้ดังกล่าว ทั้งเนื้อหาและการนำเสนอจะสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.1 และ ส 4.3 ในบางตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

ส 4.1 เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	1. วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำหรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปแบบของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น 2. ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง หรือหลักฐานสมัยอยุธยา (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3)
2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	1. ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในสมัยอยุธยาและธนบุรี (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) เช่น ข้อความบางตอนในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา จดหมายเหตุชาวต่างชาติ 2. การแยกแยะระหว่างข้อมูลกับความคิดเห็น รวมทั้งความจริงกับข้อเท็จจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์
3. เห็นความสำคัญของการตีความ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	1. ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี 2. ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความทางประวัติศาสตร์

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่าง ๆ	- พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช - การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี - วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย เช่น - สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 - พระสุริโยทัย - พระนเรศวรมหาราช - พระนารายณ์มหาราช - สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช - พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (ด้าว) - สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท (บุญมา)
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา	- การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา - ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา
3. ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย สมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคนและศิลปวัฒนธรรม - ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี

ทั้งนี้ ครูผู้สอนควรได้ศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip จะเห็นว่าในบางเรื่อง สาระที่ปรากฏจะมีบางเรื่องที่เกินหรือลุ่มลึกกว่าที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตร ซึ่งจะ เป็นความรู้เพิ่มเติมสำหรับนักเรียน ที่จะส่งผลให้นักเรียนมีความภูมิใจในความเป็นชาติไทยที่มีพัฒนาการ ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ส่วนสาระการเรียนรู้แกนกลางที่ขาดไปหรือมีไม่ครบถ้วน (เฉพาะมาตรฐาน ส 4.1 และ ส 4.3) ตามที่หลักสูตรกำหนดให้นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ครูผู้สอนอาจเชื่อมโยงโดยมอบหมายให้ศึกษา เพิ่มเติมและเชื่อมโยงกันก็ได้

โครงสร้างของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip มีจุดมุ่งหมายให้เป็นเครื่องมือสำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำโครงสร้างของเอกสารดังกล่าว ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

1. แนวทางการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เป็นสาระเกี่ยวกับพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับหลักสูตร ความรู้พื้นฐานในเนื้อหาสาระ รวมทั้ง Concept ทางประวัติศาสตร์ และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ได้ผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง และคุณค่าของประวัติศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างปัญญาให้ผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ครูผู้สอนเห็นแนวทางการนำชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. คำชี้แจงการใช้เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip เป็นสาระเกี่ยวกับวิธีการนำชุดสื่อการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อยุธยา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุดสื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย (1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ในห้องเรียนเสมือนจริง ประวัติศาสตร์ จำนวน 1 ชุด (2) เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip จำนวน 1 เล่ม ซึ่งรายละเอียดประกอบด้วย

- กรอบเนื้อหาสาระของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip
- การวิเคราะห์หลักสูตรสาระประวัติศาสตร์
- โครงสร้างของเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip
- วิธีการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

3. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวอย่างการเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เน้นการปฏิบัติจากสภาพจริง และการคิดวิเคราะห์เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุผลตามความคาดหวังของหลักสูตร และคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้อย่างแท้จริง

4. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการเสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับครูในการบูรณาการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ดังกล่าวสู่ห้องเรียน

5. การเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip สำหรับนักเรียน ซึ่งเป็นเนื้อหาสาระส่วนที่จะให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากวิดีโอทั้ง 5 ตอน ประกอบด้วย

- เกริ่นนำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากหลักฐานประวัติศาสตร์ด้วยชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip
- ความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์อยุธยา เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาก่อนที่จะศึกษาจากวิดีโอและเอกสารความรู้

- เอกสารความรู้เพิ่มเติม แยกเป็นประเด็นย่อยที่สอดคล้องกับสื่อวีดิทัศน์ ซึ่งครูผู้สอนอาจนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนหรืออาจเสนอแนะให้เด็กสืบค้นประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติมตามความสนใจ

ทั้งนี้ ในเอกสารความรู้เพิ่มเติมแต่ละประเด็นประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้

1. แบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อให้ผู้เรียนตรวจสอบพื้นฐานความรู้ก่อนศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา

2. เนื้อหาสาระความรู้เพิ่มเติม เป็นรายละเอียดประเด็นย่อยซึ่งสอดคล้องกับสื่อวีดิทัศน์ที่นำเสนอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาแต่ละตอน

3. แบบทดสอบหลังเรียน เป็นแบบวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการตรวจสอบ Concept และสาระความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะช่วยให้การปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียนมากขึ้น

6. **บรรณานุกรม** ในเนื้อหาแต่ละเรื่องเป็นสาระเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้นำเสนอหนังสืออ้างอิง ซึ่งเป็นที่มาของข้อมูลไว้ท้ายเนื้อหา ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ตามความสนใจของแต่ละคน หรือหากผู้เรียนมีข้อสงสัยในข้อมูล ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้นอกจากนี้ ยังรวบรวมหนังสือที่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไว้ท้ายเล่มด้วย ซึ่งเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้สนใจศึกษาประวัติศาสตร์ต่อไป

วิธีการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

เนื่องจากชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ชุดนี้ประกอบด้วย (1) สื่อวีดิทัศน์การเรียนรู้ในห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์สุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ จำนวน 1 ชุด (2) เอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ซึ่งครูผู้สอนประวัติศาสตร์จำเป็นต้องเตรียมการก่อนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การสรุปผลและการวัดผลประเมินผล ดังนี้

1. **การเตรียมการก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน** เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ครูผู้สอนต้องเตรียมการดังนี้

1) **การเตรียมห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้** เนื่องจากการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยาต้องใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบ เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจกเตอร์ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ

2) **ศึกษาสื่อวีดิทัศน์ประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียนเสมือนจริง** เนื่องจากการจัดทำสื่อวีดิทัศน์ดังกล่าวประกอบด้วยเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์สุโขทัยสอดคล้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประวัติศาสตร์อยุธยาสอดคล้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

และประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์สอดคล้องกับหลักสูตรประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้น ก่อนใช้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องจำแนกหรือแยกแยะเฉพาะเนื้อหาที่จะใช้

หนึ่ง ในสาระประวัติศาสตร์อยุธยา ยังจำแนกเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. การสถาปนากรุงศรีอยุธยา
2. วัชรสมัยแห่งอยุธยา
3. อยุธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ
4. ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา
5. นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก

ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องวางแผนล่วงหน้าว่าจะใช้สื่อดังกล่าวอย่างไร และใช้เวลาเท่าใด จึงจะเหมาะสม การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการเรียนการสอนควรเป็นอย่างไร เป็นต้น

3) ศึกษาเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ซึ่งเป็นสื่อคู่ขนานกัน เพื่อทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่ามีเนื้อหาเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้าง

4) จัดเตรียมเอกสารให้เพียงพอสำหรับนักเรียน เช่น แบบทดสอบก่อน - หลังเรียน ภาพ แผนที่ แผนผัง หรือสาระเนื้อหาที่จะให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติม

5) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมการสอนล่วงหน้า โดยให้การใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ได้เสนอแนะตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ในลำดับต่อไป

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนประวัติศาสตร์สามารถดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ หรืออาจใช้ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสนอแนะไว้ อาจมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1) กิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนสนใจศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

- 2) ทำแบบทดสอบก่อนเรียน
- 3) ชมสื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง (เฉพาะตอนที่กำหนดให้ศึกษา)
- 4) สนทนาและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
- 5) ศึกษาเอกสาร “ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการที่ศึกษา”
- 6) ทำแบบทดสอบหลังเรียน

ทั้งนี้ ครูผู้สอนอาจจะให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยาก่อนการทำแบบทดสอบหลังเรียน หรือทำแบบทดสอบหลังเรียนแล้วจึงเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อฝึกฝนทักษะกระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และสร้างเจตคติค่านิยมทางประวัติศาสตร์ก็ได้

3. การสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ครูผู้สอนสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมได้หลายลักษณะ เช่น

- ❖ การบันทึกผลการเรียนรู้เนื้อหาสาระ ด้วยการให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง และจดบันทึกเพื่อเตือนความจำร่วมกัน

- ❖ การใช้แบบทดสอบ เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน และอาจนำมาใช้ในการสรุปเนื้อหาก็ได้

- ❖ การสอบถามความคิดเห็น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์อยุธยา

กิจกรรมที่ 1 การสถาปนากรุงศรีอยุธยา

กิจกรรม

หลักฐานนั้นสำคัญไฉน

ความสอดคล้องกับหลักสูตร

มาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.1 ม.2/1 และ ส 4.1 ม.2/3

แนวคิด

ความรู้ที่เกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยาราชธานีที่ยิ่งใหญ่ และคงความสำคัญทางการเมือง การปกครอง ยาวนานมากกว่า 4 ศตวรรษนี้ ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี สมัยอยุธยาที่หลงเหลือปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

จุดประสงค์

เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา

แนวทางจัดกิจกรรม

1. นักเรียนศึกษาสื่อวีดิทัศน์ และเอกสารการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ตอนการสถาปนา กรุงศรีอยุธยา เรื่องที่ 1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา และร่วมกัน อภิปรายสาระสำคัญที่ได้เรียนรู้
2. นักเรียนเขียนแผนผังความคิด (Mind Map) แสดงหลักฐานทางประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา
3. นักเรียนนำแผนผังความคิด (Mind Map) ของตนไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงแผนผังความคิดของตนเองให้ถูกต้อง แล้วนำไปติดที่ป้ายนิทรรศการหน้าห้องเรียน

4. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเชิงวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

4.1 การศึกษาเกี่ยวกับการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีอาศัยหลักฐานใดบ้าง

.....

.....

.....

4.2 หลักฐานที่ระบุความน่าเชื่อถือเพียงใด และเป็นหลักฐานประเภทใด

.....

.....

.....

4.3 วิเคราะห์ว่ามีหลักฐานใดบ้าง ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ระบุว่ามีบริเวณอยุธยา ก่อนการสถาปนาเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน

.....

.....

.....

5. นักเรียนร่วมกันอภิปรายเชิงวิเคราะห์ถึงความสำคัญของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการสืบค้นประวัติศาสตร์อยุธยา

คำถามสะท้อนคิด

1. สิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม “หลักฐานนั้นสำคัญไฉน” คืออะไร และอธิบายเหตุผลประกอบ

2. หลักฐานเกี่ยวกับตัวเราในปัจจุบัน เช่น บัตรประจำตัวประชาชน เอกสารทะเบียนบ้าน เป็นต้น มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร

3. “อิฐเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ควรจะช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็คงจะไม่มีความหมาย...” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความสำคัญต่อเรื่องหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างไร

กิจกรรมที่ 2 วีรกษัตริย์แห่งอยุธยา

กิจกรรม

แรงจูงใจ

ความสอดคล้องกับหลักสูตร

มาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.3 ม.2/1

แนวคิด

พลังแห่งศรัทธา ในเกียรติภูมิของวีรกษัตริย์ไทย และวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยในสมัยอยุธยา ที่มั่งมัน เสียสละแม้ชีวิต ตลอดจนมีความชาญฉลาดจนประสบความสำเร็จในการปกป้องและพัฒนาชาติไทยให้คงอยู่และเจริญรุ่งเรือง สืบสานจนถึงปัจจุบัน เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนพฤติกรรมของตนไปในทางที่ดี และตระหนัก มั่งมัน รักษาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

จุดประสงค์

เพื่อสร้างแรงจูงใจที่จะกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความรัก และภาคภูมิใจในความเป็นไทย

แนวทางจัดกิจกรรม

1. นักเรียนศึกษาสื่อวีดิทัศน์และเอกสารประกอบเรื่องอยุธยา ตอนวีรกษัตริย์แห่งอยุธยา แล้วร่วมกันอภิปรายเชิงวิเคราะห์ถึงผลงานสำคัญ ๆ ของวีรกษัตริย์ และวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยสมัยอยุธยา
2. นักเรียนวิเคราะห์ และเขียนสรุปประเด็นสำคัญ ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาเรื่องราวดังกล่าว
3. นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงข้อคิด และความประทับใจ (ความรู้สึก) ในความกล้าหาญ และความชาญฉลาดของวีรกษัตริย์และบรรพบุรุษสมัยอยุธยา
4. นักเรียนวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันที่จะช่วยพัฒนาชาติไทยให้เจริญรุ่งเรือง และบันทึกพฤติกรรมดังกล่าวในสมุด เพื่อเตือนตนเองและกำหนดเป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิต
5. นักเรียนทุกคนร่วมกันให้คำมั่นสัญญาที่จะปฏิบัติตนเพื่อปกป้องและรักษาชาติไทยให้เจริญรุ่งเรือง โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 - 6 คน นั่งเรียงกัน คนที่ 1 ที่นั่งขวาสุด ลูกขึ้นมายืนตรงกลางหันหน้าเข้าหากกลุ่ม ทุกคนเลื่อนที่นั่งไปทางขวา
คนที่ 1 - แนะนำชื่อ
- หันหน้าไปหาคนที่ 2 ในกลุ่ม
- บอกสิ่งที่ตั้งใจจะทำเพื่อประเทศชาติ
คนที่ 2 ในกลุ่มเข้าไปจับมือให้กำลังใจ และบอกว่า **คุณทำได้**

คนที่ 1 ทำเช่นนี้จนครบทุกคน

คนที่ 2, 3, 4, 5, 6 ทำเหมือนคนที่ 1

6. นักเรียนหาโอกาสดูภาพยนตร์ ละคร อ่านหนังสือ ฯลฯ ที่เกี่ยวกับวีรภักดิ์ วีรบุรุษ และวีรสตรี สมัยอยุธยาและสมัยอื่น ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพิ่มเติมเพื่อปลูกฝังความดี ความภาคภูมิใจไว้ในจิตใจได้สำนึก และเป็นแนวทางในการปฏิบัติความดีต่อประเทศชาติจนเป็นนิสัย

7. นักเรียนประเมินพฤติกรรมตามคำมั่นสัญญาเป็นระยะ ๆ และบันทึกผลดีที่เกิดขึ้น ในครอบครัว สังคม และประเทศชาติด้วยความภาคภูมิใจ มั่นใจ และสุขใจ และเขียนรายงานต่อครูผู้สอน ผู้ปกครอง และเพื่อนนักเรียน

การสรุป/สะท้อนคิด

การเรียนรู้ครั้งนี้เป็นตัวอย่างของการจุดประกายทางความคิด ปลูกเร้าศรัทธา เกิดแรงจูงใจที่มุ่งมั่น กระทำความดีตามบุคคลที่มีอุดมการณ์และคุณธรรม และประสบความสำเร็จในชีวิตโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน และดำเนินชีวิตสู่เป้าหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนอดกลั้น ฯลฯ จนประสบความสำเร็จ

กิจกรรมที่ 3 ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา

กิจกรรม

หนูอยากเป็นช่างศิลป์

ความสอดคล้องกับหลักสูตร

มาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.3 ม.2/3

แนวคิด

ประณีตศิลป์แห่งอยุธยาเป็นผลงานศิลปะที่ทำด้วยฝีมือและความชำนาญของช่างไทย นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำคัญที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันสูงส่งของคนไทยในสมัยอยุธยา และสืบทอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

จุดประสงค์

เพื่อสร้างความตระหนัก เห็นคุณค่าของงานประณีตศิลป์แขนงต่าง ๆ จากหลักฐานที่ปรากฏในสมัยอยุธยา

แนวทางจัดกิจกรรม

1. นักเรียนศึกษาวิดิทัศน์และเอกสารประกอบเรื่อง ประณีตศิลป์แห่งอยุธยาที่กำหนดให้
2. นักเรียนร่วมกันวางแผนสืบค้นหลักฐานงานประณีตศิลป์แห่งอยุธยา ณ พิพิธภัณฑ์สถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โดยคำนึงถึงความปลอดภัย และการประสานงานกับภัณฑารักษ์และผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ)
3. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 - 6 คน ให้แต่ละกลุ่มเลือกวาดภาพงานประณีตศิลป์ กลุ่มละ 1 ชิ้น พร้อมศึกษาสืบค้นประวัติความเป็นมา ลักษณะ และรูปแบบอันงดงามของงานประณีตศิลป์ แล้วจัดทำเป็นสมุดภาพงานประณีตศิลป์แห่งอยุธยา
4. ให้นักเรียนทุกคนจินตนาการว่า ตนเองอยากเป็นช่างศิลป์ด้านใด แล้วจัดกลุ่มนักเรียนที่มีจินตนาการเดียวกันไปสืบค้นรายละเอียดเกี่ยวกับช่างศิลป์ประเภทนั้น แล้วนำผลที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
5. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงคุณค่าของงานประณีตศิลป์ที่ได้ไปศึกษามา และเชื่อมโยงมาถึงงานประณีตศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ จนได้ข้อสรุปที่ว่า

“ความงดงามของมรดกช่างศิลป์ไทยเป็นอันมากที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยทุกวันนี้ ล้วนเป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของช่างไทยในอดีต และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นมรดกวัฒนธรรมอันมีค่าที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย จึงควรอนุรักษ์และสืบทอดให้ยั่งยืนมิให้สูญหายไปตามกาลเวลา”

ตัวอย่าง แผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ : อาณาจักรอยุธยา เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เวลา 3 ชั่วโมง

มาตรฐานการเรียนรู้

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

สาระสำคัญ

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีที่ต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาอันยาวนาน ทำให้เกิดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่าควรแก่ความภาคภูมิใจมากมาย ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบันได้ และควรร่วมกันอนุรักษ์ไว้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ยกตัวอย่างภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาได้
2. วิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนสมัยอยุธยาได้
3. สรุปการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในปัจจุบัน

สาระการเรียนรู้

1. ผลงานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา
2. ความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคน
3. การเลือกใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต

กิจกรรมการเรียนรู้

1. นำเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนดูวีดิทัศน์สื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์อยุธยา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ โดยเน้นให้นักเรียนศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมและร่วมกันอภิปราย เช่น

- นักเรียนคิดว่าวิถีชีวิตของคนไทยในสมัยอยุธยาเป็นอย่างไร
- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในเรื่องใดบ้างที่มีการกล่าวถึงในสื่อวีดิทัศน์
- ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาเรื่องใดบ้างที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับ

คนไทยในปัจจุบันได้ เพราะอะไร

2. แบ่งกลุ่มนักเรียนกลุ่มละ 4 - 5 คน ซึ่งมีความสามารถประกอบด้วย เก่ง ปานกลาง อ่อน

3. แต่ละกลุ่มเลือกประเด็นที่จะศึกษาตามความสนใจ โดยมีกรอบในการศึกษาดังนี้

- เลือกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา 1 เรื่อง
- วิเคราะห์ความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาที่มีอิทธิพลต่อ

วิถีชีวิตของคนสมัยอยุธยา

- สรุปการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ได้อย่างเหมาะสมในปัจจุบัน

4. แต่ละกลุ่มเลือกประเด็นที่สนใจจากหัวข้อ “ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา” พร้อมกับตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

5. นักเรียนร่วมกันวางแผนการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ ประกอบด้วย

- 5.1 ชื่อโครงการที่นักเรียนจะทำ
- 5.2 หลักการและเหตุผลของโครงการ โดยบอกที่มาและเหตุผลของการจัดทำ
- 5.3 วัตถุประสงค์ของโครงการ ระบุผลดีที่จะได้รับ
- 5.4 เจ้าของโครงการ ระบุชื่อผู้จัด
- 5.5 ที่ปรึกษา ระบุชื่อผู้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือ
- 5.6 สถานที่ปฏิบัติโครงการ
- 5.7 ระยะเวลาในการปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ
- 5.8 งบประมาณในการดำเนินการ แยกรายการในการใช้จ่ายเรื่องใดบ้าง
- 5.9 วิธีการศึกษาค้นคว้า โดยระบุว่าใช้วิธีหาข้อมูลอย่างไรบ้าง
- 5.10 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ศึกษา
- 5.11 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6. นักเรียนดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดโดยมีการรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ

7. นักเรียนประเมินผลความสำเร็จของโครงการ บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ และได้ประโยชน์

อย่างไร

8. **ขั้นติดตามผล** ครูและนักเรียนติดตามผลของโครงการเพื่อพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น
9. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการศึกษาจากโครงการ “ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา” อีกครั้ง และนำเสนอหน้าชั้นเรียนด้วยวิธีการของตนเองที่น่าสนใจ
10. ทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล

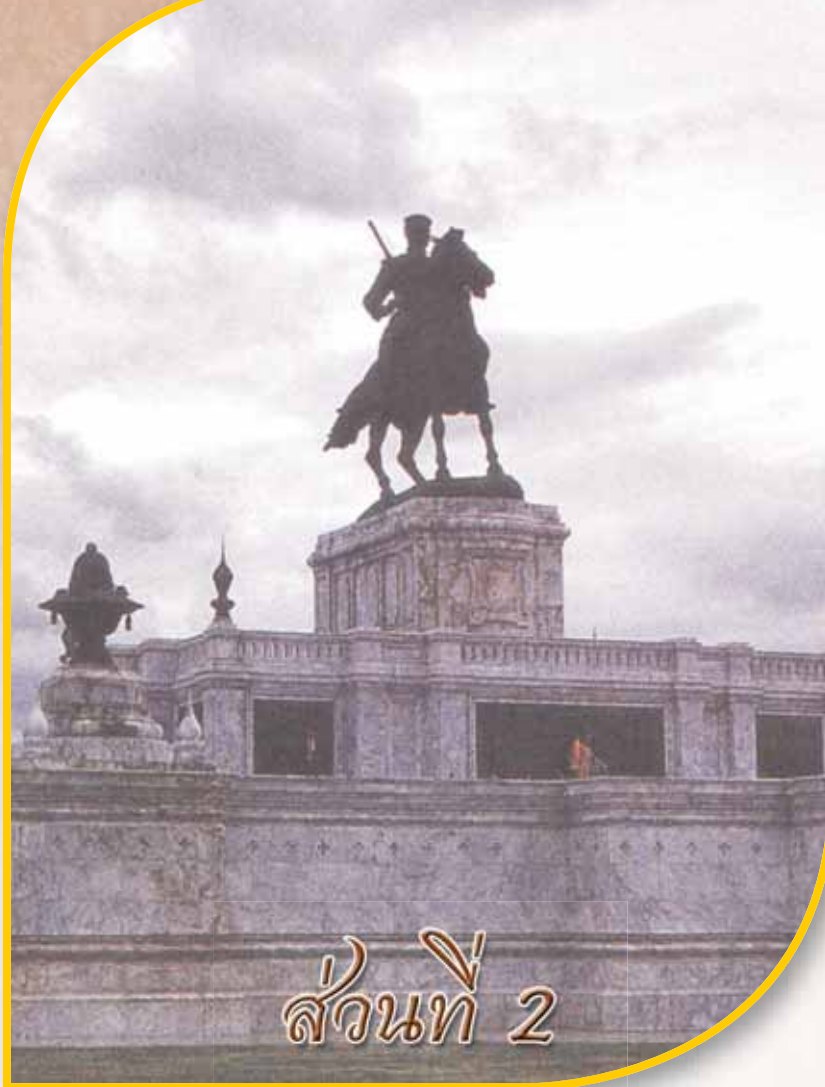
สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. วิทัศน์สื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนเสมือนจริง : Virtual Field Trip ประวัติศาสตร์อยุธยา
2. แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การสอบถามผู้รู้ แหล่งข้อมูลภายนอกโรงเรียน หรือห้องสมุดประชาชน

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจกระบวนการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาและการนำเสนอผลงาน
2. ตรวจผลงาน
3. ทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล และจากการร่วมกิจกรรมที่กำหนดให้

ส่วนที่ 2

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อยุธยา

ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

สำหรับนักเรียน

ความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์อยุธยา

อาณาจักรอยุธยาสถาปนาขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำ 3 สายล้อมรอบ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารไทยหลายฉบับว่า สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือพระเจ้าอู่ทอง ทรงสร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1893 และเจริญรุ่งเรือง สืบต่อมายาวนานมากกว่า 400 ปี

กรุงศรีอยุธยาดำรงความเป็นราชธานีของไทย ระหว่าง พ.ศ. 1893 - 2310 มีพระมหากษัตริย์ปกครองอาณาจักรอยุธยา 33 พระองค์ ดังนี้

1. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)	1893 - 1912	15. สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	2091 - 2111
2. สมเด็จพระรามาเศวร (ครั้งที่ 1)	1912 - 1913	16. สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช	2111 - 2112
3. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)	1913 - 1931	17. สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช	2112 - 2133
4. สมเด็จพระเจ้าทองลั่น (หรือเจ้าทองจันท)	1931 - 1931	18. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	2133 - 2148
สมเด็จพระรามาเศวร (ครั้งที่ 2)	1931 - 1938	19. สมเด็จพระเอกาทศรถ	2148 - 2153
5. สมเด็จพระบรมราชาธิราช	1938 - 1952	20. พระศรีเสาวภาคย์	2153 - 2154
6. สมเด็จพระอินทราชา (พระนครินทราธิราช)	1952 - 1967	21. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม	2154 - 2171
7. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)	1967 - 1991	22. สมเด็จพระเชษฐาธิราช	2171 - 2172
8. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	1991 - 2031	23. พระอาทิตย์วงศ์	2172 - 2172
9. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3	2031 - 2034	24. สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง	2172 - 2199
10. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช)	2034 - 2072	25. สมเด็จพระเจ้าฟ้าไชย	2199 - 2199
11. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (หน่อพุทธางกูร)	2072 - 2076	26. สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา	2199 - 2199
12. พระรัชฎาธิราช	2076 - 2077	27. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	2199 - 2231
13. สมเด็จพระไชยราชาธิราช	2077 - 2089	28. สมเด็จพระเทพราชา	2231 - 2246
14. พระยอดฟ้า (พระแก้วฟ้า) ขุนวรวงศาธิราช*	2089 - 2091 2091 - 2091	29. สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ)	2246 - 2251
		30. สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 (พระเจ้าท้ายสระ)	2251 - 2275
		31. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ	2275 - 2301
		32. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมร (ขุนหลวงหาวัด)	2301 - 2301
		33. สมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ)	2301 - 2310

ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย อักษร ก ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กทม. 2537.

* ไม่นับเป็นกษัตริย์

ประวัติศาสตร์อยุธยาพัฒนาการแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ

1. สมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ. 1893 - 1991) เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) จนถึงสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) เป็นช่วงเวลาของการวางรากฐานอำนาจและเสริมสร้างความมั่นคงให้อาณาจักร โดยรวมเมืองสุพรรณบุรีและลพบุรีเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร มีการประกาศใช้กฎหมายในการควบคุมกำลังคน ติดต่อดำขายกับจีน และขยายอำนาจไปครอบคลุมอาณาจักรสุโขทัยทางตอนเหนือ อาณาจักรเขมรทางตะวันออก และหัวเมืองทางตะวันตก เช่น มะริด ทวาย และตะนาวศรี

2. สมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ. 1991 - 2231) เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ จนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นช่วงเวลาที่อยุธยาเป็นปึกแผ่น มีอำนาจทางการเมืองและเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศอย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้ปฏิรูปการปกครอง โดยแยกทหารออกจากพลเรือนและออกกฎหมายควบคุมราษฎรเป็นระบบที่เรียกว่า มูลนายและศักดินา ในช่วงที่อยุธยาได้ขยายอำนาจทางการเมืองครอบคลุมดินแดนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เป็นเหตุให้ต้องทำสงครามกับพม่า ซึ่งเป็นอาณาจักรใหญ่อีกอาณาจักรหนึ่ง สงครามไทยกับพม่าเป็นสงครามที่ยืดเยื้อต่อเนื่อง อันเป็นผลทำให้กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งแรกแก่พม่าใน พ.ศ. 2112

3. สมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2231 - 2310) เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเพทราชา จนถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ เป็นช่วงเวลาที่อาณาจักรอยุธยาเริ่มเสื่อมอำนาจลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจกันเองที่ทำให้เสียชีวิตผู้คนและขุนนางเป็นจำนวนมาก เป็นผลให้การควบคุมกำลังไพร่พลเสื่อมลงไปด้วยผนวกกับการรุกรานจากพม่าที่มีอย่างต่อเนื่อง ผู้นำไทยไม่มีความสามารถที่จะปกป้องประเทศได้ ทำให้อาณาจักรอยุธยาล่มสลายลงใน พ.ศ. 2310

อาณาจักรธนบุรี (พ.ศ. 2310 - 2325)

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสถาปนาอาณาจักรธนบุรีขึ้น ภายหลังจากที่ทรงกอบกู้เอกราชคืนมาจากพม่า และทรงเห็นว่ากรุงศรีอยุธยามีสภาพทรุดโทรมไม่สามารถฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพเดิมได้ จึงทรงตั้งราชธานีใหม่ที่กรุงธนบุรี แล้วเสด็จขึ้นครองราชสมบัติทรงพระนามว่า **สมเด็จพระบรมราชาที่ 4**

กรุงธนบุรีสถาปนาขึ้นในบริเวณเมืองท่าการค้าใกล้ทะเล และเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลของกรุงศรีอยุธยามาก่อน ในระยะแรกของการสถาปนาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงฟื้นฟูบ้านเมืองทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองการปกครองขึ้นมาใหม่ด้วยการปราบปรามคนไทยกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามาอยู่ภายใต้อาณาจักรใหม่ และขยายอำนาจไปยังดินแดนต่าง ๆ ได้หลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาศักดิ์ และเขมร เป็นเมืองประเทศราช

ตอนปลายสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เกิดการจลาจลในกรุงธนบุรีจนเป็นเหตุให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสิ้นสุดอำนาจทางการเมือง สมเด็จพระเจ้าเพทราชาหาคษัตริย์ศึกจึงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ ใน พ.ศ. 2325 และย้ายราชธานีมาอยู่ที่กรุงรัตนโกสินทร์

คำชี้แจงการใช้ชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ *Virtual Field Trip*

สำหรับการศึกษด้วยตนเอง

1. ศึกษาความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์สุโขทัย
2. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน
3. ชมสื่อวีดิทัศน์ “ประวัติศาสตร์อยุธยา” ทีละตอน
4. ศึกษาเนื้อหาสาระที่จัดให้เพิ่มเติม เพื่อเติมเต็มความรู้ให้กว้างขึ้น
5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน
6. เผลยแบบทดสอบและเปรียบเทียบผลทดสอบก่อน - หลังด้วยตนเอง
7. ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือที่ปรากฏในบรรณานุกรมท้ายเนื้อหาหรือสื่ออื่น ๆ
เมื่อต้องการความรู้เพิ่มขึ้น

พักและหาเวลาศึกษาประเด็นต่อไปเมื่อพร้อม

ชุดที่ 1 การสถาปนากรุงศรีอยุธยา

ความสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ชุดที่ 1 การสถาปนากรุงศรีอยุธยา นักเรียนจะได้รับความรู้ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปี ดังนี้

ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ม.2/ส 4.1 ข้อ 1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะต่าง ๆ

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ม.2/ส 4.3 ข้อ 1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ

ม.2/ส 4.3 ข้อ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักรอยุธยา

ม.2/ส 4.3 ข้อ 3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

PRE-TEST

ชุดที่ 1 การสถาปนากรุงศรีอยุธยา

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

- ข้อใดคือหลักฐานสำคัญที่กล่าวถึงสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถของอาณาจักรอยุธยา ทรงผนวชที่เมืองพิษณุโลกในขณะที่ครองราชย์ เช่นเดียวกับพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระยาลิไทย) แห่งอาณาจักรสุโขทัย
 - ก. ศิลาจารึกเจดีย์ศรีสองรัก
 - ข. จดหมายเหตุโกษาปาน
 - ค. ศิลาจารึกวัดจุฬามณี
 - ง. จดหมายเหตุลาอูแบร์ ฉบับสมบูรณ์
- ข้อใดคือพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับเก่าที่สุดที่ค่อนข้างสมบูรณ์และหลงเหลือมาถึงปัจจุบัน
 - ก. ชินกาลมาลีปกรณ์
 - ข. พงศาวดารโยนก
 - ค. พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์
 - ง. พระราชพงศาวดารกรุงสยาม หรือพระราชพงศาวดาร ฉบับบริติชมิวเซียม
- แผนที่กรุงศรีอยุธยาที่ชาวตะวันตกสร้างขึ้นเริ่มต้นในสมัยใด
 - ก. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ข. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2
 - ค. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 - ง. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
- ปัจจัยที่ทำให้อาณาจักรอยุธยามีความมั่นคงทางการเมืองตั้งแต่เริ่มสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นใน พ.ศ. 1893 คือข้อใด
 - ก. ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์
 - ข. การรวมแคว้นลพบุรีและสุพรรณบุรีเข้ามาในอาณาจักร
 - ค. การรวมแคว้นสุโขทัยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา
 - ง. ถูกทุกข้อ
- สาเหตุใดทำให้ไม่สามารถระบุพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าอู่ทองได้
 - ก. ไม่ปรากฏหลักฐานขั้นต้นชัดเจน
 - ข. มีหลักฐานขั้นต้นหลากหลายจนไม่สามารถสรุปได้

- ค. เมืองอุททองร้างไปก่อนการตั้งกรุงศรีอยุธยาถึง 200 ปี
 ง. พระองค์ทรงอพยพย้ายถิ่นฐานหลายเมือง พระราชประวัติจึงไม่ชัดเจน
6. ปัจจัยที่ดึงดูดให้ผู้คนจากที่ต่าง ๆ ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่กรุงศรีอยุธยาคือข้อใด
 ก. ความเข้มแข็งทางการทหาร
 ข. ความอุดมสมบูรณ์ และศูนย์กลางการค้า
 ค. ที่ตั้งเป็นเกาะกลางแม่น้ำเสมือนปราการตามธรรมชาติ
 ง. อยุธยาขยายอำนาจครอบครองหัวเมืองต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง
7. ปัจจัยใดทำให้อยุธยาเกิดความขัดแย้งกับพม่าถึงขั้นทำสงครามต่อเนื่องกันหลายครั้ง
 ก. แข่งขันกันขยายอิทธิพลเหนือหัวเมืองมอญที่เป็นเมืองทำการค้าทางทะเลอันดามัน
 ข. อยุธยาขยายอำนาจครอบครองอาณาจักรสุโขทัยและล้านนา
 ค. ความต้องการแสดงความเป็นจักรพรรดิราช หรือกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่
 ง. ความพยายามควบคุมหัวเมืองนครศรีธรรมราช และหัวเมืองในคาบสมุทรมลายู
8. อาณาจักรอยุธยาได้ครอบครองอาณาจักรสุโขทัยอย่างสมบูรณ์ในสมัยใด
 ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 ข. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 ค. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
9. สงครามครั้งแรกระหว่างอาณาจักรอยุธยากับอาณาจักรพม่าคือข้อใด
 ก. ศึกเมืองเชียงกราน
 ข. สงครามช้างเผือก
 ค. สงครามยุทธหัตถี
 ง. สงครามครั้งเสียสมเด็จพระสุริโยทัย
10. อาณาจักรอยุธยาได้หัวเมืองเขมรเป็นเมืองประเทศราชในสมัยใด
 ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 ข. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 ค. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)

เฉลย

1. ค	2. ค	3. ง	4. ข	5. ก
6. ข	7. ก	8. ค	9. ก	10. ง

1. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา

ตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของอาณาจักรไทย ยาวนานมากกว่า 400 ปี และมีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามายังภูมิภาคนี้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ยังได้กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยาว่าเป็นศูนย์กลางการปกครองและการค้าข้ามภูมิภาค

- ที่มาของภาพ :
1. ศิลปากร, กรม. ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก. หน้าปก.
 2. ศิลปากร, กรม. รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิต (วัน วลิต). หน้าปก.

ความรู้เกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยาราชธานีที่ยิ่งใหญ่ และคงความสำคัญทางการเมืองการปกครองยาวนานมากกว่า 4 ศตวรรษนี้ ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เฉพาะหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่

1. **จารึก** หมายถึง หลักฐานการเขียนตัวหนังสือลงในวัสดุที่มีความคงทน เช่น แท่งหิน แผ่นเงิน แผ่นทองคำ แผ่นทองแดง แผ่นอิฐ ฐานพระพุทธรูป ฐานเจดีย์ ถือเป็นหลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุด และมีความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นหลักฐานขั้นต้นที่จัดทำขึ้นโดยผู้มีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ ซึ่งไม่อาจแก้ไขหรือดัดแปลงไปจากเดิมได้ จารึกในสมัยอยุธยา เช่น

ศิลาจารึกวัดจุฬามณี จังหวัดพิษณุโลก กล่าวถึงสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงผนวชที่วัดจุฬามณี เมืองพิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2008

ศิลาจารึกเจดีย์ศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย กล่าวถึงการประกาศความเป็นมิตรระหว่างสมเด็จพระมหาจักรพรรดิของอาณาจักรอยุธยา กับพระไชยเชษฐาแห่งอาณาจักรล้านช้าง เมื่อ พ.ศ. 2103

2. **พระราชพงศาวดาร** หมายถึง การบันทึกเรื่องราวภายใต้การอุปถัมภ์ของราชสำนัก เนื้อหาจะเน้นพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักร เชื่อว่าประเพณีการสร้างพระราชพงศาวดารไทยเริ่มในสมัยอยุธยา พระราชพงศาวดารในสมัยอยุธยาที่สำคัญ เช่น

พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ เป็นพระราชพงศาวดารฉบับเก่าแก่ที่สุด ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และเหลือมาถึงปัจจุบัน เขียนขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. 2223 มีเนื้อหาค่อนข้างสังเขป เริ่มตั้งแต่การสร้างพระพุทธรูปพันธุเจิง เมื่อ พ.ศ. 1867 ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา 26 ปี การสถาปนากรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 1893 และเนื้อหาจบลงใน พ.ศ. 2147 กล่าวถึงเหตุการณ์ที่สมเด็จพระนเรศวรยกทัพไปถึงเมืองหางหลวง เข้าใจว่าต้นฉบับคงหายไปหรือได้มาไม่ครบ

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหอสมุดวชิรญาณ เป็นพระราชพงศาวดารที่มีเนื้อหาละเอียดสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาอย่างยิ่ง

3. **จดหมายเหตุ** หมายถึง การบันทึกเหตุการณ์ร่วมสมัย หรือในช่วงเวลาใกล้เคียงกับผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์แล้วบันทึกไว้ นับเป็นเอกสารที่ให้ความถูกต้องชัดเจนในเรื่องช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ จดหมายเหตุในสมัยอยุธยา เช่น

จดหมายเหตุโกษาปาน ซึ่งเขียนโดยออกพระวิสุทสุนทร (ปาน) ราชทูตไทยที่นำคณะทูตไปเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2229

4. **เอกสารชาวต่างชาติ** หมายถึง เอกสารที่เขียนโดยชาวต่างชาติที่ได้เข้ามาในอาณาจักรอยุธยา ซึ่งมีทั้งพ่อค้า นักบวช ผู้เผยแพร่ศาสนา คณะทูต และนักเดินทาง เอกสารชาวต่างชาติที่สำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา คือ **เอกสารของจีน** เช่น บันทึกเกี่ยวกับการค้า จดหมายเหตุประจำรัชกาล ประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิงหรือหมิงสี่อู่ และเอกสารชาวตะวันตกชาติต่าง ๆ เช่น โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส เอกสารตะวันตก เช่น

จดหมายเหตุการณ์เดินทางของโตเม ปิเรส เขียนโดยโตเม ปิเรส ชาวโปรตุเกส ซึ่งเดินทางมากรุงศรีอยุธยาในราว พ.ศ. 2055 ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2

จดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์ เขียนโดย ชิมง เดอ ลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่ได้เดินทางมากรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 2230 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ประวัติศาสตร์ธรรมชาติ และการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม เขียนโดยนิโกลาส แชร์แวส พ่อค้าชาวฝรั่งเศสซึ่งเดินทางมากรุงศรีอยุธยาในสมัยพระนารายณ์มหาราช

5. วรรณกรรมสมัยอยุธยา หมายถึง คำประพันธ์ทั้งประเภทร้อยกรองและร้อยแก้ว ซึ่งแต่งขึ้นด้วยความบันเทิงและจินตนาการของผู้เขียน แต่สะท้อนสภาพของสังคมและวัฒนธรรมในช่วงสมัยนั้น วรรณกรรมสมัยอยุธยาที่มีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ เช่น

โคลงยวนพ่าย (ลิลิตยวนพ่าย) ซึ่งแต่งโดยพระเบญจาทิศาการณ เพื่อถวายพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งอยุธยา ในการทำสงครามกับพระเจ้าติโลกราชของล้านนา

โคลงมัทธการบเชิงใหม่ ต้นฉบับเป็นใบลาน ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง มีข้อความระบุเพียงว่าผู้แต่งเป็นเชื้อพระวงศ์ล้านนาที่ถูกกวาดต้อนจากเมืองเชียงใหม่ไปเมืองหงสาวดีของพม่า เมื่อประมาณ พ.ศ. 2158 วรรณกรรมเรื่องนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเมืองเชียงใหม่กับอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

6. คำให้การ เป็นเอกสารที่จัดบันทึกจากคำบอกเล่าของข้าศึกที่จับมาได้จากสงคราม หรือพ่อค้าที่เดินทางมาค้าขาย คำให้การที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อยุธยา เช่น

คำให้การชาวกรุงเก่า เป็นเอกสารที่มาจากคำบอกเล่าของเชลยศึกชาวอยุธยาที่ถูกพม่าจับตัวไป มี 2 ภาค คือ ภาคแรกเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ตั้งแต่การตั้งกรุงศรีอยุธยาจนถึงเสียกรุงศรีอยุธยา ภาคที่ 2 เป็นเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ

คำให้การขุนหลวงหาวัด เป็นเอกสารที่ได้มาจากคำบอกเล่าของพระเจ้าอู่หมพที่ถูกรพม่าจับตัวไปเป็นเชลย คราวเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จนถึงเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2

บรรณานุกรม

ปรีดี พิศภูมิวิถี. คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พระชนนาถภูมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา.

โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

2. แผนที่กรุงศรีอยุธยาของชาวตะวันตก

แผนที่กรุงศรีอยุธยาของชาวตะวันตกมีหลายฉบับ และเขียนโดยจิตรกรหลายคน แผนที่ดังกล่าวนี้ถือเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ขั้นต้นที่สำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา เมื่อนำไปศึกษาเทียบเคียงกับเอกสารชนิดอื่น ๆ ตลอดจนแหล่งโบราณสถานที่หลงเหลือในปัจจุบัน แผนที่กรุงศรีอยุธยาทั้งหมดเป็นภาพเขียนสีที่มีชื่อเสียงที่สุด คือภาพเขียนสีน้ำมันชื่อ *Iudea* เป็นภาพมุมกว้างที่ทำให้เห็นสภาพกรุงศรีอยุธยาอย่างชัดเจนว่าเป็นเกาะเมือง ล้อมรอบด้วยกำแพงอิฐ เทือกเขาแม่น้ำ ลักษณะบ้านเรือน วัดวาอาราม พระบรมมหาราชวัง และถนนหนทาง แผนที่กรุงศรีอยุธยานี้วาดโดยจิตรกรชาวฮอลันดาชื่อ โจฮานส์ วิงบุนส์ เมื่อ พ.ศ. 2206 ตรงกับสมัยพระนารายณ์มหาราช โดยบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา (VOC) เป็นผู้ว่าจ้างเพื่อนำไปประดับไว้ที่ห้องประชุม East India House สำนักงานใหญ่ที่กรุงอัมสเตอร์ดัม ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์

ภาพกรุงพระนครศรีอยุธยา "Iudea" ของดัทช์ ประมาณปี พ.ศ. 2193

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง. หน้า 29.

แผนที่เมืองสำคัญสมัยอยุธยา

แผนที่แสดงทัศนียภาพกรุงศรีอยุธยาที่สำคัญอีกฉบับหนึ่ง ชื่อ India ou Sian เขียนโดยอแลง มาเลต์ ที่กรุงปารีส เขียนเมื่อ พ.ศ. 2226 เชื่อว่าเป็นแผนที่ที่อาศัยต้นแบบจากภาพเขียนโดยวิงบุนส์ แผนที่ฉบับนี้ให้บรรยากาศรอบเกาะเมืองที่มีเรือสินค้าเข้ามาตามลำน้ำเจ้าพระยา

แผนที่ชื่อ Sian ou ludia วาดโดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศสชื่อ คูร์ตอ แลง เมื่อ พ.ศ. 2229 แสดงที่ตั้งของสถานที่สำคัญในกรุงศรีอยุธยา หมู่บ้านของชาวต่างชาติที่กระจายอยู่นอกเกาะอยุธยา ย่านที่มีผู้คนอาศัยอย่างหนาแน่น ถนนและแม่น้ำของกรุงศรีอยุธยา แผนที่นี้ชาวอิตาลีชื่อ วินเซนโซ โครเนลลี ได้คัดลอกเพื่อลงในหนังสือ เมื่อ พ.ศ. 2239

แผนที่กรุงศรีอยุธยาของชาวตะวันตก

แผนที่ที่วาดโดยนักภูมิศาสตร์ ชื่อ R.P. Placide ในคณะราชทูตฝรั่งเศสของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่เดินทางมาอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ พ.ศ. 2229 ซึ่งแสดงให้เห็นเรือของคณะทูตฝรั่งเศสชื่อ เซอวาลิเอร์ เดอ โซมองต์เดินทางผ่านมหาสมุทรอินเดียเข้าช่องแคบซุนดาที่อยู่ระหว่างเกาะสุมาตราและเกาะชวา ผ่านคาบสมุทรมลายูเข้าอ่าวไทยถึงปากน้ำเจ้าพระยา

การทำแผนที่กรุงศรีอยุธยาเจริญรุดหน้ามากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วยพระองค์ทรงเห็นประโยชน์ของการทำแผนที่ จึงอนุญาตให้นักบวชชาวฝรั่งเศสทำการสำรวจทางด้านดาราศาสตร์ และภูมิศาสตร์ และให้ออกพระศักดิ์สงคราม (เดอ ฟอรั้ง) นายทหารฝรั่งเศสสอนวิธีการทำแผนที่ให้ทหารไทยด้วย แผนที่ที่จัดทำปลายสมัยอยุธยาจึงมีความแม่นยำ ถูกต้องมากกว่าแผนที่ที่ทำก่อนหน้านี้

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พรรณานาภูมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อูซาคเนย์, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.
- หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

3. พระราชประวัติและความเ็นมาของพระเจ้าอู่ทอง

พระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 กษัตริย์ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นใน พ.ศ. 1893 พระราชประวัติและความเป็นมาของพระองค์ยากจะระบุได้ชัดเจนว่าพระองค์เป็นใคร มาจากไหน เพราะไม่ปรากฏหลักฐานขั้นต้น มีแต่หลักฐานชั้นรอง ซึ่งเป็นเอกสารที่แต่งขึ้นภายหลังหลายฉบับ กล่าวถึงที่มาของพระเจ้าอู่ทองแตกต่างกัน บ้างระบุว่าพระองค์มีเชื้อสายมอญ เขมร หรืออาจมีเชื้อสายจีน บ้างระบุว่าพระองค์มาจากเมืองอู่ทอง (จังหวัดสุพรรณบุรี) เมืองเชียงแสน เมืองลพบุรี และเมืองเพชรบุรี

เอกสารที่กล่าวถึงพระเจ้าอู่ทองมีเนื้อความที่แตกต่างกันมาก แต่พอจะวิเคราะห์จัดกลุ่มได้ดังนี้

1. พระเจ้าอู่ทองมาจากทางเหนือ เอกสารที่กล่าวถึง ได้แก่ พระราชพงศาวดารสังเขปของสมเด็จพระ

กรมพระปรมานุชิตชิโนรส จุลยุทธการวงศ์ พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาของสมเด็จพระวันรัตน์ พงศาวดารโยนก ของพระยาประชากิจกรจักร์ พงศาวดารเมืองเหนือและจดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์ กล่าวตรงกันว่าพระเจ้าอู่ทองมาจากสายสกุลทางเชียงแสน แล้วอพยพลงมาถึงกำแพงเพชร จากนั้นมาตั้งกรุงศรีอยุธยาที่หนองโสน

2. พระเจ้าอู่ทองมาจากเมืองเพชรบุรี เอกสารที่กล่าวถึง ได้แก่ พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันลิต พ.ศ. 2182 และคำให้การชาวกรุงเก่ากล่าวถึงการอพยพของบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทองว่าอยู่ที่อื่นแล้วมาตั้งเมืองอยู่ที่เพชรบุรี และในที่สุดได้ย้ายมาอยู่ที่หนองโสน ซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยานั่นเอง

3. พระเจ้าอู่ทองมาจากละโว้ หรือลพบุรี เอกสารที่กล่าวถึง ได้แก่ ชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่งเป็นตำนานภาษาบาลีของล้านนาที่แต่งโดยพระภิกษุเชียงใหม่ และพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา

พระบรมราชานุสาวรีย์พระรามาธิบดีที่ 1

ที่มาของภาพ : ขาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง. หน้า 14.

4. พระเจ้าอู่ทองมาจากเมืองอู่ทอง เป็นแนวคิดของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ พระบิดาวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีของไทย ทรงสันนิษฐานไว้ในหนังสือนิทานโบราณคดีว่า พระเจ้าอู่ทองเป็นบุตรของโชฎึกเศรษฐี และเป็นบุตรเขยเจ้าเมืองอู่ทองมาก่อนจึงได้ครองเมืองอู่ทองสืบต่อมาต่อมาเกิดอหิวาตกโรคระบาด พระองค์จึงอพยพผู้คนมาสร้างกรุงศรีอยุธยา ทำหน้าที่พระองค์พาผู้คนข้ามแม่น้ำสุพรรณบุรียังเรียกกันว่า ท่าท้าวอู่ทอง แต่หลักฐานจากการขุดค้นด้านโบราณคดีระบุว่า เมืองอู่ทองได้ร้างไปก่อนการตั้งกรุงศรีอยุธยา มากกว่า 200 ปี ข้อสันนิษฐานดังกล่าวจึงเป็นไปได้

แม้ว่าพระราชประวัติและความเป็นมาของพระองค์จะไม่กระจ่างชัดก็ตาม แต่เมื่อพระองค์ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีของอาณาจักรอยุธยา นั้น กรุงศรีอยุธยามีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับแคว้นลพบุรีหรือละโว้ และแคว้นสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นแคว้นที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ดังปรากฏความในพระราชพงศาวดารว่าทรงโปรดให้ขุนหลวงพองั่ว (พะงั่ว) ซึ่งเป็นพระเชษฐาของพระมหาสีครองเมืองสุพรรณบุรี และให้พระราเมศวร พระราชโอรสครองเมืองลพบุรี ซึ่งส่งผลให้อาณาจักรอยุธยามีความมั่นคงทางการเมือง และความเข้มแข็งทางการทหารแผ่ขยายดินแดนได้อย่างต่อเนื่อง และขยายอาณาเขตได้อย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรือง มั่นคง และมั่งคั่งทางเศรษฐกิจสืบต่อมา

พระเจ้าอู่ทอง

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
ปรีดี พิศภูมิวิถี. คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

ที่มาของภาพ : ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกล้ำค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น. หน้า 106.

4. ทำเลที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยา

ทำเลที่ตั้งและปัจจัยทางภูมิศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาณาจักรอยุธยามีความเจริญรุ่งเรือง มีความมั่นคงทางการเมือง และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. กรุงศรีอยุธยาดังอยู่ในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์

กรุงศรีอยุธยาดังอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ที่เกิดจากการทับถมของโคลนตะกอนเป็นผลทำให้พื้นดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูกพืชโดยเฉพาะการทำนา นอกจากนี้ กรุงศรีอยุธยายังมีแม่น้ำ ลำคลองหลายสายไหลผ่าน ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด ชาวอยุธยาจึงสามารถหาอาหารได้อย่างอุดมสมบูรณ์ และเป็นปัจจัยสำคัญดึงดูดให้ชุมชนจากเมืองอื่น ๆ อพยพเข้ามาอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาจึงกลายเป็นแหล่งที่มีประชากรหนาแน่น มีกำลังไพร่พลสร้างความเข้มแข็งทางการทหาร และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากรัฐสามารถเก็บภาษีอากรจากราษฎรที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและการค้าแล้ว ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ยังเป็นสินค้าออกที่สร้างรายได้ให้แก่อำนาจรัฐด้วย

แม่น้ำป่าสักที่เกาะเมืองอยุธยา

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 49.

2. กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการค้า

กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในบริเวณที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี ทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำ ทางบก และศูนย์กลางการค้าทั้งภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ โดยชาวไทยสามารถเดินทางหรือนำสินค้าจากทางเหนือทางตะวันออกเฉียงเหนือ ทางตะวันตก และบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมาตามเส้นทางทางบกและทางน้ำมาค้าขายยังกรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาจึงเป็นแหล่งรวมสินค้าจากดินแดนภายใน ซึ่งพ่อค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศคอยรับซื้อหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างคึกคัก จากนั้นจึงนำสินค้าจากกรุงศรีอยุธยาออกเส้นทางทะเลที่อ่าวไทย

ส่วนการค้าระหว่างประเทศ กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ไม่ไกลจากอ่าวไทย ทำให้เรือสินค้านานาชาติเดินทางเข้ามาค้าขายได้สะดวก อีกทั้งที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยายังตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางการค้าระหว่าง 2 อารยธรรมโบราณ คือ จีน และอินเดีย ซึ่งเป็นตลาดการค้าใหญ่สำคัญที่ชาวตะวันตกต้องการค้าขายด้วย จึงมักแวะที่เมืองท่าต่าง ๆ ของอาณาจักรอยุธยา หรือนำสินค้านานาชาติมาแลกเปลี่ยนค้าขายที่กรุงศรีอยุธยา ทำให้กรุงศรีอยุธยากลายเป็นศูนย์รวมสินค้าจากที่ต่าง ๆ กรุงศรีอยุธยาจึงเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3. กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความเหมาะสมทางยุทธศาสตร์

เนื่องจากกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในบริเวณที่มีแม่น้ำล้อมรอบ จึงเสมือนเป็นเกาะที่มีแม่น้ำเป็นปราการธรรมชาติทั้งทางเหนือ ตะวันตก และทางใต้ ทั้งเป็นบริเวณที่ราบลุ่มที่แม่น้ำท่วมถึง ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก น้ำจากทางเหนือจะไหลมาท่วมบริเวณกรุงศรีอยุธยานานถึง 6 เดือน ข้าศึกจึงไม่สามารถเข้าโจมตีกรุงศรีอยุธยาในช่วงเวลาดังกล่าวได้ ต้องล่าถอยทัพกลับไปเอง

4. กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมมาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา

บริเวณที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ระหว่างแหล่งอารยธรรมของโลก คือ จีน และอินเดีย และยังเป็นดินแดนที่เคยอยู่ในอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอาณาจักรโบราณคือ ทวารวดี และเขมร ทำให้อยุธยาับอารยธรรมความเจริญดังกล่าวเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งด้านการปกครอง ภาษา วรรณคดี กฎหมาย ศาสนา ศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

นอกจากนี้ กรุงศรีอยุธยายังตั้งอยู่ในบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่น และมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจมั่นคงอยู่แล้ว จึงสามารถสถาปนาพระพุทธเจ้าพแนงเชิง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่สวยงามได้ใน พ.ศ. 1867 ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึง 26 ปี

ปัจจัยที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญให้อาณาจักรอยุธยามีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว

บรรณานุกรม

วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พรรณนาภูมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา.

โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

..... หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

5. การขยายอำนาจของอาณาจักรอยุธยา

เมื่อสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทย เมื่อ พ.ศ. 1893 แล้ว อาณาจักรอยุธยาก็ได้พยายามสร้างความมั่นคงทางการเมืองด้วยการขยายอำนาจเข้าไปในดินแดนต่าง ๆ ทั้งทางเหนือ ทางตะวันออก ทางตะวันตก และทางใต้ เพื่อผนวกดินแดนแคว้นต่าง ๆ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา การขยายอำนาจดังกล่าวนี้ต้องใช้ทั้งกำลังทหารเพื่อทำสงคราม และสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติโดยการแต่งงาน

การขยายอำนาจของอาณาจักรอยุธยา เนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ **ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ** คือความต้องการครอบครองทรัพยากรทั้งคนและสินค้า เช่น ของป่า และส่วยสาอากรต่าง ๆ และครอบครองเมืองท่าสำคัญทางทะเลเพื่อการค้าระหว่างประเทศ ส่วนอีกเหตุผลหนึ่ง คือ **ผลประโยชน์ทางการเมือง** คือความต้องการเป็นรัฐที่มีอำนาจเหนือรัฐอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ รวมทั้งการเป็นจักรพรรดิราช หรือพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ด้วย

อยุธยาได้แผ่ขยายอำนาจครอบครองดินแดนที่เป็นรัฐไทยด้วยกัน **ทางเหนือ** ได้ครอบครองอาณาจักรสุโขทัย และผนวกสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาได้อย่างสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2006 เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้เสด็จขึ้นปกครองเมืองพิษณุโลก (ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองของแคว้นสุโขทัยในขณะนั้น) และขยายอำนาจถึงอาณาจักรล้านนาโดยทำสงครามกับอาณาจักรล้านนาหลายครั้ง แต่ไม่สามารถยึดครองเมืองเชียงใหม่ของอาณาจักรล้านนาได้อย่างถาวร

ทางตะวันออก อยุธยาได้แผ่ขยายอิทธิพลครอบคลุมเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช เช่น เมืองพิมาย เมืองพนมรุ้ง และโจมตีอาณาจักรเขมรหลายครั้งในสมัยของเจ้าสามพระยา กองทัพอยุธยาได้ยึดเมืองพระนครหลวง (นครธม) ได้เมื่อ พ.ศ. 1974 เป็นผลให้เขมรตกเป็นเมืองประเทศราชของอยุธยา

ภาพจิตรกรรมฝาผนังจำลองเหตุการณ์
ครั้งสงครามยุทธหัตถี
ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
กับพระมหาอุปราชาของพม่า

ทางใต้ ออยุธยาสามารถขยายอำนาจได้อย่างมั่นคง เห็นนครศรีธรรมราช และพยายามควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู ซึ่งเป็นผลให้การค้าทางทะเลเจริญรุ่งเรืองขึ้น

ทางตะวันตก ออยุธยาได้ขยายอำนาจครอบครองหัวเมืองมอญ ได้แก่ เมืองทวาย มะริด และตะนาวศรี ซึ่งเป็นเมืองท่าทางฝั่งทะเลอันดามัน เพื่อประโยชน์ทางการค้า เป็นผลให้ออยุธยาเกิดความขัดแย้งกับพม่า ส่งผลให้ออยุธยาต้องทำศึกกับพม่าหลายครั้ง เริ่มต้นที่ศึกเมืองเชียงกราน เมื่อ พ.ศ. 2081 สงครามครั้งสำคัญ เช่น สงครามครั้งเสียสมเด็จพระสุริโยทัย พ.ศ. 2091 สงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 พ.ศ. 2112 สงครามยุทธหัตถีครั้งพระมหาอุปราชาของพม่าสิ้นพระชนม์บนคอช้าง พ.ศ. 2135 จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาต้องล่มสลายเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310

บรรณานุกรม

- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. ออยุธยา : พรรณนาภูมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.
- _____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

POST-TEST

ชุดที่ 1 การสถาปนากรุงศรีอยุธยา

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

- ข้อใดคือหลักฐานสำคัญที่กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการปกครองและการค้าข้ามภูมิภาค
ก. ศิลาจารึกวัดจุฬามณี
ข. พงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์
ค. จดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ
ง. วรรณกรรมไทย เรื่อง โคลงยวนพ่าย
- พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ ได้รับการยกย่องในเรื่องใด
ก. ฉบับเก่าที่สุดที่หลงเหลือมาถึงปัจจุบัน
ข. มีรายละเอียดประวัติศาสตร์อยุธยาชัดเจนมากที่สุด
ค. บันทึกเรื่องราวตั้งแต่การสถาปนาของกรุงศรีอยุธยาจนถึง พ.ศ. 2310
ง. ถูกทุกข้อ
- ข้อใดถือว่าเป็นบันทึกเหตุการณ์ร่วมสมัยที่ถูกต้องชัดเจนที่สุด
ก. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
ข. โคลงมั่งทรงารบเชียงใหม่
ค. คำให้การขุนหลวงหาวัด
ง. จดหมายเหตุโกษาปาน
- การที่พระเจ้าอู่ทองทรงรวมแคว้นลพบุรีและสุพรรณบุรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา ทำให้เกิดข้อใดขึ้น
ก. อาณาจักรอยุธยา มีความอุดมสมบูรณ์
ข. มีความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง
ค. มีความมั่นคงและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ
ง. การติดต่อกับชาวต่างชาติสะดวกและรวดเร็วขึ้น
- ข้อใดคือปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชาวตะวันตกสามารถทำแผนที่กรุงศรีอยุธยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ก. การสนับสนุนของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา
ข. การสนับสนุนของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ค. ความรู้ทางด้านดาราศาสตร์และภูมิศาสตร์ของชาวตะวันตก
ง. ถูกทุกข้อ

6. ข้อใดคือเอกสารชาวต่างชาติที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระราชประวัติของพระเจ้าอู่ทอง
 - ก. จดหมายเหตุโกษาปาน
 - ข. จดหมายเหตุลาลูแบร์ ฉบับสมบูรณ
 - ค. จดหมายเหตุประจำรัชกาลประวัติศาสตร์ราชวงศ์หมิง
 - ง. ถูกทุกข้อ
7. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้กรุงศรีอยุธยามีกำลังไพร่พลสร้างความเข้มแข็งทางการทหารและความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้คือข้อใด
 - ก. ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์
 - ข. มีชาวต่างชาติจำนวนมากมาตั้งถิ่นฐานค้าขายในกรุงศรีอยุธยา
 - ค. มีสภาพเป็นเกาะที่มีแม่น้ำเป็นปราการธรรมชาติล้อมรอบ
 - ง. ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรม
8. สาเหตุใดอยุธยาจึงขยายอำนาจควบคุมหัวเมืองในคาบสมุทรมลายู
 - ก. ต้องการแสดงอำนาจของกษัตริย์
 - ข. ครอบครองเมืองเก่าเพื่อการค้าระหว่างประเทศ
 - ค. ของป่าและทรัพยากรธรรมชาติ
 - ง. ถูกทุกข้อ
9. ในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) อยุธยาขยายอำนาจครอบครองดินแดนใด
 - ก. สุโขทัย
 - ข. เขมร
 - ค. พม่า
 - ง. หัวเมืองมลายู
10. ในสมัยของเจ้าสามพระยา อยุธยาประสบความสำเร็จในการขยายอำนาจครอบครองดินแดนใด
 - ก. สุโขทัย
 - ข. เขมร
 - ค. พม่า
 - ง. หัวเมืองมลายู

เฉลย

1. ค	2. ก	3. ง	4. ข	5. ง
6. ข	7. ก	8. ข	9. ก	10. ข

ชุดที่ 2 วีรกษัตริย์แห่งอยุธยา

ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ชุดที่ 2 วีรกษัตริย์แห่งอยุธยา นักเรียนจะได้รับความรู้ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี ดังนี้

ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ม.2/ส 4.1 ข้อ 1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะต่าง ๆ

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ม.2/ส 4.3 ข้อ 1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ

ม.2/ส 4.3 ข้อ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

ม.2/ส 4.3 ข้อ 3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

PRE-TEST

ชุดที่ 2 วีรกษัตริย์แห่งอยุธยา

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. พระมหากษัตริย์พระองค์ใด ยกวัดและพื้นที่ตั้งวังให้เป็นวัดพุทไธศวรรย์
 - ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ข. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ค. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 - ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
2. พระมหากษัตริย์พระองค์ใดเสด็จนำทัพไปตีเมืองกำแพงเพชร ทำให้ได้อาณาจักรสุโขทัยเป็นเมืองประเทศราชของอยุธยา
 - ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ข. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ค. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 - ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
3. ปัจจัยที่ทำให้สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงปฏิรูปการปกครองของอาณาจักรอยุธยาคือข้อใด
 - ก. การเสื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา
 - ข. อยุธยาขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง
 - ค. ควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง
 - ง. การค้ากับต่างประเทศขยายตัวอย่างกว้างขวาง
4. ข้อใดหมายถึงการปกครองจตุสดมภ์
 - ก. แยกการบริหารการปกครองเป็นฝ่ายพลเรือนและทหาร
 - ข. แยกการบริหารการปกครองเป็น 4 กรม คือ เวียง วัง คลัง นา
 - ค. ประกาศใช้กฎหมายควบคุมกำลังไพร่พล
 - ง. การรักษาเสถียรภาพการเมืองภายในราชสำนัก
5. การกำหนดฐานะทางชนชั้นของบุคคลทุกคนตั้งแต่เจ้านายไปจนถึงทาสให้มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองคือข้อใด
 - ก. มุลนาย
 - ข. ศักดินา
 - ค. จตุสดมภ์
 - ง. มณฑลเสนา

6. อัครเสนาบดีที่มีหน้าที่ควบคุมทหารทั่วราชอาณาจักรในสมัยพระบรมไตรโลกนาถคือข้อใด
 - ก. ธรรมาธิการ
 - ข. โกษาธิบดี
 - ค. สมุหนายก
 - ง. สมุหพระกลาโหม
7. ข้อใดหมายถึงวีรสตรีไทยที่กล้าหาญปกป้องกษัตริย์ให้พ้นภัยจากศัตรู
 - ก. พระสุริโยทัย
 - ข. พระวิสุทธิกษัตริย์
 - ค. พระเทพกษัตริย์
 - ง. พระสุพรรณกัลยา
8. ยุคสมัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางวรรณกรรมจนได้รับการยกย่องว่าเป็นยุคทองของอยุธยาคือสมัยใด
 - ก. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 - ข. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม
 - ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ง. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
9. ข้อใดหมายถึงราชทูตไทยที่เดินทางไปฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ก. โกษาเหล็ก
 - ข. โกษาปาน
 - ค. พันท้ายนรสิงห์
 - ง. ออกพระศักดิ์สงคราม
10. ชุมชนที่ร่วมมือกันปกป้องบ้านเมืองในสมัยปลายอยุธยาคือข้อใด
 - ก. ชาวบ้านเมืองสิงห์บุรี
 - ข. ชาวบ้านสุพรรณบุรี
 - ค. ชาวบ้านวิเศษไชยชาญ
 - ง. ชาวบ้านบางระจัน

เฉลย

1. ก	2. ง	3. ข	4. ข	5. ข
6. ง	7. ก	8. ค	9. ข	10. ง

1. พระเจ้าอู่ทอง : กษัตริย์ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทย

พระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พ.ศ. 1893 - 1912) ทรงเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์อู่ทอง และได้ทรงเลือกชัยภูมิที่เหมาะสมสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของอาณาจักรอยุธยาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1893 เป็นผลให้ราชอาณาจักรอยุธยาเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในเวลาต่อมา แม้ไม่สามารถระบุพระราชประวัติและความเป็นมาของพระองค์ได้ชัดเจน แต่พระองค์ได้สร้างความมั่นคงให้อาณาจักรอยุธยาด้วยการขยายอำนาจทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ทรงรวบรวมเมืองต่าง ๆ ที่คนไทยปกครองอย่างอิสระ เช่น สุพรรณบุรี และลพบุรี ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้ราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระเจ้าอู่ทองทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการถวายวัดที่พระองค์เคยประทับที่ตำบลเวียงเหล็ก ก่อนที่จะไปสร้างพระราชวังและราชธานีแห่งใหม่ที่เขตหนองโสน ดังนั้นจึงทรงยกวัดและสถานที่ที่ตั้งวัดเดิมนั้นถวายให้เป็นวัดพุทธไสยาสน์ ซึ่งวัดนี้พระปรมาภิไธยเป็นแบบฝักข้าวโพดในแบบศิลปะเขมร เชื่อว่าสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง โดยในमुखส่วนหน้าขององค์พระปรมาภิไธย มีเทวรูปพระเจ้าอู่ทองประดิษฐานอยู่ ต่อมาได้ถูกอัญเชิญลงมาอยู่ที่กรุงเทพฯ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยพระองค์โปรดให้หล่อแปลงเทวรูปพระเจ้าอู่ทองให้เป็นพระพุทธรูปหุ้มเงินทั้งองค์ แล้วนำไปประดิษฐานไว้ในวัดพระแก้ว ทั้งนี้ รัชกาลที่ 1 ทรงให้หล่อพระพุทธรูปยืนทรงเครื่องแล้วนำมาประดิษฐานไว้ตรงมุขด้านข้างของพระปรมาภิไธยเป็นการทดแทน

พระเจ้าอู่ทอง

ที่มาของภาพ : ขาววิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 178.

พระพุทธรูปอดีตเทวรูปพระเจ้าอู่ทอง
กล่าวกันว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญ
พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรมาจากหอพระเชษฐ
บุตรในวัดพระศรีสรรเพชญ์ แต่บางท่าน
กล่าวว่า พระเชษฐบุตร คือ เทวรูปสมเด็จพระ
พระรามธิบดีที่ 1 ผู้สร้างกรุงศรีอยุธยา
ซึ่งเดิมประดิษฐานที่ซุ้มปราสาทวัดพุทไธศวรรย์
กรุงศรีอยุธยา ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญลงมา
แล้วแปลงเป็นพระพุทธรูปประดิษฐาน
ไว้ที่หอพระนาก ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนาปราสาท
พระเทพบิดรในวัดพระแก้ว จึงได้อัญเชิญมา
ประดิษฐานภายในปราสาทพระเทพบิดร

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้า
ของคุรุสภา, 2548.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้า
ของคุรุสภา, 2554.

2. ขุนหลวงพะงั่ว : กษัตริย์ผู้สร้างเสริมอำนาจอาณาจักรอยุธยา

ขุนหลวงพะงั่ว หรือขุนหลวงพะงั่ว เสด็จขึ้นครองอาณาจักรอยุธยาเป็นกษัตริย์องค์ที่ 3 ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (พ.ศ. 1913 - 1931) ทรงเป็นต้นราชวงศ์สุพรรณบุรี และเป็นพระเชษฐาของพระมเหสีของพระเจ้าอู่ทองผู้สถาปนาอาณาจักรอยุธยา

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ทรงมีชื่อเสียงทางด้านการทำสงครามมาก่อนขึ้นครองราชย์ ตลอดระยะเวลาการครองราชย์ของพระองค์มีการทำสงครามหลายครั้ง ส่วนใหญ่เป็นสงครามเพื่อขยายอำนาจของอาณาจักรอยุธยาไปทางเหนือ พระองค์เสด็จนำกองทัพไปตีเมืองกำแพงเพชรของอาณาจักรสุโขทัยหลายครั้ง ทำให้พระมหาธรรมราชาที่ 2 ของสุโขทัยยอมอยู่ภายใต้อำนาจเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรอยุธยาใน พ.ศ. 1921 นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงพยายามขยายอำนาจเหนืออาณาจักรล้านนา แต่ไม่สามารถพิชิตเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนาได้อย่างเด็ดขาด

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 สวรรคตใน พ.ศ. 1931 ขณะยกทัพไปตีเมืองสุโขทัย ซึ่งพยายามแยกตัวเป็นอิสระ พระโอรสของพระองค์คือ เจ้าทองลัน หรือเจ้าทองจันท์ ขึ้นเป็นกษัตริย์ต่อมา แต่ถูกสมเด็จพระรามาธิบดี พระราชโอรสของพระเจ้าอู่ทองยึดอำนาจขึ้นครองราชสมบัติแทน

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

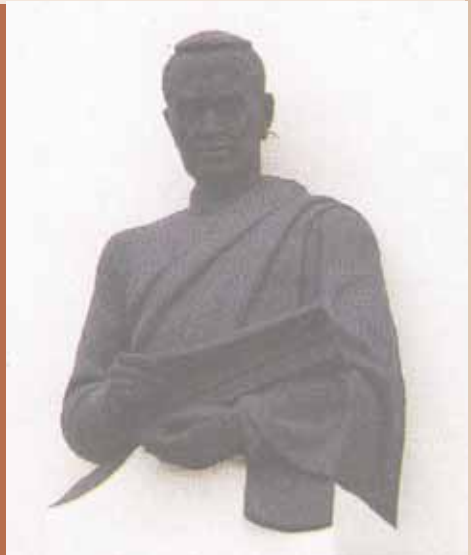
3. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ : กษัตริย์ผู้ปฏิรูปการปกครอง

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงเป็นกษัตริย์ในราชวงศ์สุพรรณภูมิ เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์องค์ที่ 8 ของอาณาจักรอยุธยาที่ครองราชย์ยาวนานที่สุดเป็นเวลา 40 ปี (พ.ศ. 1991 - 2031) สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงเป็นโอรสของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) กับพระราชมารดาซึ่งเป็นพระธิดาของพระมหาธรรมราชาที่ 2 แห่งอาณาจักรสุโขทัย พระองค์จึงทรงมีเชื้อสายทั้งฝ่ายอยุธยาและสุโขทัย

ใน พ.ศ. 2006 พระองค์ได้เสด็จไปประทับที่เมืองพิษณุโลก เป็นผลให้อาณาจักรสุโขทัยถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาโดยสมบูรณ์ นับว่าพระองค์มีบทบาทสำคัญในการรวมอาณาจักรคนไทยทั้งสองแคว้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นพระมหากษัตริย์ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในช่วงที่พระองค์ประทับที่เมืองพิษณุโลก พระองค์ได้ทรงออกผนวชในขณะที่ครองราชย์เป็นเวลา 8 เดือน โดยดำเนินตามรอยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระยาลิไท) แห่งอาณาจักรสุโขทัย และได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และพระปรางค์วัดจุฬามณี อันเป็นที่ประทับของพระองค์ในขณะที่ทรงผนวชด้วย

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ปฏิรูปการปกครองของอาณาจักรอยุธยา เนื่องจากอาณาจักรอยุธยาขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง มีเมืองขึ้นในพระราชอำนาจมากขึ้น เศรษฐกิจการค้าขยายตัว ไพร่พลก็ขยายเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการแย่งชิงราชสมบัติของเจ้านายที่ครองเมืองลูกหลวง และเพื่อให้ราชธานีมีอำนาจปกครองหัวเมืองและไพร่พลได้อย่างมั่นคง สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงทรงดำเนินการ ดังนี้

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

1. ทรงแบ่งแยกการบริหารราชการออกเป็น 2 ฝ่าย คือ พลเรือน และทหาร ซึ่งจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจการปกครองของขุนนาง โดยฝ่ายทหารให้อยู่ภายใต้การดูแลของอัครมหาเสนาบดีสมุหพระกลาโหม ควบคุมทหารทั่วราชอาณาจักร ส่วนพลเรือนให้อยู่ภายใต้การดูแลของอัครมหาเสนาบดีสมุหนายก ที่จะควบคุมดูแลตุลาการ หรือกรมหลักทั้ง 4

2. ปรับปรุงระบบจตุสดมภ์ โดยเปลี่ยนชื่อกรมเมืองเป็นนครบาล กรมวังเป็นธรรมาธิการ กรมคลังเป็นโกษาธิบดี และกรมนาเป็นเกษตรราชการ มีเสนาบดีกำกับดูแลทุกกรม และกำหนดอำนาจหน้าที่ชัดเจน

3. ปรับปรุงการปกครองหัวเมือง โดยยกเลิกเมืองลูกหลวง และขยายเขตการปกครองของราชธานีออกไปถึงเมืองต่าง ๆ ที่อยู่รายรอบราชธานี และแบ่งเขตการปกครองเป็น **หัวเมืองชั้นใน** เป็นเมืองชั้นจัตวาซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมไปปกครอง **หัวเมืองชั้นเอก** เป็นเมืองขนาดใหญ่ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเจ้านายหรือขุนนางไปปกครอง **หัวเมืองชั้นโท** เป็นเมืองที่มีความสำคัญรองจากเมืองชั้นเอก และ**หัวเมืองชั้นตรี** เป็นเมืองเล็ก ๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา ส่วนเมืองประเทศราชยังคงเป็นแบบเดิมคือให้ชาวพื้นเมืองปกครองตนเอง

4. ทรงประกาศใช้กฎหมาย 3 ฉบับ คือ **กฎหมายตราสามดวง** เพื่อรักษาเสถียรภาพการเมืองภายในราชสำนัก เพราะได้กำหนดฐานะ หน้าที่ และสิทธิทางการเมืองของเชื้อพระวงศ์ในระดับต่าง ๆ **พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือน** และ**พระไอยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง** อันเป็นการกำหนดฐานะทางชนชั้นของบุคคลทุกคนตั้งแต่เจ้านายหรือเชื้อพระวงศ์ ขุนนาง พระสงฆ์ ราษฎรทั้งไพร่และทาสให้มี “ศักดิ์นา” ประจำตัว ซึ่งแสดงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในสังคมไทย

การปกครองในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้ใช้สืบทอดกันมาตลอดสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์บ้านเมือง จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ปฏิรูปการปกครองแผ่นดินครั้งใหญ่

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

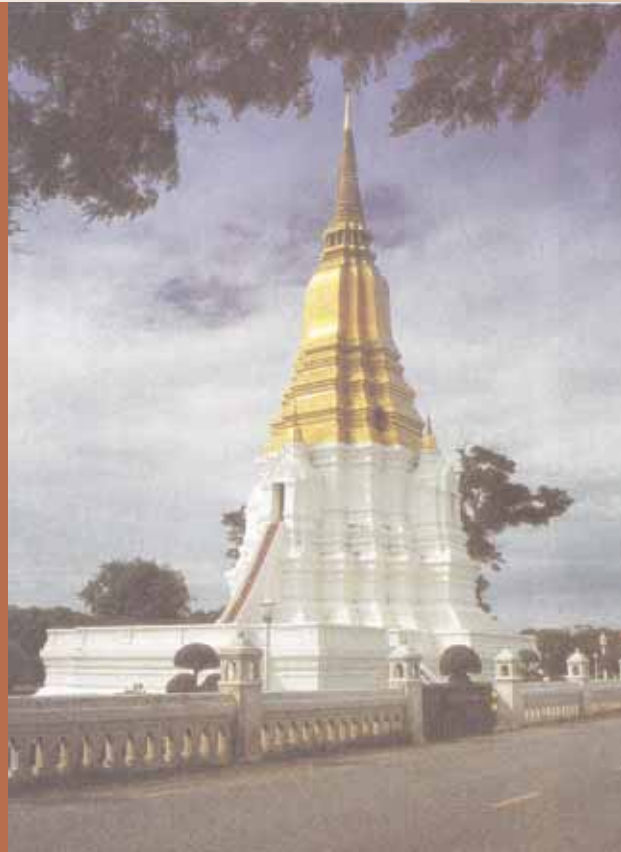

4. พระสุริโยทัย : วีรสตรีไทย

พระสุริโยทัยเป็นมเหสีของพระมหาจักรพรรดิ กษัตริย์ผู้ครองกรุงศรีอยุธยาในระหว่าง พ.ศ. 2091 - 2111 พระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรสตรีไทย เนื่องจากความกล้าหาญและความเสียสละในการปกป้องพระสวามี และประเทศให้พ้นจากการรุกรานของพม่า

เมื่อสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเสด็จขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2091 ซึ่งเป็นปีแรกแห่งรัชสมัยนั้น พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้กษัตริย์พม่าแห่งราชวงศ์ตองอู ซึ่งมีอำนาจทางการทหารเข้มแข็ง หลังจากการปราบปรามหัวเมืองต่าง ๆ ได้สำเร็จ จึงได้ยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา พระมหาจักรพรรดิได้ทรงยกทัพออกไปต้านรับศึกพม่า โดยมีพระสุริโยทัยซึ่งแต่งตัวเป็นชายอย่างพระมหาอุปราชา ได้ตามเสด็จออกไปทำศึกด้วย เมื่อกองทัพไทยและพม่าปะทะกันที่ทุ่งลุมพลี (ทุ่งภูเขาทอง) ช้างของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิกำลังเสียที่เข้าศึก พระสุริโยทัยจึงไล่ช้างของพระองค์ขวางไว้ พระองค์จึงถูกเจ้าเมืองแปรแห่งพม่า

ฟันสืนพระชนม์บนคอช้าง พระศพของพระองค์ถูกนำมาทำการพระศพในพระนครศรีอยุธยา หลังเสร็จศึกครั้งนั้นจึงได้มีการถวายพระเพลิงพระศพของพระองค์ในบริเวณสวนหลวงของเขตพระราชวังหลัง แล้วจึงสร้างสถูปเจดีย์องค์ใหญ่บรรจุพระอัฐิของพระสุริโยทัย ขนานนามว่า “เจดีย์ศรีสุริโยทัย” รวมทั้งมีการอุทิศพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็นวัด และให้ชื่อว่า “วัดสวนหลวงสราธรรม”

เจดีย์ศรีสุริโยทัย

เจดีย์ศรีสุริโยทัย เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง สีทองสูงเด่น ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเกาะกรุงศรีอยุธยา ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามกับวัดกษัตราธิราชและวัดธรรมาราม ซึ่งเป็นวัดที่สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา

ภาพจิตรกรรมวีรกรรมพระสุริโยทัย จากหนังสือโคลงภาพพระราชพงศาวดาร

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.
- _____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

ที่มาของภาพ : ศิลปากร, กรม. โคลงภาพพระราชพงศาวดาร. หน้า 43.

5. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช : วีรกษัตริย์ผู้กอบกู้เอกราช

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ 18 ของ กรุงศรีอยุธยา ในระหว่าง พ.ศ. 2133 - 2148 ทรงเป็นพระราชโอรสของพระมหา ธรรมราชา กับพระวิสุทธิกษัตริย์ (พระธิดา ของพระมหาจักรพรรดิ และพระสุริโยทัย วีรสตรีไทย) มีพระนามเดิมว่า “พระนเรศ” ประสูติเมื่อ พ.ศ. 2098 ที่เมืองพิษณุโลก ขณะที่พระชนมพรรษาได้ 9 พรรษา พระองค์ได้ถูกส่งไปเป็นตัวประกันที่ เมืองหงสาวดี เพื่อประกันความจงรักภักดี ของเมืองพิษณุโลกต่อกษัตริย์พม่า เนื่องจากพม่ายึดเมืองพิษณุโลกได้ ทำให้ พระมหาธรรมราชา ซึ่งเป็นพระราชบิดา จึงต้องส่งพระนเรศวร พระโอรสองค์โต ให้ไปอยู่เมืองหงสาวดี พระนเรศวรจึงมีฐานะเป็นตัวประกัน และ “โอรสบุญธรรม” ของกษัตริย์พม่า เป็นเวลานานถึง 7 ปี

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2112 พระมหาธรรมราชาได้เสด็จขึ้นเป็น กษัตริย์ของอยุธยา ทรงพระนามว่าพระมหาธรรมราชาธิราช (พ.ศ. 2112 - 2133) ในฐานะเมืองขึ้น ของพม่า เมื่อพระนเรศพระชนมายุ 16 พรรษา พระองค์จึงได้เสด็จกลับมาที่อยุธยา โดยสมเด็จพระ มหาธรรมราชาธิราชต้องส่งพระราชธิดาซึ่งเป็นพี่ของพระนเรศ คือพระสุพรรณกัลยาไปเป็น

ที่มาของภาพ : ขาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 192.

ตัวประกันแทน จากนั้นพระนเรศได้รับการสถาปนาให้เป็นพระมหาอุปราช หรือ “วังหน้า” พระองค์จึงได้เตรียมกองกำลังให้เข้มแข็ง สร้างและซ่อมแซมกำแพงเมืองตลอดจนป้อมปราการ และจัดหาอาวุธเพื่อเตรียมทำสงครามกับพม่า และปกป้องอาณาจักรไทยจากการรุกรานของเขมร

เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า พระยาละแวกกษัตริย์เขมรมักหาโอกาสกวาดต้อนผู้คน และปล้นสะดมตามเมืองชายแดนและเมืองท่าของไทย สมเด็จพระนเรศวรจึงได้นำทัพทำสงครามกับเขมรจนได้รับชัยชนะ

สำหรับการทำสงครามกับพม่านั้น พระนเรศวรได้ประกาศเอกราชจากพม่าเมื่อ พ.ศ. 2127 กองทัพพม่าจึงได้ยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาอีกหลายครั้ง พระองค์ปกป้องเอกราชไทยได้ทุกครั้ง ทำให้ชื่อเสียงของพระองค์ได้รับการกล่าวขานไปทั่วว่าทรงพระปรีชาสามารถทางการสงคราม ภายหลังเมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ของอยุธยาแล้ว พระมหาอุปราชของพม่าได้ยกทัพใหญ่มาตีกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรได้ทำสงครามยุทธหัตถี หรือต่อสู้โดยการชนช้าง เป็นสงครามที่สมเด็จพระนเรศวรทรงมีชัยชนะอย่างเด็ดขาดเหนือกองทัพพม่า พระมหาอุปราชสิ้นพระชนม์ด้วยพระแสงของ้าว ใน พ.ศ. 2135 ภายหลังสงครามครั้งนั้นไทยว่างเว้นจากสงครามกับพม่านานถึง 150 ปี

ตลอดรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรทรงสถาปนาความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้อาณาจักรอยุธยา ทรงขยายอาณาเขตออกไปได้อย่างกว้างขวาง จึงได้รับสมญานามว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสด็จสวรรคตที่เมืองหาง เมื่อ พ.ศ. 2148 ขณะมีพระชนมายุได้ 50 พรรษา

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

6.

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช : กษัตริย์ที่ส่งเสริมวัฒนธรรมและการต่างประเทศ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ปราสาททอง เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์องค์ที่ 27 ของอาณาจักรอยุธยา (พ.ศ. 2199 - 2231) พระองค์เป็นโอรสของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

ในรัชสมัยของพระองค์ อาณาจักรอยุธยา มีความเจริญรุ่งเรืองหลายด้าน เช่น ทางด้านวรรณกรรม การค้ากับต่างประเทศ ทรงส่งเสริมการศึกษาศิลปวิทยาการด้านต่าง ๆ และขยายอำนาจครอบครองดินแดนต่าง ๆ ทำให้พระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็น มหาราช หรือพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ พระราชกรณียกิจของพระองค์สรุปได้ดังนี้

1. ทางด้านการขยายอำนาจทางการเมือง ทรงได้อำนาจครอบครองเมืองท่าทางตะวันตก เช่น มะริด และตะนาวศรี ส่วนทางเหนือทรงทำสงครามกับอาณาจักรล้านนาได้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองขึ้น

2. ทางด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ พระองค์ทรงสนับสนุนการค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งเป็นชาติตะวันตกที่เริ่มเข้ามาในภูมิภาคนี้ ทรงรับรองคณะทูตของฝรั่งเศสที่เดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทยอย่างสมเกียรติ และส่งคณะทูตไทยไปฝรั่งเศสเพื่อเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ด้วย นโยบายทางด้านการต่างประเทศดังกล่าวเป็นผลให้การค้านานาชาติเจริญรุ่งเรืองขึ้น

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

3. **ทางด้านความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ** ทรงสนพระทัยในวิทยาการแขนงต่าง ๆ ของตะวันตก เช่น ดาราศาสตร์ ทรงใช้กล้องส่องดูดาวเพื่อสังเกตปรากฏการณ์ของจันทรุปราคาและสุริยุปราคา โปรดให้สร้างอาคารสิ่งก่อสร้างตามสถาปัตยกรรมตะวันตก

4. **ทางด้านวรรณกรรม** ทรงส่งเสริมนักปราชญ์และกวีหลายท่าน ทำให้เกิดผลงานด้านวรรณกรรมที่ยอดเยี่ยม เช่น จินตามณี ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกของไทย สมุทโฆษคำฉันท์ ราโชวาทชาดก พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ

นอกจากนี้ ยังทรงให้สร้างเมืองลพบุรีเป็นราชธานีแห่งที่ 2 และเสด็จไปประทับที่พระราชวังลพบุรีเป็นประจำ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2231

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ**. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา, 2548.

_____. **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา, 2554.

7. ออกญาโกษาธิบดี (ปาน) : ราชทูตไทยไม่ฝรั่งเศส

ออกญาโกษาธิบดี (ปาน) หรือเจ้าพระยาโกษาธิบดี เดิมชื่อนาน ในขณะที่ดำรงตำแหน่งออกพระวิสุทสุนทร ได้รับแต่งตั้งให้เป็นราชทูตนำพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไปเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส ใน พ.ศ. 2229

เนื่องจากกษัตริย์ฝรั่งเศสมีนโยบายสนับสนุนการเผยแผ่คริสต์ศาสนาและการค้าในภูมิภาคเอเชีย ดังนั้น เรือสินค้าของฝรั่งเศสที่เดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกใน พ.ศ. 2205 จึงมีคณะบาทหลวงฝรั่งเศสเดินทางมาเพื่อเผยแผ่ศาสนาในไทยด้วย ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ต่อมาคณะบาทหลวงจึงได้นำพระราชสาส์นของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 กษัตริย์ฝรั่งเศสมาถวายสมเด็จพระนารายณ์ พระองค์จึงทรงอนุญาตให้บาทหลวงเผยแผ่ศาสนาได้ในดินแดนไทย

พ.ศ. 2228 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้ส่งคณะทูตนำโดย เชอวาเลีย เดอ โชมองต์ เป็นราชทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทยอีก และเมื่อเดินทางกลับสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดเกล้าฯ ให้คณะทูตไทยไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส โดยมีออกพระวิสุทสุนทร (ออกญาโกษาธิบดี) เป็นราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรีเป็นอุปทูต ออกขุนวิสรวาจาเป็นตรีทูต โดยมีบาทหลวงวาเชต์ เป็นล่าม คณะทูตไทยได้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2229

ออกญาโกษาธิบดี (ปาน)

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 204.

ด้วยเหตุที่ออกญาโกษาธิบดีสามารถทำหน้าที่ทางการทูตในการเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ได้อย่างเหมาะสม ด้วยความเฉลียวฉลาดในการเจรจา และรอบรู้ธรรมเนียมการทูต ทำให้คณะทูตชุดนี้ โดยเฉพาะออกญาโกษาปานได้รับคำชมเชยจากข้าราชการและขุนนางฝรั่งเศส

นอกจากนี้ ออกญาโกษาธิบดียังเป็นผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้และความเจริญก้าวหน้าของ ฝรั่งเศส เมื่อเดินทางไปยังที่ใด ท่านจะซักถามและจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด บันทึกดังกล่าว ได้กลายเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในปัจจุบัน คณะทูตไทยพำนักอยู่ที่ฝรั่งเศสเป็นเวลานาน 8 เดือนเศษ จึงเดินทางกลับไทยใน พ.ศ. 2230

ในสมัยพระเพทราชา ออกญาโกษาธิบดี (ปาน) เป็นผู้เจรจากับกองกำลังทหารฝรั่งเศส ที่ล้อมเมืองบางกอกได้สำเร็จ ทำให้กองทหารฝรั่งเศสเดินทางออกจากประเทศไทย

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

_____. **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

8. พันท้ายนรสิงห์ : ผู้รักษากฎระเนิ่นมนับกว่าชีวิต

พันท้ายนรสิงห์ เป็นนายท้ายเรือในสมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ หรือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พ.ศ. 2246 - 2251) ด้วยพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ชอบการผจญภัยและการต่อสู้ จึงมักปลอมพระองค์เป็นคนธรรมดาเสด็จประพาสอยู่เสมอ ทำให้ทรงได้รู้จัก นายสิงห์ ชาวบ้านอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดอ่างทอง พระองค์ทรงพอพระทัยในฝีมือการชกมวยของนายสิงห์ จึงโปรดเกล้าฯ ให้นายสิงห์รับราชการเป็นมหาดเล็ก ซึ่งนายสิงห์ทำหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี พระองค์จึงโปรดปรานนายสิงห์ และโปรดเกล้าฯ ให้ทำหน้าที่เป็นนายท้ายคัตเรือพระที่นั่ง โดยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพันท้ายนรสิงห์

วันหนึ่งสมเด็จพระเจ้าเสือ เสด็จประพาสเพื่อทรงเบ็ด (ตกปลา) ที่ปากแม่น้ำท่าจีน เมืองสาครบุรี (จังหวัดสมุทรสาครในปัจจุบัน) พระองค์ทรงเสด็จโดยเรือพระที่นั่งเอกชัย มาตามคลองโคกขาม โดยมีพันท้ายนรสิงห์เป็นนายท้ายเรือ ด้วยเส้นทางตามลำคลองมีความคดเคี้ยวมาก ประกอบกับน้ำในลำคลองไหลเชี่ยว เมื่อเรือพระที่นั่งแล่นมาถึงตำบลโคกขาม พันท้ายนรสิงห์ไม่สามารถบังคับทิศทางเรือได้ ทำให้หัวเรือชนเข้ากับต้นไม้อย่างแรง ทำให้หัวเรือหักตกลงในน้ำ

ตามกฎหมายเทียบบาล การปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดดังกล่าวมีโทษถึงประหารชีวิต พันท้ายนรสิงห์จึงกราบบังคมทูลสมเด็จพระเจ้าเสือให้ลงอาญาตามกฎหมายของบ้านเมืองถึง 3 ครั้งด้วยกัน แต่สมเด็จพระเจ้าเสือทรงเห็นว่า ความผิดพลาดดังกล่าวเป็นเหตุสุดวิสัยมิใช่ความประมาท จึงตรัสอภัยโทษ แต่พันท้ายนรสิงห์กราบบังคมทูลคัดค้าน และต้องการรับโทษ แม้พระองค์จะให้ตัดหัวรูปปั้นดินแทน แต่พันท้ายนรสิงห์ก็ไม่ยินยอม พระเจ้าเสือจึงโปรดให้ประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ ณ บริเวณที่เกิดเหตุ นั้น และโปรดให้ตั้งศาลเพียงตา ณ ที่ประหาร

ภายหลังสมเด็จพระเจ้าเสือได้โปรดให้เกณฑ์ไพร่พลชุดคลองลัดคลองโคกขามที่คดเคี้ยว นั้นไปออกที่บริเวณแม่น้ำท่าจีน เพื่อมิให้คลองคดเคี้ยวเหมือนดังแต่ก่อน

ศาลเพียงตาพันท้ายนรสิงห์ได้รับความเลื่อมใสกราชการทั่วไป กลายเป็นอนุสาวรีย์แห่งความซื่อสัตย์รักษากฎระเบียบของบ้านเมืองยิ่งกว่าชีวิต ศาลพันท้ายนรสิงห์ได้รับการประกาศเป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2498 ซึ่งบริเวณโดยรอบศาลได้ถูกจัดตั้งเป็นอุทยานพันท้ายนรสิงห์ ภายในศาลมีรูปปั้นของพันท้ายนรสิงห์ขนาดเท่าตัวจริงในท่าถือท้ายคัตเรือ

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

9. ชาวบ้านบางระจัน : กลุ่มผู้รักชาติรวมตัวสู้กองทัพพม่า

วีรกรรมชาวบ้านบางระจัน เป็นตัวอย่างของชาวไทยที่สมัครสมานสามัคคีร่วมมือกันต่อสู้กับข้าศึกอย่างกล้าหาญ เพื่อปกป้องชาติไทยไว้

เมื่อ พ.ศ. 2308 กองทัพพม่าได้ยกทัพมารุกรานอาณาจักรอยุธยาหลายทัพด้วยกัน เมื่อไปถึงที่ใด กองทัพพม่าได้เก็บบริษัทรพย์สมบัติและจับเชลยชายหญิงส่งไปเมืองพม่า เมื่อชาวบ้านทราบข่าวกองทัพพม่าส่วนใหญ่จึงพากันละทิ้งบ้านเมืองเพื่อเอาตัวรอดปลอดภัย ที่เมืองวิเศษไชยชาญ ทหารพม่าเที่ยวจับผู้คนและเก็บทรัพย์สินไป ทำให้ราษฎรไทยโกรธแค้นมาก ชาวบ้านบางระจันเริ่มต้นด้วยผู้นำ 6 คน ได้แก่ นายแท่น นายโชติ นายอิน นายเมือง ทั้ง 4 คน เป็นชาวบ้านศรีบัวทอง แขวงเมืองสิงห์ ส่วน นายดอก บ้านกรับ และนายทองแก้ว บ้านโพธิ์ทะเล เป็นชาวเมืองวิเศษไชยชาญ ได้รวมตัวกันลงพม่าไปที่บ้านป่าแห่งหนึ่ง พม่าหลงเชื่อจึงถูกชาวบ้านบางระจันฆ่าตายทั้งหมด ชาวสื่อความกล้าหาญของชาวบ้านบางระจันทำให้ราษฎรชาวเมืองวิเศษไชยชาญ เมืองสิงห์บุรี เมืองสรรคร์ พากันหลบหนีพม่าไปรวมตัวกันที่ค่ายบางระจัน

ที่มาของภาพ : <http://onehundreds.wordpress.com/2012/11>

บ้านบางระจันเป็นชัยภูมิที่เหมาะสม เป็นแหล่งที่มีเสบียงอาหารสมบูรณ์ ตั้งอยู่บนที่ดอน เป็นป่าเปลี่ยว อยู่ที่พรมแดนเมืองวิเศษไชยชาญกับเมืองสุพรรณบุรีและเมืองสิงห์บุรี ข้าศึกจะเข้าไปถึงยาก และชาวบ้านบางระจันได้นิมนต์พระอาจารย์ธรรมโชติ วัดเขานางบวช แขวงเมืองสุพรรณ ให้มาช่วยคุ้มครอง สร้างขวัญกำลังใจให้ชาวบ้าน

ชาวบ้านบางระจันสะสมอาวุธเท่าที่หาได้ และมีผู้นำเพิ่มขึ้นอีก 5 คน คือ ขุนสรรค์ พันเรืองกำนัน นายทองเหม็น นายจันทนวดเขียว และนายทองแสงใหญ่ รวมหัวหน้าชาวบ้านบางระจันเป็น 11 คน

ฝ่ายพม่ารู้ข่าวชาวไทยที่รวมตัวกันต่อสู้พม่า จึงส่งกองทหารไปปราบปรามหลายครั้ง แต่ชาวบ้านบางระจันก็สามารถต่อสู้กับทัพพม่าได้ทุกครั้ง แม้ว่าจะเสียเปรียบด้านอาวุธและกำลังไพร่พล แต่ด้วยความรักชาติ ความสามัคคี ความกล้าหาญ ตลอดจนความเสียสละ ทำให้ได้รับชัยชนะได้ถึง 7 ครั้งด้วยกัน

ศึกครั้งที่ 8 พม่าสั่งให้ชาวมอญ ตำแหน่งสุกี้ หรือพระนายกอง คุมทหารไปตีค่ายบางระจัน สุกี้ดำเนินการรบอย่างฉลาด ตั้งค่ายอย่างมั่นคง และใช้ปืนใหญ่ระดมยิงค่ายบางระจันทุกวัน ผู้นำชาวบ้านบางระจันได้ส่งคนเดินทางไปกรุงศรีอยุธยาเพื่อขอปืนใหญ่ แต่ฝ่ายอยุธยาเห็นว่าอาจถูกทหารพม่าดักแ้งชิงกลางทาง ได้แต่ขุนนางมาหล่อปืนใหญ่ให้ ซึ่งสามารถหล่อหลอมปืนใหญ่ได้ 2 กระบอก แต่ปืนใหญ่ใช้การไม่ได้ ค่ายบางระจันจึงถูกกองทัพพม่าโจมตีจนแตกพ่าย เมื่อ พ.ศ. 2309 ชาวบ้านบางระจันบางคนถูกจับเป็นเชลย บางคนหนีไปได้

วีรกรรมชาวบ้านบางระจันที่รวมตัวกันต่อสู้พม่าจึงได้รับการยกย่อง ถือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป

บรรณานุกรม

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (บรรณาธิการ). อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

_____. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.

POST-TEST

ชุดที่ 2 วิชาษัตริย์แห่งอยุธยา

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. พระมหากษัตริย์พระองค์ใดเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์สุพรรณบุรี
 - ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ข. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ค. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 - ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
2. พระมหากษัตริย์พระองค์ใดรวบรวมเมืองต่าง ๆ ของคนไทยที่เคยปกครองอย่างอิสระ เช่น สุพรรณบุรีและลพบุรีมาเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยา
 - ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ข. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ค. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 - ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
3. พระมหากษัตริย์พระองค์ใดผนวกอาณาจักรสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาโดยสมบูรณ์
 - ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ข. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ค. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)
 - ง. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)
4. ข้อใดหมายถึงกฎหมายที่รักษาเสถียรภาพการเมืองภายในราชสำนัก
 - ก. กฎนครบาล
 - ข. กฎมณเฑียรบาล
 - ค. พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือน
 - ง. พระไอยการตำแหน่งนาพลหัวเมือง
5. การปกครองที่แยกการปกครองเป็นเวียง วัง คลัง นา คือข้อใด
 - ก. จตุสดมภ์
 - ข. สมุหนายก
 - ค. สมุหพระกลาโหม
 - ง. กฎมณเฑียรบาล

6. อัครเสนาบดีที่มีอำนาจควบคุมพลเรือนทั่วราชอาณาจักรในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถคือข้อใด
- ก. ธรรมาธิการ
 - ข. โกษาธิบดี
 - ค. สมุหนายก
 - ง. สมุหพระกลาโหม
7. ข้อใดหมายถึง “วีรกษัตริย์ไทยผู้กอบกู้เอกราช”
- ก. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม
 - ข. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 - ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ง. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
8. ยุคสมัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าและการติดต่อกับต่างประเทศคือสมัยใด
- ก. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม
 - ข. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 - ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ง. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
9. ข้อใดหมายถึง “ผู้รักษากฎระเบียบของบ้านเมืองยิ่งกว่าชีวิตตน”
- ก. โกษาเหล็ก
 - ข. โกษาปาน
 - ค. พันท้ายนรสิงห์
 - ง. ออกพระศักดิ์สงคราม
10. ข้อใดหมายถึงวีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน
- ก. ชาวบ้านที่รวมตัวกันขับไล่ทหารเขมรที่มาปล้นสะดมตามชายแดน
 - ข. นำทัพไทยต่อสู้กับกองกำลังของทหารฝรั่งเศสที่ล้อมเมืองบางกอก
 - ค. ชุมชนผู้ซื่อสัตย์รักษากฎระเบียบของบ้านเมืองยิ่งกว่าชีวิตตน
 - ง. รวมตัวกันต่อสู้กับกองทัพพม่าได้อย่างกล้าหาญในสมัยอยุธยาตอนปลาย

เฉลย

1. ง	2. ก	3. ข	4. ข	5. ก
6. ค	7. ข	8. ค	9. ค	10. ง

ชุดที่ 3 ออยุธยาเมืองทำการค่านานาชาติ

ความสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ชุดที่ 3 ออยุธยาเมืองทำการค่านานาชาติ นักเรียนจะได้รับความรู้ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปี ดังนี้

ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ม.2/ส 4.1 ข้อ 1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะต่าง ๆ

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ม.2/ส 4.3 ข้อ 1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ

ม.2/ส 4.3 ข้อ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักรอยุธยา

ม.2/ส 4.3 ข้อ 3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

PRE-TEST

ชุดที่ 3 ออยุธยาเมืองทำการค่านานาชาติ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. นโยบายทางด้านการปกครองคนต่างชาติของอาณาจักรอยุธยาส่งผลอย่างไร
 - ก. ส่งเสริมให้กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองทำการค่านานาชาติ
 - ข. กรุงศรีอยุธยาเป็นที่รวมสินค้าหลากหลาย
 - ค. การค้าระบบบรรณาการเจริญรุ่งเรืองเพิ่มขึ้น
 - ง. ถูกทุกข้อ
2. หน่วยงานใดมีหน้าที่ดูแลการค้าและชุมชนจีน
 - ก. กรมท่าขวา
 - ข. กรมท่าซ้าย
 - ค. กรมท่ากลาง
 - ง. กรมพระคลังสินค้า
3. ข้อใดคือรายได้สำคัญของอาณาจักรอยุธยา
 - ก. ภาษีอากร
 - ข. ส่วยและราชบรรณาการ
 - ค. การค้ากับต่างประเทศ
 - ง. การค้าภายในภูมิภาค
4. ข้อใดหมายถึงชาวญี่ปุ่นที่รับราชการในสมัยอยุธยา
 - ก. ออกพระศักดิ์สงคราม
 - ข. ออกญาเสนาภิมุข
 - ค. พระยาโชฎีกเศรษฐี
 - ง. เจ้าพระยาวิไชยเณทร์
5. ชาวต่างชาติในข้อใดเคยดำรงตำแหน่งอัครเสนาบดีในสมัยอยุธยา
 - ก. ออกพระศักดิ์สงคราม
 - ข. ออกญาเสนาภิมุข
 - ค. พระยาโชฎีกเศรษฐี
 - ง. พระยาวิไชยเณทร์

6. ข้อใดเป็นเอกสารชาวต่างชาติที่เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการค้าของอยุธยา
 - ก. จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์
 - ข. จดหมายเหตุของ โยช เซาเต้น
 - ค. ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม
 - ง. ถูกทุกข้อ
7. ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองทำการค้านานาชาติคือข้อใด
 - ก. ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์
 - ข. นโยบายส่งเสริมการค้าของทางราชการ
 - ค. นโยบายการอนุญาตให้ชาวต่างชาตินับถือศาสนา และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้
 - ง. ถูกทุกข้อ
8. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในข้อใดให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยอยุธยา
 - ก. จิตรกรรมฝาผนัง
 - ข. หนังสือนิทานโบราณคดี
 - ค. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
 - ง. พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์
9. ข้อใดคือบทบาทหน้าที่ของพระคลังสินค้า
 - ก. ควบคุมกำลังไพร่พลต่อเรือสินค้า
 - ข. รวบรวมสินค้า และแต่งสำเภาไปค้าต่างประเทศ
 - ค. รวบรวมทางข้าว และจำหน่ายข้าวไปต่างประเทศ
 - ง. ถูกทุกข้อ
10. ชาวต่างชาติในข้อใดที่เพิ่งมีความสัมพันธ์กับไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ก. อังกฤษ
 - ข. ฝรั่งเศส
 - ค. โปรตุเกส
 - ง. สหรัฐอเมริกา

เฉลย

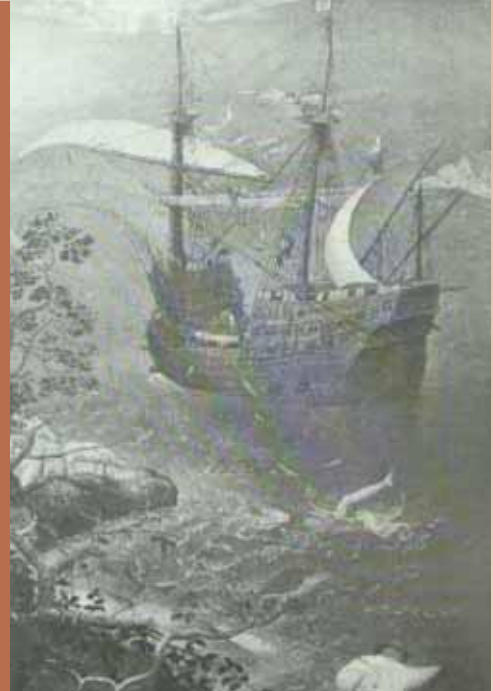
1. ก	2. ข	3. ค	4. ข	5. ง
6. ง	7. ง	8. ก	9. ข	10. ข

1. มัจฉะสัสม์ในอยุธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ

แผนที่อยุธยา¹

เรือสินค้าโปรตุเกส²

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของอาณาจักรอยุธยา มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในฐานะเป็นศูนย์กลางเครือข่ายการค้าภายในภูมิภาค และการค้าข้ามภูมิภาค เนื่องจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. สภาพที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย เนื่องด้วยกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่ในบริเวณที่มีแม่น้ำ 3 สายล้อมรอบ ทำให้เป็นศูนย์กลางการค้าภายในภูมิภาค ทั้งราชธานียังตั้งอยู่ไม่ไกลจากอ่าวไทย ทำให้เรือสินค้านานาชาติเดินทางเข้ามาค้าขายได้สะดวก ทั้งที่ตั้งของอยุธยายังอยู่ระหว่างเส้นทางการค้าระหว่างอินเดียและจีน และสินค้าเครื่องเทศในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าวจึงเอื้ออำนวยให้เรือสินค้าจากตะวันตก จีน อินเดีย และตะวันออกกลาง เดินทางเข้ามาค้าขายในกรุงศรีอยุธยา อีกทั้งยังสามารถควบคุมการค้าชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทย และทำการค้าเชื่อมโยงกับเครือข่ายการค้านานาชาติ

ที่มาของภาพ : 1. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 178.
2. <http://haab.catholic.or.th/history/history01/protuget15.html>

2. นโยบายทางด้านเศรษฐกิจของพระมหากษัตริย์อยุธยาทุกพระองค์ ทรงเห็นความสำคัญทางด้านการค้านานาชาติ ซึ่งเป็นรายได้หลักของอาณาจักรอยุธยา จึงส่งเสริมและสนับสนุนการค้า โดยอยุธยาได้จัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการค้านานาชาติ คือ **พระคลังสินค้า** ทำหน้าที่แต่งสำเนาไปค้าขายกับต่างประเทศ รวมทั้งผูกขาดสินค้าและเก็บค่าธรรมเนียมการค้า

3. นโยบายทางการปกครองชาวต่างชาติ กรุงศรีอยุธยาเปิดกว้างทางศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยอนุญาตให้ชาวต่างชาติตั้งคลังสินค้า พักอยู่อาศัยในพระนครศรีอยุธยาได้ และสามารถสร้างศาสนสถานประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของตนเองได้อย่างอิสระ

นอกจากนี้ ยังมอบหมายให้หน่วยงานราชการดูแลชาวต่างชาติ เช่น กรมท่าซ้ายดูแลการค้ากับจีนและฮอลันดา ส่วนกรมท่าขวาดูแลการค้ากับชาวอังกฤษ ชาว อินเดีย เปอร์เซีย และเวียดนาม โดยชาวต่างชาติเหล่านี้จะตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน ซึ่งทางไทยจะแต่งตั้งให้ชาวต่างชาติควบคุมดูแลกันเอง ชาวต่างชาติบางคนก็ช่วยกิจการค้าให้กับราชการ จะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางอยุธยา เช่น พระยาโชฎีกเศรษฐี ชาวจีน ออกญาเสนาภิมุข (ยามาตะ นางามะซะ) ชาวญี่ปุ่น เจ้าพระยาวิไชยเณทร์ (คอนสแตนติน ฟอลคอน) ชาวกรีก ออกพระศักดิ์สงคราม หรือเชอวาลิเออร์ เดอ ฟอร์แบง ชาวฝรั่งเศส

4. กรุงศรีอยุธยาเป็นแหล่งรวมสินค้าหลากหลาย เช่น สินค้าของป่าที่มาจากดินแดนภายในภูมิภาค เครื่องเคลือบ ผ้าไหมจากจีน อัญมณี ผ้า และเครื่องประดับจากเปอร์เซียและอินเดีย เป็นต้น ด้วยปัจจัยดังกล่าวทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พรรณานาภูมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

2. การค้านานาชาติกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกรุงศรีอยุธยาในฐานะศูนย์กลางการค้าสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนมาก เช่น จดหมายเหตุของชาวต่างชาติ แผนที่ เป็นต้น ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเอกสารชาวตะวันตกและภาพจิตรกรรมฝาผนัง ดังนี้

1. เอกสารชาวตะวันตก

ในสมัยอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา มีชาวตะวันตกเดินทางมาค้าขาย เผยแพร่คริสต์ศาสนา และเจริญสัมพันธไมตรีกับราชอาณาจักรอยุธยาเป็นจำนวนมาก บุคคลเหล่านี้ได้พบเห็นสภาพบ้านเมือง และวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอยุธยา ได้บันทึกเรื่องราวเหล่านี้ไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแสดงอย่างชัดเจนว่ากรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองทำการค้า เป็นที่รวมของผู้คนหลายเชื้อชาติ ดังเช่น

โตเม่ ปิเรส ชาวโปรตุเกสที่เดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 2055 ได้กล่าวถึงการค้าของไทยในสมัยอยุธยาว่า

“ทางฝั่งด้านเมืองตะนาวศรี สยามก็ได้ทำการค้ากับชาวปาเล เปดร์ ไทรบุรี พะโค และเบงกอล ฝ่ายชาวกุจราจวะที่เมืองท่าปีละหน พ่อค้าพวกนี้ค้าขายกับต่างประเทศได้อย่างมั่งคั่ง และค้าขายในประเทศได้อย่างเสรี...”

นิโกลาร์ แซร์แวส พ่อค้าชาวฝรั่งเศสซึ่งเดินทางมาอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้บันทึกไว้ในหนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม กล่าวถึงอยุธยาในฐานะศูนย์กลางการค้าและการคมนาคมและการค้าว่า

“...ราชอาณาจักรมีแม่น้ำใหญ่อยู่ 3 สาย เรือขนาด 300 - 400 ตัน สามารถแล่นไปตามแม่น้ำได้ ส่วนเรือขนาดใหญ่จะต้องรอที่ปากน้ำ เพราะตื้นดอนจนกว่าน้ำจะขึ้น จึงแล่นเข้าแม่น้ำได้ ขายน้ำมีความลึก จึงเหมาะแก่พ่อค้าที่จะนำเรือเข้าจอดทอดสมอชิดกำแพงเมือง และทอดสะพานขนถ่ายสินค้าขึ้นท่าเรือได้สะดวก แม่น้ำยังมีลำคลองมากมายหลายสายไหลผ่านเข้าสู่ที่ราบลุ่มและบริเวณตัวเมือง ทำให้มีสภาพเหมือนกับเมืองเวนิช...”

2. ภาพจิตรกรรมฝาผนัง

วัดในสมัยอยุธยาจำนวนมากมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ลักษณะการแต่งกาย การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาและวิถีการดำเนินชีวิต นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี

แถมัวร์ ที่วัดเกาะแก้วสุทธาราม
จังหวัดเพชรบุรี

จิตรกรรมฝาผนังรูป “แขก” สมัยปลายอยุธยา
จากวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี

กองทหารอาสาญี่ปุ่นในกองทัพอยุธยา

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 144, 152 และ 160.

ภาพฝรั่งในคราวบุกหมังกะลังสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พระมณีนุสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 145.

3. ชาวต่างชาติที่สำคัญในสมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยา มีชาวต่างชาติที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญได้เข้ามาบริหารการที่กรุงศรีอยุธยาจำนวนมาก บางท่านได้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา และได้ทำคุณประโยชน์ต่อบ้านเมืองไทย ชาวต่างชาติที่มีปรากฏในประวัติศาสตร์อยุธยาที่สำคัญ เช่น

- ออกญาเสนาภิมุข หรือยามาคะ นางามะชะ ชาวญีปุ่น

ยามาคะ นางามะชะ เป็นชาวญีปุ่นได้เดินทางมากับเรือสำเภาของพ่อค้าชาวญีปุ่น มาตั้งถิ่นฐานที่อยุธยาในราว พ.ศ. 2155 ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม โดยประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าด้วยความอุตสาหะรวบรวมสินค้าไทย เพื่อส่งให้สำเภาญีปุ่นนำกลับไปค้าขาย และนำสินค้าญีปุ่นมาขายที่อยุธยา จนประสบความสำเร็จ ใน พ.ศ. 2164 ได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าชาวญีปุ่น ดูแลและปกครองชุมชนญีปุ่นที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางตอนใต้ของเกาะเมือง ตรงข้ามกับหมู่บ้านโปรตุเกส เนื่องจากนายยามาคะ นางามะชะ เป็นพ่อค้าชาวญีปุ่นที่ซื่อสัตย์และยึดมั่นในความถูกต้อง โดยเป็น

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. อโยธยา : Discovering Ayutthaya. หน้า 222 และ 223.

เชอวาลิเอร์ เดอ โชมองต์ ถวายพระราชสาส์น
ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส
ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ผู้สนับสนุนความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้าระหว่าง
อยุธยา กับ ญีปุ่น จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้ากรมอาสาญีปุ่น
ใน พ.ศ. 2171 จึงได้รับแต่งตั้งเป็นออกญาเสนาภิมุข
หัวหน้ากรมอาสาญีปุ่นที่มีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระ
เจ้าทรงธรรม ด้วยความขัดแย้งทางการเมือง และ
การแย่งชิงอำนาจในราชสำนัก ทำให้ออกญาเสนาภิมุข
ถูกกีดกัน และจำกัดอำนาจทางการเมืองโดยถูกส่งตัวไป
เป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ใน พ.ศ. 2173 ในสมัย
สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง และสิ้นชีวิต

● ออกพระศักดิ์สงคราม หรือเชอวาลิเอร์ เดอ ฟอร์แปง ชาวฝรั่งเศส

นายเชอวาลิเอร์ เดอ ฟอร์แปง เป็นชาวฝรั่งเศส
เกิดในตระกูลเก่าแก่ และมีชื่อเสียงของฝรั่งเศส เคยรับ
ราชการเป็นทหารเรือในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ใน
พ.ศ. 2228 คณะทูตของฝรั่งเศสนำโดย เชอวาลิเอร์
เดอ โชมองต์ ได้นำคณะหลวง วิศวกร ช่างฝีมือ เดินทาง
มาสัมพันธ์ไมตรีกับกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

มหาราช นายเชอวาลิเอร์ เดอ ฟอร์แปง ซึ่งมีอายุเพียง 29 ปี ได้สมัครขอเดินทางมาราชการในครั้งนั้นด้วย
โดย เชอวาลิเอร์ เดอ โชมองต์ ได้มอบหมายให้ ฟอร์แปง เป็นนายทหารประจำตัว ซึ่งเป็นผลทำให้เขา
ได้เข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชด้วย

เมื่อราชทูต เชอวาลิเอร์ เดอ โชมองต์ ถวายบังคมลาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกลับไปยัง
ฝรั่งเศส สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ขอตัว เชอวาลิเอร์ เดอ ฟอร์แปง ให้อยู่รับราชการที่อยุธยาต่อ
ซึ่งท่านราชทูตได้สนองพระราชประสงค์ นายฟอร์แปง จึงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ฝึกหัดทหารไทย
ตามแบบฝรั่งเศส และดูแลการสร้างป้อมที่บางกอก สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้แต่งตั้งให้เป็น
ออกพระศักดิ์สงคราม

ออกพระศักดิ์สงคราม ได้ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จหลายประการ เช่น การปราบปรามกบฏมุกกะสัน
การจับนายทหารเรืออังกฤษที่ฉ้อโกงราชทรัพย์ แต่การทำงานของเขามิราบรื่นเท่าใดนัก และถูกปองร้าย
จากออกญาวิไชยเณร ชาวกรีกที่มีอำนาจในราชสำนักไทย เขาจึงลาออกจากตำแหน่ง และเดินทางกลับ
ฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2230 และกลับไปรับราชการที่ประเทศฝรั่งเศสดังเดิม

● ซิมอง เดอ ลาลูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศส

ซิมอง เดอ ลาลูแบร์ เป็นราชทูตฝรั่งเศส เดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับกรุงศรีอยุธยา เป็นคณะสุดท้ายในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ใน พ.ศ. 2230 โดยเดินทางมากับคณะทหารฝรั่งเศส เป็นจำนวนถึง 636 คน เพื่อให้มาประจำอยู่ที่เมืองบางกอก

ซิมอง เดอ ลาลูแบร์ ได้ถวายพระราชสาส์นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และได้ทำสนธิสัญญาเจริญสัมพันธไมตรีทางการค้ากับอยุธยา ในขณะที่เขาพำนักที่กรุงศรีอยุธยาเขาได้พยายามศึกษาอาณาจักรอยุธยาในแง่มุมต่าง ๆ และได้บันทึกรายละเอียดไว้ ภายหลังได้เรียบเรียงออกมาเผยแพร่ในชื่อ Description du Royaume de Siam ซึ่งเป็นหนังสือที่ให้สาระด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และธรรมชาติวิทยา จัดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ขั้นต้นที่สำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

ซิมอง เดอ ลาลูแบร์ เดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. 2231

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พรรณานาฏมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.

4.

ชุมชนชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา

เอกสารจากชาวต่างชาติที่เดินทางมายังกรุงศรีอยุธยา ได้บันทึกเรื่องราวว่า มีผู้คนต่างชาติต่างภาษา เข้ามาอาศัยอยู่ในอาณาจักรอยุธยาเป็นจำนวนมาก ซึ่งการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในราชอาณาจักรอยุธยา มีทั้งจากการทำสงครามขยายอำนาจครอบครองดินแดนต่าง ๆ เข้าไว้ในอำนาจของอยุธยา จึงมีการกวาดต้อนครัวเรือนของรัฐเพื่อนบ้านเข้ามาในดินแดนไทย หรือบางครั้งเป็นการอพยพจากบ้านเมืองของตนเองเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารกษัตริย์อยุธยา ซึ่งไทยก็ต้อนรับด้วยความยินดี อีกทางหนึ่งคือพวกพ่อค้าและผู้เผยแผ่ศาสนาที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในอยุธยา

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อยุธยามีชุมชนต่างชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันอยู่กว้างขวางมาจนนโยบายสนับสนุนดังนี้

1. ชาวต่างชาติมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อได้อย่างเสรี ทำให้กรุงศรีอยุธยามีทั้งโบสถ์ของศาสนาคริสต์ สุเหร่าของมุสลิม และศาลเจ้าของจีน
2. ชาวต่างชาติมีโอกาสนในการประกอบอาชีพตามที่ตนถนัด ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีชาวต่างชาติเป็นทั้งทหารรับจ้าง แพทย์ พ่อค้า รับจ้างทำงานอื่น ๆ
3. ชาวต่างชาติมีอิสระในการเลือกคู่ครอง ดังปรากฏว่าในพระนครศรีอยุธยามีลูกครึ่งชาวต่างชาติต่าง ๆ เช่น ไทย - จีน ไทย - ญี่ปุ่น มอญ - โปรตุเกส เป็นต้น
4. ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านอาหารและเครื่องดื่ม ชาวต่างชาติสามารถหาอาหารและปรุงแต่งอาหารได้เหมือนประเทศของตน
5. อาคารบ้านเรือน ชาวต่างชาติสามารถปลูกสร้างบ้านเรือนตามความนิยมของตน ชุมชนชาวต่างชาติที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่

แผ่นจารึกภาษาญี่ปุ่นมีความว่า
อนุสรณ์หมู่บ้านเดิมของชาวญี่ปุ่นในกรุงศรีอยุธยา

ชุมชนลาว ส่วนใหญ่มาจากการถูกกวาดต้อนและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานใกล้พระนครศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีกองทหารลาวเป็นกองทหารม้ารักษาพระองค์โดยผู้บังคับกอง มีตำแหน่งเป็นออกญาลาว มีหน้าที่ตามเสด็จออกจากพระราชวัง

ชุมชนมอญ ส่วนใหญ่มีกะเหรี่ยงการุญกรานของพม่า อพยพมาตั้งถิ่นฐานในอาณาเขตของอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดให้ชุมชนมอญไปตั้งถิ่นฐานแถบชานพระนครศรีวัดตองปุ คลองคูจาม และบ้านสามโคก ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ชุมชนเขมร ส่วนมากมักถูกกวาดต้อนมาจากสงคราม โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระเจ้าสามพระยา โดยราชสำนักไทยได้รับวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของเขมรมาใช้ในการเมืองการปกครอง

ชุมชนมุสลิม บางครั้งเรียกชุมชนแขก ซึ่งหมายถึง พวกอินเดีย อาหรับ เปอร์เซีย พวกจาม มลายู ขวาช ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมเหล่านี้ตั้งชุมชนอยู่ทางใต้ของกรุงศรีอยุธยา และอยู่ในความดูแลของจุฬาราชมนตรี เจ้ากรมท่าขวา สังกัดกรมพระคลัง

ชุมชนจีน เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญทางการค้าของอยุธยา ซึ่งเดินทางมาค้าขาย และตั้งถิ่นฐานในดินแดนไทยมานานแล้วก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ชุมชนชาวจีนอยู่ในความดูแลของหลวงโซ่ฎีกาฯ เศรษฐี เจ้ากรมท่าซ้าย สังกัดกรมพระคลัง

ชุมชนญีปุ่น ชาวญีปุ่นเดินทางมาค้าขายในดินแดนไทย ในราวสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา และตั้งถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งตะวันออกริมแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ของเกาะเมือง ชาวญีปุ่นบางคนได้เป็นทหารอาสาให้ราชสำนักอยุธยา เรียกกรมอาสาญีปุ่น

ชุมชนโปรตุเกส ชาวโปรตุเกสเป็นชาวตะวันตกชาติแรกที่เดินทางมาติดต่อกับอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2054 และตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนแขกหรือชุมชนมุสลิม จึงอยู่ในความดูแลของจุฬาราชมนตรีด้วย

ชุมชนฝรั่งเศส ชาวฝรั่งเศสเดินทางมาอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยได้รับอนุญาตให้สร้างวัดคริสต์และโรงเรียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2205 และให้ตั้งถิ่นฐานที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และทหารฝรั่งเศสได้รับมอบหมายให้ดูแลป้อมบางกอกและเมืองมะริด ชุมชนฝรั่งเศสมีความแตกต่างจากชุมชนโปรตุเกสและญีปุ่น ที่มีประชากรอยู่อาศัยเป็นชุมชนเพื่อประกอบการค้าเป็นสำคัญ แต่ชุมชนฝรั่งเศสเป็นสถานที่ตั้งทางศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก มีชาวฝรั่งเศสดูแลอยู่เพียงไม่กี่คน เช่น วัดนักบุญเซนต์ยอแซฟที่อยุธยา

ชุมชนฮอลันดา ชาวฮอลันดาเดินทางมาค้าขายที่อยุธยาเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2127 ในนามของบริษัทอินเดียตะวันออกของดัตช์ หรือบริษัทดัตช์ อีสท์ อินเดีย ชาวฮอลันดาส่วนใหญ่ที่พักอยู่จึงเป็นพนักงานของบริษัทนี้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาติดกับชุมชนญีปุ่น

สุสานของชาวคริสต์ บริเวณหมู่บ้านโปรตุเกส

บรรณานุกรม

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. **อยุธยา : พรรณานาฏมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา**. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุซาคเนย์, 2551.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ**. กรุงเทพฯ : องค์การคำของคุรุสภา, 2548.

ที่มาของภาพ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. หน้า 165.

POST-TEST

ชุดที่ 3 ออยุธยาเมืองท่าการค้านานาชาติ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

- ปัจจัยที่ส่งเสริมให้กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองท่าการค้านานาชาติคือข้อใด
 - ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์เอื้ออำนวย
 - นโยบายส่งเสริมการค้าของทางราชการ
 - นโยบายทางด้านการปกครองที่ให้ชาวต่างชาติมีเสรีภาพ
 - ถูกทุกข้อ
- หน่วยงานใดมีหน้าที่ดูแลการค้า และชุมชนอินเดียและเปอร์เซีย
 - กรมท่าขวา
 - กรมท่าซ้าย
 - กรมท่ากลาง
 - กรมพระคลังสินค้า
- หน่วยงานที่มีหน้าที่ผูกขาดการค้าและเก็บค่าธรรมเนียมการค้ากับต่างประเทศ
 - กรมท่าขวา
 - กรมท่าซ้าย
 - กรมท่ากลาง
 - กรมพระคลังสินค้า
- ข้อใดหมายถึงชาวฝรั่งเศสที่ เป็นผู้ฝึกหัดทหารไทยตามแบบฝรั่งเศส ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ออกพระศักดิ์สงคราม
 - ออกญาเสนาภิมุข
 - พระยาโชฎีกเศรษฐี
 - พระยาวิไชยเณทร์
- ชาวต่างชาติในข้อใดเคยดำรงตำแหน่งเจ้ากรมอาสน์ปืนในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม
 - ออกพระศักดิ์สงคราม
 - ออกญาเสนาภิมุข
 - พระยาโชฎีกเศรษฐี
 - พระยาวิไชยเณทร์

6. ข้อใดคือผู้เขียนหนังสือเรื่องประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม
- ก. โตเม่ ปิเรส
 - ข. เซอวาลิเอร์ เดอ โซมองต์
 - ค. นิโกลาส แซร์แวงส
 - ง. ซีมอง เดอ ลาลูแบร์
7. ข้อใดหมายถึงนโยบายการค้าของอาณาจักรอยุธยา
- ก. มอบหมายให้ชาวต่างชาติควบคุมดูแลชุมชนตนเอง
 - ข. กรุงศรีอยุธยาเป็นแหล่งรวมสินค้านานาชาติ
 - ค. อนุญาตให้ชาวต่างชาติมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา
 - ง. พระคลังสินค้าได้ผูกขาดสินค้าและแต่งสำเภาไปค้ากับต่างประเทศ
8. ข้อใดคือตำแหน่งและบทบาทหน้าที่ของพระยาโชฎีกเศรษฐี
- ก. เจ้ากรมท่าซ้าย ดูแลชุมชนชาวจีน
 - ข. เจ้ากรมท่าขวา ดูแลชุมชนมุสลิม
 - ค. ออกญาจัน ดูแลการค้ากับจีนและเวียดนาม
 - ง. กรมพระคลังสินค้า ดูแลการค้านานาชาติ
9. หลักฐานในข้อใดที่แสดงให้เห็นถึงผู้คนหลากหลายเชื้อชาติในกรุงศรีอยุธยา
- ก. เอกสารชาวตะวันตก
 - ข. ภาพจิตรกรรมฝาผนัง
 - ค. จดหมายเหตุชาวต่างชาติ
 - ง. ลูกทูกซื้อ
10. ชาวตะวันตกชาติแรกที่เดินทางมาติดต่อค้าขายกับอยุธยาคือข้อใด
- ก. อังกฤษ
 - ข. ฝรั่งเศส
 - ค. โปรตุเกส
 - ง. สหรัฐอเมริกา

เฉลย

1. ง	2. ก	3. ง	4. ก	5. ข
6. ค	7. ง	8. ก	9. ง	10. ค

ชุดที่ 4 ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา

ความสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ชุดที่ 4 ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา นักเรียนจะได้รับความรู้ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดชั้นปี ดังนี้

ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ม.2/ส 4.1 ข้อ 1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะต่าง ๆ

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ม.2/ส 4.3 ข้อ 1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ

ม.2/ส 4.3 ข้อ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของอาณาจักรอยุธยา

ม.2/ส 4.3 ข้อ 3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

PRE-TEST

ชุดที่ 4 ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. สาเหตุใดราชสำนักจึงอุปถัมภ์ช่างที่สร้างสรรค์งานประณีตศิลป์
 - ก. เพราะเป็นงานศิลปะที่ใช้ในราชพิธี
 - ข. ผลงานมีความประณีตงดงามมาก
 - ค. มีคุณค่าทางศิลปหัตถกรรมขั้นสูง
 - ง. มีค่าใช้จ่ายสูง
2. ช่างในข้อใดหมายถึงช่างสิบหมู่
 - ก. ชีช่าง
 - ข. ช่างหลวง
 - ค. ช่างอิสระ
 - ง. ช่างพื้นบ้าน
3. การทำบุษบกประดิษฐานพระพุทธรูปใช้ช่างประเภทใดเป็นหลัก
 - ก. ช่างสลัก
 - ข. ช่างเขียน
 - ค. ช่างบุ
 - ง. ช่างรัก
4. การทำเครื่องเงินใช้ช่างประเภทใดเป็นหลัก
 - ก. ช่างสลัก
 - ข. ช่างเขียน
 - ค. ช่างบุ
 - ง. ช่างรัก
5. วัสดุหลักที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานประดับมุกคือข้อใด
 - ก. มุก
 - ข. เงิน
 - ค. ทอง
 - ง. เปลือกหอย

6. บานประตูลิขิตพระบรมราชานุสาวรีย์ จักรพรรดิอานันทมโหฬาร เป็นงานประณีตศิลป์ประเภทใด
 - ก. งานเครื่องถม
 - ข. เครื่องลงยาสี
 - ค. งานประดับมุก
 - ง. งานเครื่องทอง
7. การทำตราประทับราชการ เป็นงานประณีตศิลป์ที่ต้องใช้ช่างประเภทใดเป็นหลัก
 - ก. ช่างปั้น
 - ข. ช่างแกะ
 - ค. ช่างหล่อ
 - ง. ช่างกลึง
8. เครื่องราชูปโภคของไทย เป็นงานประณีตศิลป์ประเภทใดเป็นหลัก
 - ก. เครื่องถม
 - ข. เครื่องโลหะ
 - ค. ลงรักปิดทอง
 - ง. ญกทุกข้อ
9. เครื่องใช้และภาชนะที่ทำด้วยเงินและทองต้องประดับตกแต่งด้วยงานประณีตศิลป์ประเภทใดจึงจะทำให้มีความงดงามยิ่งขึ้น
 - ก. เครื่องถม
 - ข. เครื่องลงยาสี
 - ค. เครื่องประดับมุก
 - ง. ญกทุกข้อ
10. เครื่องใช้และภาชนะที่ทำด้วยนาคต้องประดับตกแต่งด้วยงานประณีตศิลป์ประเภทใดจึงจะทำให้มีความงดงามยิ่งขึ้น
 - ก. เครื่องถม
 - ข. เครื่องลงยาสี
 - ค. เครื่องประดับมุก
 - ง. ญกทุกข้อ

เฉลย

1. ก	2. ข	3. ค	4. ง	5. ง
6. ค	7. ข	8. ก	9. ก	10. ข

1. ช่างสิบหมู่และการสร้างสรรคงานประณีตศิลป์

งานเขียนสมัยอยุธยา

ประณีตศิลป์ หมายถึง ผลงานศิลปะที่ทำด้วยฝีมือและความชำนาญของช่างไทยที่มักใช้มือสร้างสรรค์ประดิษฐ์ประดอยผลงานด้วยความตั้งใจ ผลงานที่ออกมาจึงมีความงดงาม ประณีต งานประณีตศิลป์ส่วนใหญ่เป็นงานศิลปะที่สนองประโยชน์ใช้สอยของชนชั้นสูง เช่น เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องประดับมุก ตลอดจนผ้าแพรพรรณที่ประณีต

งานประณีตศิลป์ทั้งหมดของไทยที่สืบทอดมาจากอดีตล้วนแต่มีกำเนิดมาจากราชสำนักโดยพระมหากษัตริย์เป็นผู้อุปถัมภ์งานศิลปะทุกประเภทและทุกแขนง เพื่อใช้ในราชพิธีของราชสำนัก ชื่อของช่างสร้างสรรค์งานประณีตศิลป์ที่รู้จักกันดีคือ ช่างสิบหมู่

ช่างสิบหมู่ คือ ช่างหลวงที่มีฝีมือ มีความรู้และความชำนาญในการสร้างสรรค์งานทางศิลปกรรม ทั้งประเภทประณีตศิลป์และวิจิตรศิลป์ คำว่า ช่างสิบหมู่ หมายถึง แผนกของงานช่างต่าง ๆ ตามทำเนียบของทางราชการซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ซึ่งความจริงงานช่างต่าง ๆ มีมากกว่านี้ และอยู่

กระจัดกระจายในกรมจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา เพราะแต่ละกรมมักต้องมีการก่อสร้างเรือนหลวงหรือจัดทำเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ จึงต้องหาช่างมาไว้ในสังกัดเพื่อทำงานดังกล่าว กรมช่างสิบหมู่จึงเป็นชื่อกรมที่รวบรวมช่างไว้ 10 หมู่ด้วยกัน ประกอบด้วยช่างต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ช่างเขียน หมายถึง ผู้มีฝีมือและความสามารถในการเขียนภาพและระบายสีให้เป็นลวดลายและรูปภาพต่าง ๆ ช่างเขียนในสมัยโบราณมีคำเรียกที่แตกต่างกัน เช่น ช่างแต้ม ช่างเขียนสี ช่างเขียนลายรดน้ำ

ที่มาของภาพ : โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. มรดกช่างศิลป์ไทย. หน้า 32.

2. **ช่างปั้น** หมายถึง ผู้มีฝีมือและความสามารถในการใช้วัสดุประเภทดิน ปูน ขี้ผึ้ง และอื่น ๆ นำมาสร้างให้เป็นรูปทรง ภาพ และลวดลายให้เกิดความงดงาม และมีคุณค่าทางศิลปกรรม

3. **ช่างแกะ** หมายถึง ผู้มีความสามารถในการใช้เครื่องมือในการแกะ แคะ คvik ลงบนวัสดุต่าง ๆ ให้เกิดเป็นลวดลายหรือรูปภาพชิ้นงานของช่างแกะต้องใช้ฝีมือและความละเอียดประณีตมาก ได้แก่ งานแกะเครื่องสด เช่น งานแทงหยวก งานแกะผลไม้ พืช ผัก เพื่อใช้ในการตกแต่งและงานแกะถาวรวัตถุ เช่น งานแกะไม้ งาม้าง หิน เป็นตราประทับราชการ เป็นต้น

4. **ช่างสลัก** หมายถึง ผู้มีฝีมือและความสามารถในการใช้เครื่องมือประเภทสิ่ว ทำการเจาะหรือสลักลงบนวัสดุประเภทไม้ หิน หนึ่ง และกระดาศ

5. **ช่างหล่อ** หมายถึง ผู้ที่สร้างงานประติมากรรมด้วยการหลอมโลหะให้ละลายเป็นของเหลว และเทกรอกกลงไปในแม่พิมพ์ เมื่อโลหะคืบตัวแข็งดั่งเดิมแล้วจึงแกะแม่พิมพ์ จึงได้รูปหล่อโลหะ เช่น หล่อพระพุทธรูป และเครื่องโลหะต่าง ๆ

6. **ช่างกลึง** หมายถึง ผู้มีความสามารถในการทำสิ่งของเครื่องใช้ด้วยเทคนิคการกลึงให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ งานของช่างกลึง เช่น ลูกกรง หัวเสา ตลับงา ด้ามพดยศ หมากรุก เป็นต้น

7. **ช่างหุ่น** หมายถึง ผู้มีความชำนาญในการสร้างรูปหุ่นต่าง ๆ ด้วยการใชวัสดุต่าง ๆ เช่น งานโครงรูปหุ่นไม้ ดิน กระดาศ เพื่อเป็นหุ่นจำลองในการสร้างอาคาร โบสถ์ วิหาร หรือหุ่นเชิด หัวโขนละคร หน้ากาก เป็นต้น

8. **ช่างรัก** หมายถึง ผู้มีความชำนาญในการใช้ยางรัก ซึ่งเป็นยางไม้ชนิดหนึ่ง ทำงานศิลปกรรมตกแต่งต่าง ๆ เช่น งานลงรักปิดทองคำเปลว งานปิดทองลายรดน้ำ งานช่างประดับกระจก งานช่างประดับมุก รวมทั้งภาชนะเครื่องรักและเครื่องเงิน

สิงห์ปูนปั้น สมัยอยุธยา
ที่วัดธรรมิกราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มาของภาพ : โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. มรดกช่างศิลป์ไทย. หน้า 63.

9. **ช่างบุ** หมายถึง ผู้มีความสามารถในการตกแต่งผิวภายนอกของศิลปวัตถุและสถาปัตยกรรมด้วยการใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ฝ้าย กระดาษ แผ่นโลหะบาง ๆ หุ้มประดับผิวภายนอก เช่น งานบุโลหะ หุ้มองค์พระธาตุเจดีย์ และบุชบกประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ

10. **ช่างปูน** เป็นงานช่างเก่าแก่ เกี่ยวข้องกับการสร้างสิ่งก่อสร้างที่ก่ออิฐถือปูนให้เป็นสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น สถูป เจดีย์ พระปรางค์ พระพุทธรูปขนาดใหญ่ เป็นต้น

ช่างศิลป์ไทยเหล่านี้ได้สร้างสรรค์งานศิลปกรรมที่เป็นประณีตศิลป์ทั้งงดงาม และเป็นมรดกตกทอดในสังคมไทยจวบจนปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- ปรีดี พิศุมิวิถิ. **คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. **อยุธยา : พรรณานามีสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา**. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.

2. งานประดับมุก

งานประดับมุก เป็นศิลปะการตกแต่งที่ทำขึ้นจากการใช้เปลือกหอยบางชนิดที่มีคุณลักษณะพิเศษ คือ มีความแวววาวสามารถสะท้อนแสงให้เกิดเป็นสีต่าง ๆ นำมาฉลุเป็นชิ้นเล็ก ๆ ทำเป็นลวดลายต่าง ๆ ตามที่กำหนด แล้วนำมาติดประดับตกแต่งพื้นผิวของภาชนะใช้สอย และประดับตกแต่งส่วนประกอบของอาคาร งานศิลปกรรมที่ทำขึ้นด้วยกรรมวิธีดังกล่าว มักจะเรียกโดยทั่วไปว่า เครื่องประดับมุกหรือเครื่องมุก

งานประดับมุกเป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือ ความประณีต ความละเอียดอ่อนในการปฏิบัติงาน และต้องเป็นงานที่ช่างหลายงานต้องดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่ช่างเขียนลาย ช่างตัดและโกรกชิ้นมุก ช่างรัก และช่างประดับมุก จึงสร้างผลงานให้มีคุณค่าสวยงามได้ งานประดับมุกจึงถือเป็นงานศิลปหัตถกรรมชั้นสูงที่มักใช้ในงานประดับสิ่งของเครื่องสูงของพระมหากษัตริย์ และงานประดับอาคารทางศาสนา แต่ก่อนสามัญชนจะไม่นิยมใช้ เพราะถือว่าเป็นของสูง มีค่า และทำได้ยาก ภาชนะเครื่องใช้ที่เป็นงานประดับมุกได้แก่ พาน ตะลุ่ม โต๊ะ ตู้ ตู้พระธรรม ตู้พระมาลัย ธรรมาสน์ ฝาบาตร กล่องใส่หมากพลู ส่วนประกอบของอาคาร เช่น งานประดับมุกที่บานประตู หน้าต่างของโบสถ์ วิหาร และหอไตร ในพระอารามหลวง และพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง

งานประดับมุกไทยนั้นเชื่อกันว่าน่าจะเริ่มต้นทำมาตั้งแต่สมัยอยุธยา งานประดับมุกที่เก่าแก่ที่สุดที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน คือ ตู้พระไตรปิฎก ที่แสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งมีฝีมือยอดเยี่ยมงดงามมาก และบานประตูประดับมุกที่วิหารหลวง ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปชินราช วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2299

บานประตูประดับมุก หอมณเฑียรธรรม
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมัยอยุธยา

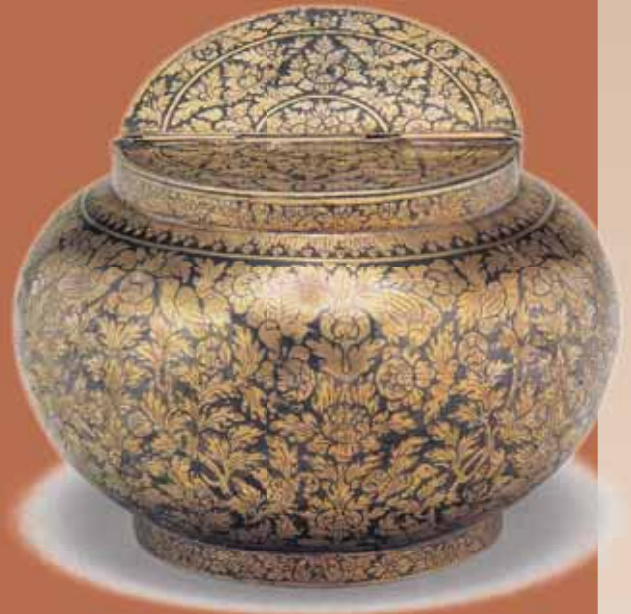
บรรณานุกรม

โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.

ที่มาของภาพ : โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. หน้า 365.

3. งานเครื่องถมและเครื่องลงยาสี

งานเครื่องถมและเครื่องลงยาสี นับเป็นงานประณีตศิลป์ชั้นสูงอีกอย่างหนึ่งในสังคมไทย เครื่องถมและเครื่องลงยาสี เป็นหนึ่งในเครื่องราชูปโภคของไทย มาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเครื่องถมเป็นศิลปะการประดับตกแต่งเครื่องใช้และภาชนะต่าง ๆ ให้มีความสวยงามด้วยการทำลวดลายที่ชุบบนผิวภาชนะที่เป็นเงินหรือทองให้เด่นชัดขึ้น และถมโลหะสีดำลงไปในเรื่องที่ชุบหรือสลักเป็นลายนั้นให้เต็ม จึงทำให้เครื่องถมนั้นมีลวดลายแกะสลักเป็นสีเงินหรือสีทอง ตัดกับสีพื้นซึ่งเป็นสีของน้ำยาสีดำสนิท

ผอบถมทอง สมัยอยุธยา

เครื่องถมมีหลายประเภท เช่น ถมเงิน ถมทอง ถมตะทอง (การระบายทองหรือแต้มทองเป็นแห่ง ๆ)

การทำเครื่องถมจะทำได้เฉพาะภาชนะเครื่องใช้ที่เป็นเงินหรือทองเท่านั้น และเป็นภาชนะเครื่องใช้ที่นิยมกันมากสำหรับคนไทยในสมัยโบราณ เช่น กระโถน คนโท กล้องยา เขียนหมาก และยังใช้เป็นเครื่องประกอบพระอิสริยยศของเจ้านายและขุนนางไทยในสมัยโบราณ ในสมัยอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้พระราชทานเครื่องถมเป็นบรรณาการแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส

ที่มาของภาพ : โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. มรดกช่างศิลป์ไทย. หน้า 416.

งานเครื่องถมลงยาสี ชั้นน้ำเสวยทองคำลงยา

ส่วนเครื่องลงยาสี เป็นการประดับตกแต่งภาชนะเครื่องใช้โลหะของไทยอีกอย่างหนึ่ง ที่มีกรรมวิธีคล้ายคลึงกับเครื่องถม ด้วยการนำแร่บางชนิดที่หลอมละลายได้ เช่น แก้ว มาหลอมละลาย และใส่ลงไปในช่องที่แกะลวดลายไว้ให้เป็นตัวยาแทนน้ำยาถม ซึ่งมีหลายสี และสามารถทำลงบน โลหะอื่น ๆ นอกเหนือจากเงินและทองคำ เช่น ทองแดง และนาค บางครั้งเรียกว่า **เครื่องลงยาสีราชวดี** สันนิษฐานว่าคนไทยได้รับอิทธิพลมาจากชาวอาหรับและชาวเปอร์เซีย ที่เดินทางมาค้าขายในสมัยอยุธยา โดยเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องบรรณาการของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ได้พระราชทานให้แก่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส เช่นเดียวกับเครื่องถม

ปัจจุบันการทำเครื่องถมและเครื่องลงยาสีมีน้อยมาก เพราะถือเป็นของมีค่าและราคาสูง อีกทั้งการต้องใช้ฝีมือและความละเอียดประณีตสูง จึงใช้กันอยู่ในราชสำนักและผู้มีฐานะเท่านั้น

บรรณานุกรม

โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ปรีดี พิศุกวิณี. **คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

ที่มาของภาพ : โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. หน้า 414.

POST-TEST

ชุดที่ 4 ประณีตศิลป์แห่งอยุธยา

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

- ข้อใดหมายถึง “ประณีตศิลป์”
 - ผลงานทางศิลปกรรม
 - ผลงานศิลปะที่ใช้ฝีมือในการสร้างสรรค์ให้งดงามประณีต
 - ศิลปะของชนชั้นสูง คือ พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์
 - ถูกทุกข้อ
- ข้อใดหมายถึงแผนกของงานช่างหลวงตามทำเนียบทางราชการ
 - ช่างศิลปกรรม
 - ช่างประณีตศิลป์
 - ช่างสิบหมู่
 - ช่างจตุสดมภ์
- ตราประทับราชการใช้ช่างประเภทใดเป็นหลัก
 - ช่างสลัก
 - ช่างหล่อ
 - ช่างเขียน
 - ช่างแกะ
- งานช่างประดับมุกใช้ช่างประเภทใดเป็นหลัก
 - ช่างรัก
 - ช่างบุ
 - ช่างสลัก
 - ช่างกลึง
- ตู้พระไตรปิฎกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครที่มีฝีมือยอดเยี่ยมงดงามและเก่าแก่ที่สุดที่เหลืออยู่ในปัจจุบันเป็นงานประณีตศิลป์ประเภทใด
 - งานแกะสลักไม้
 - งานเครื่องถม
 - งานเครื่องลงยาสี
 - งานประดับมุก

6. ภาชนะเครื่องใช้และเครื่องประกอบพระอิสริยยศของเจ้านายและขุนนางไทย ในสมัยอยุธยาเป็นงานประณีตศิลป์ประเภทใด
 - ก. งานแกะสลัก
 - ข. งานเครื่องถม
 - ค. งานเครื่องลงยาสี
 - ง. งานประดับมุก
7. ภาชนะเครื่องใช้โลหะของไทยที่ทำจากทองแดงและนาค โดยมีศิลปะการประดับ ตกแต่งให้สวยงามเป็นงานประณีตศิลป์ประเภทใด
 - ก. งานแกะสลัก
 - ข. งานเครื่องถม
 - ค. งานเครื่องลงยาสี
 - ง. งานประดับมุก
8. เครื่องถมทำด้วยโลหะชนิดใดเป็นหลัก
 - ก. เงินและทอง
 - ข. ทองแดงและนาค
 - ค. สำริดและตะกั่ว
 - ง. เงิน ทองแดง และทองเหลือง
9. งานประณีตศิลป์ประเภทใดที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทำเป็นเครื่องราชบรรณาการ ให้แก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส
 - ก. ถมเงินและถมทอง
 - ข. ถมทองราชาวดี
 - ค. งานประดับมุก
 - ง. เครื่องถมและเครื่องลงยาสี
10. วัสดุหลักที่ใช้ในงานประดับสิ่งของเครื่องสูงของพระมหากษัตริย์และงานประดับ อาคารทางศาสนา คือข้อใด
 - ก. เงิน ทอง
 - ข. เปลือกหอย
 - ค. มุกและเพชร
 - ง. ถูกทุกข้อ

เฉลย

1. ข	2. ค	3. ง	4. ก	5. ง
6. ข	7. ค	8. ก	9. ง	10. ข

ชุดที่ 5 นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก

ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การศึกษาชุดสื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยุธยา ผ่านสื่อ Virtual Field Trip ชุดที่ 5 นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก นักเรียนจะได้รับความรู้ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี ดังนี้

ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ม.2/ส 4.1 ข้อ 1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในลักษณะต่าง ๆ

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ม.2/ส 4.3 ข้อ 1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีในด้านต่าง ๆ

ม.2/ส 4.3 ข้อ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

ม.2/ส 4.3 ข้อ 3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

PRE-TEST

ชุดที่ 5 นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. เหตุผลที่ทำให้อุทยานประวัติศาสตร์ได้รับการยกย่องจาก UNESCO ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
ก. เป็นที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาในอดีต
ข. เป็นแหล่งอาหารและแหล่งเกษตรกรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
ค. เป็นแหล่งยืนยันถึงอารยธรรมที่ยังคงปรากฏถึงปัจจุบัน
ง. ถูกทุกข้อ
2. นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีความเจริญรุ่งเรืองในช่วงใด
ก. พุทธศตวรรษที่ 12 - 18
ข. พุทธศตวรรษที่ 19 - 20
ค. พุทธศตวรรษที่ 23 - 24
ง. พุทธศตวรรษที่ 19 - 24
3. ปัญหาของอุทยานประวัติศาสตร์คือข้อใด
ก. การขยายตัวของเมือง
ข. ที่อยู่อาศัยบดบังทัศนียภาพ
ค. ภัยจากธรรมชาติทำลายโบราณสถาน
ง. ถูกทุกข้อ
4. พระมหากษัตริย์พระองค์ใดอุทิศพื้นที่วังให้เป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ อยุธยา
ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
ข. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ง. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม
5. พระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์มหาปราสาท ตั้งอยู่ในบริเวณใด
ก. เขตพระราชฐานชั้นนอก
ข. เขตพระราชฐานชั้นกลาง
ค. เขตพระราชฐานชั้นใน
ง. นอกเขตพระราชฐาน

6. พระพุทธรูปทรงเครื่อง มีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. พระพุทธรูปที่ทรงเครื่อง เช่น เทวดา
 - ข. พระพุทธรูปที่ทรงเครื่องกษัตริย์
 - ค. พระศรีอารียเมตไตร ซึ่งจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต
 - ง. ถูกทุกข้อ
7. ซำปอกง หรือหลวงพ่อดโต วัดพนัญเชิง สร้างขึ้นในสมัยใด
 - ก. ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทย
 - ข. สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ค. สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ง. หลังการล่มสลายของอาณาจักรอยุธยา
8. วัดที่ถือเป็นแบบอย่างในการสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดารามในกรุงเทพมหานคร
 - ก. วัดราชบูรณะ
 - ข. วัดพระศรีสรรเพชญ์
 - ค. วัดพระเมรุราชิกการาม
 - ง. วัดพนัญเชิง หรือวัดหลวงพ่อดโต
9. ลักษณะเด่นของวัดพระศรีสรรเพชญ์ คือข้อใด
 - ก. พระพุทธรูปนั่งขนาดใหญ่เต็มพื้นที่อาคาร
 - ข. พระเจดีย์ใหญ่เป็นทรงระฆังแบบลังกา
 - ค. พระปรางค์วัดบรรจุเครื่องทองที่เป็นราชูปโภค
 - ง. พระเจดีย์สามองค์ตั้งเรียงรายเป็นสัญลักษณ์
10. วัดใดเป็นที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพเจ้าอ้ายพระยาและเจ้าสามพระยา
 - ก. วัดราชบูรณะ
 - ข. วัดพระศรีสรรเพชญ์
 - ค. วัดพระเมรุราชิกการาม
 - ง. วัดพนัญเชิงหรือวัดหลวงพ่อดโต

เฉลย

1. ค	2. ง	3. ง	4. ข	5. ก
6. ง	7. ก	8. ข	9. ง	10. ก

1. มรดกโลก (The World Heritage)

แผนที่อยุธยา มรดกโลก

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในอดีตเป็นที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาราชธานีของไทย เป็นเวลายาวนานมากกว่า 400 ปี (พ.ศ. 1893 - 2310) ด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และที่ตั้งที่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาที่อุดมสมบูรณ์ ล้อมรอบด้วยแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี อีกทั้งราชธานีอยู่ใกล้กับอ่าวไทย เมื่อผนวกกับนโยบายทางการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของราชสำนักอยุธยา ส่งผลให้กรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว กลายเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและการค้าที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในปัจจุบันยังคงปรากฏร่องรอยความเจริญทางด้านอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ งดงาม และทรงคุณค่า สะท้อนความสง่างามของปราสาทราชวัง

ที่มาของภาพ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ห้องเที่ยวราชธานีเก่าไปกับนายก อบจ. พระนครศรีอยุธยา. หน้าปกในหลัง.

วัดวาอาราม ป้อมปราการ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวอยุธยาในอดีต อีกทั้งยังสะท้อนถึงความชาญฉลาดของบรรพชนในอดีตที่ได้เลือกที่ตั้งเมืองในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารและแหล่งเกษตรกรรม มาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งผลงานทางด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ประณีตศิลป์ ยังเป็นประจักษ์พยานแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 - 24 อีกด้วย

หลักฐานแห่งอารยธรรมของชาวกรุงศรีอยุธยา ส่งผลให้นครประวัติศาสตร์แห่งนี้ได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมื่อพุทธศักราช 2534 ด้วยคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ คือ

“เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของอารยธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน หรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว”

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีเนื้อที่ 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ภายในเกาะเมืองอยุธยา เขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกรมศิลปากรได้ประกาศกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา ครอบคลุมเกาะเมืองอยุธยาและพื้นที่รอบเกาะนอกเมืองทุกด้านที่ปรากฏหลักฐานด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี เมื่อพุทธศักราช 2540 ประมาณ 3,000 ไร่

ปัจจุบันนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีการขยายเมืองเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยต่าง ๆ ทำให้ดับงัทสนียภาพที่สวยงาม เป็นการทำลายคุณค่าของโบราณสถานไปอย่างมาก

มรดกโลก
หน้าศาลากลางเดิม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ปรีดี พิศณุวิธิ. **คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

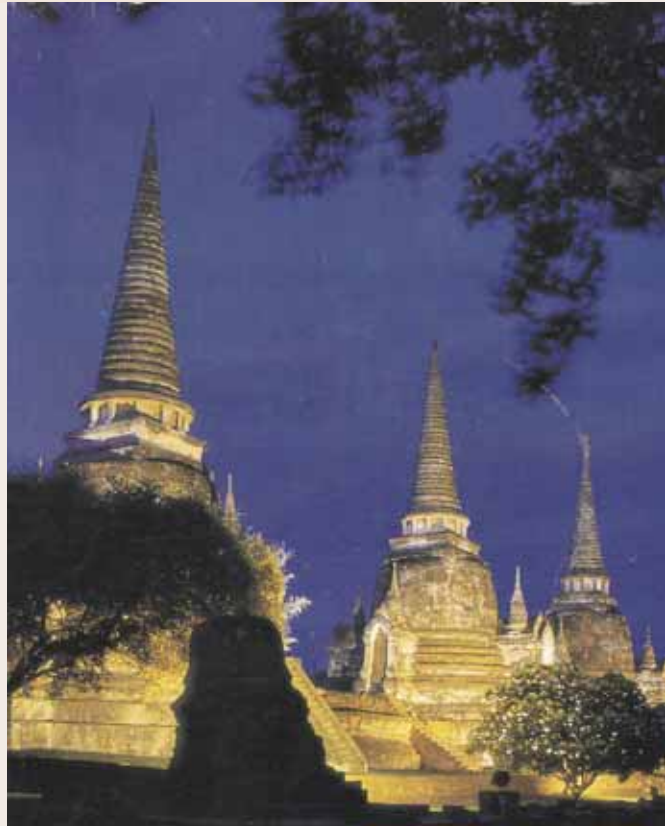
ที่มาของภาพ : ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกล้ำค่า ภูมิปัญญาเสียงลือ. หน้า 155.

2.

พระราชวังโบราณในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

เมื่อแรกสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีไทยนั้น พระราชวังหลวงซึ่งเป็นประทับของพระมหากษัตริย์อยุธยา อยู่ในบริเวณที่ตั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์ สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทที่สร้างด้วยเครื่องไม้ ปรากฏนามพระที่นั่งในพระราชพงศาวดารว่ามีพระที่นั่งไพฑูรย์มหาปราสาท พระที่นั่งไพชยนต์มหาปราสาท และพระที่นั่งไอศวรรย์มหาปราสาท พระที่นั่งมังคลาภิเษกมหาปราสาท ต่อมาในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) ได้เกิดเหตุเพลิงไหม้พระที่นั่งถึงสองครั้งคือ ใน พ.ศ. 1983 และ พ.ศ. 1984

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ทรงอุทิศพื้นที่วังให้เป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นใหม่ทางด้านเหนือของพระราชวังเดิม มีอาณาเขตจดแม่น้ำลพบุรี ปัจจุบันพระราชวังโบราณของกรุงศรีอยุธยา ถูกทำลายไปหมดสิ้น หลังจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310 ทำให้เราไม่ทราบแน่ชัดว่าพระที่นั่งต่าง ๆ มีลักษณะเป็นอย่างไร นอกจากร่องรอยฐานพระที่นั่งต่าง ๆ และการวิเคราะห์จากพระราชพงศาวดารเท่านั้น

วัดพระศรีสรรเพชญ์ พระนครศรีอยุธยา

ที่มาของภาพ : ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ. หน้าปกหน้า.

พระราชวังโบราณแบ่งพื้นที่ออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. เขตพระราชฐานชั้นนอก เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำการต่าง ๆ เช่น ศาลอุทธรณ์ใน โรงเก็บพระราชรถ และพระที่นั่งจักรวรรดิไพชยนต์มหาปราสาท ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าปราสาททอง เมื่อ พ.ศ. 2175 เพื่อใช้สำหรับทอดพระเนตรการตรวจพลสวนสนาม การซ้อมพยุหยาตราทางชลมารค และพระราชพิธีตามพระราชประสงค์

2. เขตพระราชฐานชั้นกลาง เป็นที่ตั้งของพระที่นั่งสรรเพชญ์มหาปราสาท เข้าใจว่าเป็นพระที่นั่งองค์แรกที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น เพื่อใช้สำหรับพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีโสกันต์ พระที่นั่งวิหารสมเด็จมหาปราสาท ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อใช้ประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์มหาปราสาท ซึ่งสร้างขึ้นต่อเนื่องในหลายรัชสมัย เพื่อใช้ทอดพระเนตรขบวนแห่พยุหยาตราทางชลมารค

3. เขตพระราชฐานชั้นใน บริเวณนี้เป็นพระตำหนักที่ประทับสำหรับเจ้านายสตรี โดยพื้นที่ทางตอนเหนือถูกกันเป็นฝ่ายหน้า เป็นที่ตั้งพระที่นั่งบรมยงค์รัตนาสน์มหาปราสาท หรือพระที่นั่งท้ายสระ ตั้งอยู่บนเกาะ มีสระน้ำล้อมรอบ สำหรับเป็นที่ประทับสำราญพระราชหฤทัย พระที่นั่งทรงปืน เป็นท้องพระโรงสำหรับเสด็จออกว่าราชการแผ่นดิน

ทางด้านหลังของพระที่นั่งสรรเพชญ์มหาปราสาท มีร่องรอยของพระที่นั่งตรีมุขตั้งอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพลับพลาตรีมุขขึ้นในบริเวณที่สร้างพระที่นั่งตรีมุขเดิม เพื่อประกอบพระราชพิธีบวงสรวงบูรพกษัตริย์ในวาระที่พระองค์ครองราชย์ครบ 40 ปี เท่ากับสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งอยุธยา ต่อมาใน พ.ศ. 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จประกอบพระราชพิธีบวงสรวงบูรพกษัตริย์อิทธิราชเจ้า ในพิธีสมโภชรัชสมัยมั่งคั่งเกษมทรงครองราชย์ครบ 42 ปี ที่พลับพลาแห่งนี้เช่นกัน

บรรณานุกรม

โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. มรดกช่างศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. อยุธยา : Discovering Ayutthaya. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

ปรีดี พิศณุวิมล. คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา.

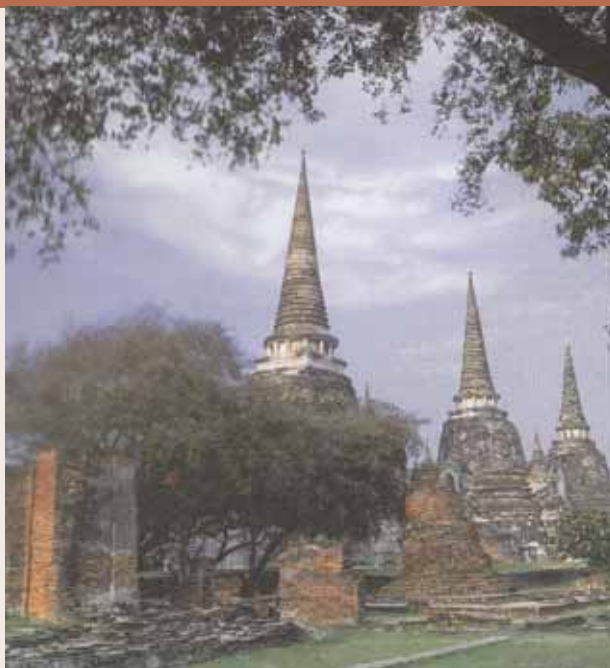
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. อยุธยา : พรรณานาฏสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา.

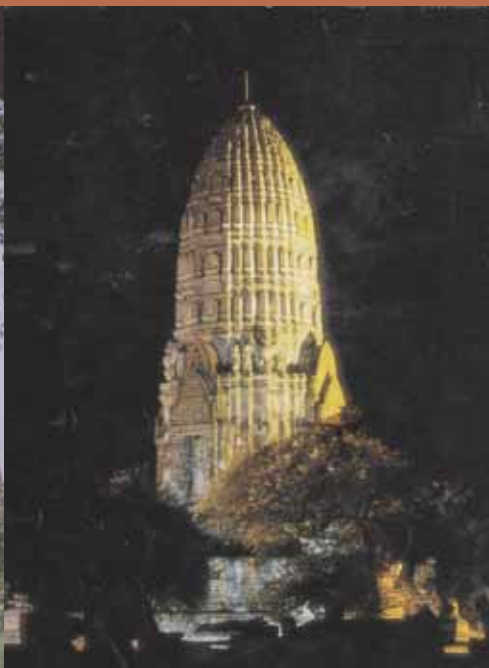
โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.

3. โบราณสถานสำคัญในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีโบราณสถานสำคัญจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและศิลปกรรมที่สำคัญ เช่น

วัดพระศรีสรรเพชญ์¹

วัดราชบูรณะ พระนครศรีอยุธยา²

วัดพระศรีสรรเพชญ์

วัดพระศรีสรรเพชญ์เป็นวัดที่สำคัญที่สุดของกรุงศรีอยุธยา มีฐานะเป็นวัดส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานจึงไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา นับเป็นต้นแบบของการสร้างวัดในพระบรมมหาราชวังของกรุงรัตนโกสินทร์ คือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ที่มาของภาพ : 1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ท่องเที่ยวราชธานีเก่าไปกับนายก อบจ. พระนครศรีอยุธยา. หน้า 6.
2. ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระนครศรีอยุธยา : มรดกล้ำค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น. หน้า 131.

วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นวัดที่มีพระเจดีย์ 3 องค์ตั้งเรียงรายเป็นสัญลักษณ์ วัดนี้สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น ต่อมาใน พ.ศ. 2035 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (พระเชษฐาธิราช) พระโอรสของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเจดีย์ใหญ่ 2 องค์เพื่อบรรจุพระบรมอัฐิพระราชบิดาและพระเชษฐา มาถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 (หน่อพุทธางกูร) โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์ใหญ่อีก 1 องค์ เพื่อบรรจุพระอัฐิสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ระหว่างเจดีย์ประธาน 3 องค์ มีมณฑปคั่นอยู่ ด้านหน้ามีพระวิหารหลวง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2042 เพื่อประกอบพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ ในวิหารเคยมีพระพุทธรูปหุ้มทองคำมีพระนามว่า พระศรีสรรเพชญดาญาณ แต่ถูกทำลายเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ให้อัญเชิญมาบรรจุไว้เจดีย์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แล้วถวายพระนามว่า เจดีย์พระศรีสรรเพชญดาญาณ

วัดราชบูรณะ

วัดราชบูรณะ เป็นวัดที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1967 ณ บริเวณที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพเจ้าอ้ายพระยา และเจ้ายี่พระยา ซึ่งกระทำยุทธหัตถีแย่งชิงอำนาจเพื่อขึ้นครองราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระอินทราชา ซึ่งเป็นพระราชบิดา

วัดราชบูรณะ มีพระปรางค์เป็นเจดีย์ประธาน ทางด้านหน้าคือทิศตะวันออกเป็นวิหารหลวงด้านทิศตะวันตกคือพระอุโบสถ เมื่อคราวเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 วัดนี้เสียหายมาก แต่องค์พระปรางค์ของวัดยังอยู่ในสภาพดี ราวปี พ.ศ. 2500 คนร้ายได้ลักลอบขุดของมีค่าที่บรรจุอยู่ในพระปรางค์ไปส่วนหนึ่ง ปัจจุบันโบราณวัตถุที่ค้นพบในวัดราชบูรณะ เช่น เครื่องทอง ซึ่งเป็นเครื่องราชูปโภค พระพุทธรูปพระเทวรูป ได้เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา พระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.

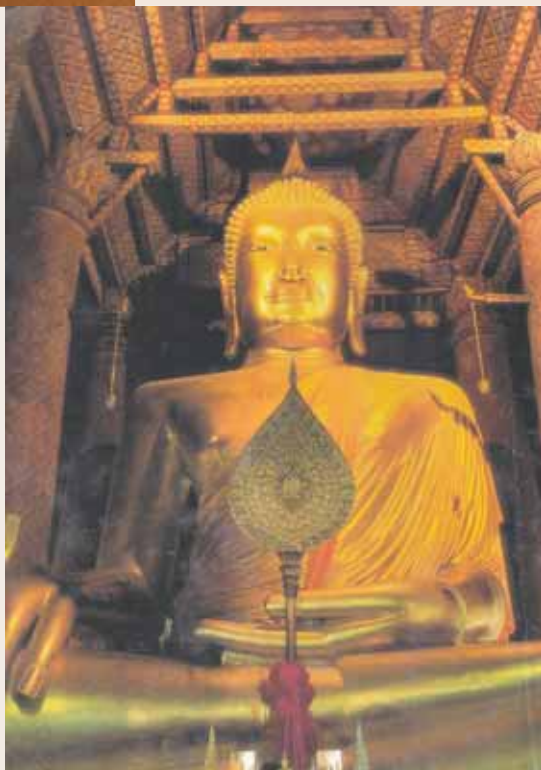
ปรีดี พิศุภมิกิ. **คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. **อยุธยา : พรรณนาภูมิสถาน และมรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา**. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2551.

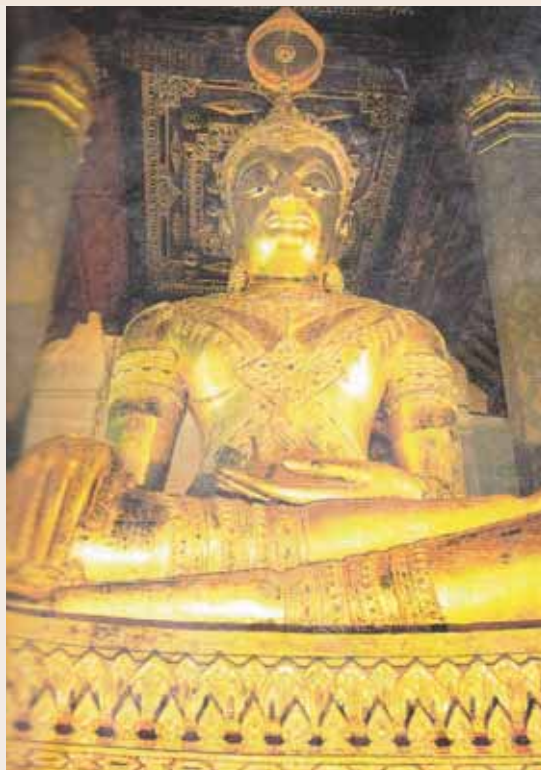

4.

พระพุทธรูปสำคัญในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

หลวงพ่อดโตวัดพนัญเชิง

พระพุทธรูปทรงเครื่องวัดหน้าพระเมรุ

พระพุทธรูปสำคัญในนครประวัติศาสตร์อยุธยา มีหลายองค์ด้วยกันที่ยังคงความสวยงามงดงามในปัจจุบัน เช่น

หลวงพ่อดโตวัดพนัญเชิง

วัดพนัญเชิง เดิมเรียกกันว่า “พระเจ้าพแนงเชิง” นั้นเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่ เป็นที่เคารพสักการะของชาวไทยและชาวจีนจำนวนมาก ชาวบ้านเรียกพระพุทธรูปนี้ว่า หลวงพ่อดโต ส่วนชาวไทยเชื้อสายจีนเรียกว่า ซำปอกง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า พระพุทธไตรรัตนนายก

ที่มาของภาพ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ห้องเที่ยวราชธานีเก่าไปกับนายก อบจ. พระนครศรีอยุธยา. หน้า 47 และ 48.

หลวงพ่อดำ หรือหลวงพ่อดำพนัญเชิง เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย สร้างขึ้นก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พระพักตร์มีลักษณะแป้นสี่เหลี่ยม พระนาสิกใหญ่ เส้นพระศกขมวดเป็นยอดแหลม หน้าตักกว้าง 20 เมตร สูง 19 เมตร ซึ่งแต่เดิมนั้นประทับอยู่กลางแจ้ง และมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์มากมาย แม้กระทั่งพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ก็ได้บันทึกไว้ว่า เมื่อคราวจะเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 นั้น พระเจ้าพม่าแห่งเชียงใหม่ พระเนตรไหลจรดพระนาภี

หลวงพ่อดำวัดพนัญเชิง มีการซ่อมแซมปฏิสังขรณ์หลายครั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดไฟไหม้ใน พ.ศ. 2444 ทำให้หลวงพ่อดำชำรุดเสียหายหลายแห่ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ และในรัชกาลปัจจุบันได้มีการซ่อมแซมอีกครั้ง จึงปรากฏสภาพอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

พระพุทธรูปทรงเครื่องวัดหน้าพระเมรุ

วัดหน้าพระเมรุ หรือวัดพระเมรุราชิการาม ซึ่งเป็นที่ที่พระมหาจักรพรรดิของอยุธยาใช้ทำสัญญาสงบศึกกับพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองของพม่า เมื่อ พ.ศ. 2092 คราวสงครามช้างเผือกนั้น ในพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ ประดิษฐานพระพุทธรูปทรงเครื่ององค์ใหญ่ที่สุดองค์หนึ่ง เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งปางมารวิชัย พระพักตร์ดูสง่า สงบนิ่ง และน่าเกรงขาม ซึ่งได้รับพระราชทานนามภายหลังว่า “พระพุทธรูปนิมิตวิชิตมารโมลีศรีสรรเพชญ์บรมไตรโลกนาถ” ซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172 - 2199) พระพุทธรูปทรงเครื่อง หมายถึง พระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์ ซึ่งที่มาอาจหมายถึง พระศรีอาริย์เมตไตร ผู้ซึ่งจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ 5 ที่ได้เสด็จมาสั่งสอนและนำสังคมเข้าสู่ยุคอุดมสมบูรณ์และสงบสุขในอนาคต ปัจจุบันพระองค์ยังเป็นเทพบุตรอยู่ในสรวงสวรรค์ จึงทรงเครื่องเช่นเทวดาทั้งหลาย หรืออาจจะหมายถึงพุทธประวัติตอนที่พระพุทธเจ้าทรงมานพญามารชมพูดี ด้วยพญามารอวดตนมั่งมีร่ำรวย แต่งกายสวยงาม พระพุทธเจ้าจึงเนรมิตพระองค์ให้มีความงามกว่าพญามาร ดังนั้นพญามารจึงยอมรับพระพุทธเจ้า

บรรณานุกรม

- โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, 2546.
- ปรีดี พิศณุวิถิ. **คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.

POST-TEST

ชุดที่ 5 นครประวัติศาสตร์อยุธยา : มรดกโลก

คำชี้แจงให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

1. สิ่งที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของกรุงศรีอยุธยาที่ UNESCO ยกย่องให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม คือข้อใด
 - ก. ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์เหมาะสม
 - ข. เป็นแหล่งอาหาร แหล่งเกษตรกรรม และแหล่งการค้าตั้งแต่อดีต
 - ค. เป็นศูนย์กลางทางการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยในอดีต
 - ง. ผลงานทางด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และประณีตศิลป์ของอยุธยา
2. กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการปกครองของราชอาณาจักรไทยในช่วงใด
 - ก. พ.ศ. 1789 - 2400
 - ข. พ.ศ. 1789 - 2310
 - ค. พ.ศ. 1893 - 2310
 - ง. พ.ศ. 1893 - 2325
3. ปัญหาในข้อใดที่เป็นการทำลายคุณค่าของโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์ให้ลดน้อยลง
 - ก. การขยายตัวของเมือง
 - ข. ความทรุดโทรมของโบราณสถาน
 - ค. ภัยจากธรรมชาติทำลายโบราณสถาน
 - ง. นักท่องเที่ยว
4. บริเวณที่ตั้งของพระราชวังหลวงในสมัยเริ่มการสถาปนากรุงศรีอยุธยาอยู่ ณ ที่ใด
 - ก. ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา
 - ข. บริเวณที่ตั้งวัดราชบูรณะ
 - ค. พระที่นั่งมังคลาภิเษกมหาประสาท
 - ง. บริเวณที่ตั้งวัดพระศรีสรรเพชญ์
5. วัดราชบูรณะสร้างขึ้นในรัชกาลใด
 - ก. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1
 - ข. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2
 - ค. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ง. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

6. ศาลูกขุนในตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนใดของพระราชวังโบราณ
 - ก. นอกเขตพระราชฐาน
 - ข. เขตพระราชฐานชั้นใน
 - ค. เขตพระราชฐานชั้นนอก
 - ง. เขตพระราชฐานชั้นกลาง
7. พระที่นั่งที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเพื่อใช้ประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ คือข้อใด
 - ก. พระที่นั่งสรรเพชญ์มหาปราสาท
 - ข. พระที่นั่งวิหารสมเด็จมหาปราสาท
 - ค. พระที่นั่งสุริยาสน์อมรินทร์มหาปราสาท
 - ง. พระที่นั่งจักรพรรดิไพชยนต์มหาปราสาท
8. วัดที่เป็นอนุสรณ์ถึงเจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่พระยาที่กระทำยุทธหัตถีแย่งชิงอำนาจกันเองคือข้อใด
 - ก. วัดราชบูรณะ
 - ข. วัดพนัญเชิง
 - ค. วัดพระศรีสรรเพชญ์
 - ง. วัดพระเมรุราชิกการาม
9. วัดที่มีลักษณะเด่นเป็นพระเจดีย์สามองค์ตั้งเรียงรายเป็นสัญลักษณ์คือข้อใด
 - ก. วัดราชบูรณะ
 - ข. วัดพนัญเชิง
 - ค. วัดพระศรีสรรเพชญ์
 - ง. วัดพระเมรุราชิกการาม
10. วัดที่เป็นประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีคือข้อใด
 - ก. วัดราชบูรณะ
 - ข. วัดพระศรีสรรเพชญ์
 - ค. วัดพระเมรุราชิกการาม
 - ง. วัดพนัญเชิง หรือวัดหลวงพ่อดโต

เฉลย

1. ง	2. ค	3. ก	4. ง	5. ข
6. ค	7. ข	8. ก	9. ค	10. ข

บรรณานุกรม

- โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. **มรดกช่างศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2512.
คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. และคณะ. **ลักษณะไทย : ภูมิหลัง**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด, 2551.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. บรรณาธิการ. **อยุธยา : Discovering Ayutthaya**. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และมูลนิธิโตโยต้า
แห่งประเทศไทย, 2546.
- _____. **อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2542.
- ปรีดี พิศภูมิวิถี. **คู่มือท่องเที่ยวอยุธยา เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษา**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่, 2552.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. บรรณาธิการ. **อยุธยา : พรรณนาภูมิสถาน และมรดกความทรงจำ
แห่งพระนครศรีอยุธยา**. โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส (สกว.). กรุงเทพฯ :
อุษาคเนย์, 2551.
- ศิลปากร, กรม. **กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์**. ประชุมพงศาวดาร ฉบับ
กาญจนาภิเษก เล่ม 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- _____. **รวบรวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟานฟลิต (วันวลิต)**. กรุงเทพฯ :
หจก. โซติวงส์ ปรีนติ้ง, 2546.
- _____. **สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์**. **โคลงภาพพระราชพงศาวดาร
พร้อมบทขยายความและบทวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์,
พิมพ์ครั้งที่ 6, 2550.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระนครศรีอยุธยา : มรดกโลกล้ำค่า ภูมิปัญญาเลื่องลือ**. กรุงเทพฯ :
องค์การค้าของคุรุสภา, 2548.
- _____. **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. กรุงเทพฯ :
องค์การค้าของคุรุสภา, 2554.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **ท่องเที่ยวราชธานีเก่าไปกับนายก อบจ.
พระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ : บริษัท รังสิมันต์ จำกัด, ม.ป.ป.

คณะผู้จัดทำ

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อยุธยา

ผ่านสื่อ Virtual Field Trip

ที่ปรึกษา

นายชินภัทร ภูมิรัตน

นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์

นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

นางสาววิณา อัครธรรม

นางสุกัญญา งามบรรจง

ร.ท.หญิงสุดาวรรณ เครือพานิช

นางสาวเยาวลักษณ์ เตียรณบรรจง

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อและการเรียนรู้

ผู้อำนวยการสถาบันสังคมศึกษา

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ผู้เขียน

นางระวีวรรณ ภาคพรต

นางสาวมาลี โตสกุล

นางมนพร จันทร์คล้อย

ผู้ตรวจ

ศ.ดร.ประเสริฐ ณ นคร

รศ.วุฒิชัย มูลศิลป์

ดร.ปรีดี พิศุภมวิท

บรรณาธิการ

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางฟาฏินา วงศ์เลขา